

T.C.

BANDIRMA ONYEDİ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**SOSYAL VE EKONOMİK DESTEK HİZMETİNDEN
FAYDALANAN VE FAYDALANMAYAN 8-13 YAŞ
GRUBUNDAKİ ÇOCUKLARIN YAŞAM DOYUMLARININ
KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ: BİGA ÖRNEĞİ**

Kubra Zeynep ÇAKOĞLU
Yüksek Lisans Tezi

Sosyal Hizmet Anabilim Dalı
Sosyal Hizmet Tezli Yüksek Lisans Programı

Tez Danışmanı
Doç. Dr. Adem BÖLÜKBAŞI

Bandırma 2024

T.C.
BANDIRMA ONYEDİ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**SOSYAL VE EKONOMİK DESTEK HİZMETİNDEN
FAYDALANAN VE FAYDALANMAYAN 8-13 YAŞ
GRUBUNDAKİ ÇOCUKLARIN YAŞAM DOYUMLARININ
KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ: BİGA ÖRNEĞİ**

Kubra Zeynep ÇAKOĞLU
Yüksek Lisans Tezi

Sosyal Hizmet Anabilim Dalı
Sosyal Hizmet Tezli Yüksek Lisans Programı

Tez Danışmanı
Doç. Dr. Adem BÖLÜKBAŞI

Bandırma 2024

BANDIRMA ONYEDİ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TEZ ONAYI

Bu çalışma 05.02.2024 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Sosyal Hizmet Anabilim Dalı, Sosyal Hizmet Tezli Yüksek Lisans Programı Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

BEYAN

Bu tez çalışmasının kendi çalışmam olduğunu, tezin planlanmasından yazımına kadar bütün safhalarda etik dışı davranışımın olmadığını, bu tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, bu tez çalışması ile elde edilmemiş bütün bilgi ve yorumlara kaynak gösterdiğimi ve bu kaynakları da kaynaklar listesine aldığımı, yine bu tezin çalışılması ve yazımı sırasında patent ve telif haklarını ihlal edici bir davranışımın olmadığı beyan ederim.

Kubra Zeynep ÇAKOĞLU

05/02/2024

ÖNSÖZ / TEŞEKKÜR

Sonuna geldiğim bu zorlu süreçte desteğini ve katkısını gördüğüm değerli insanlara teşekkürlerimi sunmayı bir borç bilerek;

Çalışmamın her aşamasında değerli görüşleriyle içeriğimi geliştirmemi sağlayan, anlayışlı ve yol gösterici tutumuyla araştırmamı kolaylaştıran değerli danışmanım Doç. Dr. Adem BÖLÜKBAŞI'na ve tez savunma jürimde yer alarak kıymetli katkılarıyla tezimin olgunlaşmasını sağlayan Prof. Dr. Mustafa Kemal ŞAN ve Dr. Öğr. Üyesi Yasin ERDURAK hocalarıma çok teşekkür ederim.

Eğitim hayatım başladığı günden bu yana daima yanımda olan, beni bu akademik çalışmayı yapmaya teşvik eden ve süreç boyunca her an yanımda olarak beni yüreklendiren, bilgisi ve engin deneyimleriyle pusulam olan çok kıymetli canım babam Raif KUTLUK'a ve daima desteklerini hissettiğim anneme ve kardeşlerime çok teşekkür ederim.

Tez çalışmam süresince yaşadığım strese ortak olan, karşılaştığım zorluklarda kurtarıcım olan, ilgisi, şefkati ve anlayışıyla ihtiyaç duyduğum en büyük desteği gösteren sevgili eşim Hazar ÇAKOĞLU'na çok teşekkür ederim.

Tez çalışmamın en başından en sonuna dek akla gelebilecek her aşamada bilgi ve birikimleriyle çalışmama katkıda bulunan, ufkumu açan, bana yol gösteren, içtenlikle yanımda olan, maddi manevi en önemli destekçilerimden geleceğin akademisyeni değerli arkadaşım Deniz TAŞAĞAL'a çok teşekkür ederim.

Kubra Zeynep ÇAKOĞLU

Bandırma, 05/02/2024

ÖZET

SOSYAL VE EKONOMİK DESTEK HİZMETİNDEN FAYDALANAN VE FAYDALANMAYAN 8-13 YAŞ GRUBUNDAKİ ÇOCUKLARIN YAŞAM DOYUMLARININ KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ: BİGA ÖRNEĞİ

Devletin temel görevi, vatandaşlarının ihtiyaç duyduğu hizmetleri sunmak ve onları korumaktır. Korunma ihtiyacı olan çocuklar, risk altında oldukları için devletin dikkatine özellikle ihtiyaç duyar. Devlet ise sosyal hizmet modelleri ile bu çocuklar için çeşitli çözümler sunar. Bu çözümlerden biri de Sosyal ve Ekonomik Destek (SED) hizmetidir. Literatüre bakıldığında SED hizmetinden faydalananlarla ilgili çalışmaların sınırlı olduğu, karşılaştırmalı bir araştırmanın bulunmadığı ve Türkçe literatürde yaşam doyumu üzerine yapılan araştırmaların genellikle yetişkinlere ve öğrencilere odaklandığı, çocukluk dönemi yaşam doyumuna ilişkin literatürde boşluk olduğu gözlenmiştir. Bu çalışma çocukluk dönemi yaşam doyumuyla; ‘çocuğun sosyo-demografik özellikleri’ arasında, ‘çocuğun ailesinin sosyo-demografik özellikleri’ arasında, ‘SED hizmetinden faydalanma durumu’ arasında anlamlı bir ilişki var mıdır? şeklindeki araştırma sorularından hareketle farklı sosyo-demografik özelliklere sahip çocukların yaşam doyumları arasındaki ilişkiyi ortaya koymayı amaçlamaktadır. Ayrıca bu araştırma, çocuğun yaşam doyumunu yordarken yalnızca öğrencilik statüsüne değil diğer sosyo-demografik özelliklerine de odaklandığından literatüre katkı sağlayacak bir çalışma olarak önem taşımaktadır. Araştırma, nicel araştırmanın genel tarama modelinin ilişkisel tarama türüyle gerçekleştirilmiştir. Araştırma verileri Çocuklar için Yaşam Doyumu Ölçeği (ÇYDÖ) ve Aile Bilgi Formu aracılığıyla toplanmış, Bağımsız Grup T testi ve İki Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) ile değerlendirilmiştir. Araştırma bulgularına göre; ebeveyn kaybı olmayan çocukların, ebeveyni çalışmayan çocukların, ebeveyni evli olan çocukların, anne ve babası tarafından birlikte bakılan çocukların ve SED hizmetinden faydalanan çocukların çocukluk dönemi yaşam doyum düzeyinin istatistiksel olarak anlamlı derecede daha yüksek olduğu bulunmuştur. Ayrıca hizmetten faydalanan çocukların ebeveynlerinin eğitim seviyesi arttıkça çocuğun yaşam doyum düzeyi yükselirken, hizmetten faydalanan çocukların ebeveynlerinin eğitim seviyesi arttıkça çocuğun yaşam doyum düzeyi düşmektedir.

Anahtar Sözcükler: Sosyal ve Ekonomik Destek, Yaşam Doyumu, Muhtaç Çocuklar, Koruma ve Bakım, Sosyal Hizmet Modelleri

ABSTRACT

A COMPARATIVE ANALYSIS OF LIFE SATISFACTION OF THE CHILDREN IN THE AGE OF 8-13 WHO BENEFIT AND DO NOT BENEFIT FROM SOCIAL AND ECONOMIC SUPPORT SERVICE: BIGA SAMPLE

The primary duty of the state is to provide the services needed by its citizens and to protect them. Children in need of protection, being at risk, particularly require attention from the state. The state, in turn, offers various solutions for these children through social service models. One of these solutions is Social and Economic Support (SES) services. It has been observed in the literature that there is limited research on those benefiting from SES services, no comparative studies exist, and studies on life satisfaction in Turkish literature generally focus on adults and students, revealing a gap in the literature regarding childhood life satisfaction. This study aims to elucidate the relationship between childhood life satisfaction and different socio-demographic characteristics, based on research questions such as 'the child's socio-demographic characteristics', 'the child's family socio-demographic characteristics', and 'the utilization of SES services'. Furthermore, this research holds significance as it contributes to the literature by focusing not only on student status but also on other socio-demographic characteristics when predicting a child's life satisfaction. The research was conducted using the relational survey type of the general screening model in quantitative research. Research data was collected through the Children's Life Satisfaction Scale (CLSS) and the Family Information Form and evaluated using Independent Group T test and Two-Way Analysis of Variance (ANOVA). According to the research findings, it was found that the level of childhood life satisfaction of children without parental loss, children whose parents are not working, children with married parents, children cared for jointly by both parents, and children not benefiting from SES services is statistically significantly higher. Additionally, as the educational level of the parents of the children benefiting from the service increases, the child's life satisfaction level also increases, while the child's life satisfaction level decreases as the educational level of the parents of the children not benefiting from the service increases.

Keywords: Social and Economic Support, Life Satisfaction, Children in Need, Protection and Care, Social Work Models

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
TEZ ONAYI	i
BEYAN	ii
ÖNSÖZ / TEŞEKKÜR	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vi
TABLolar LİSTESİ	viii
KISALTMALAR VE SİMGELER LİSTESİ	x
1. GİRİŞ	1
2. GENEL BİLGİLER	4
2.1. Korunma İhtiyacı Olan Çocuk	4
2.1.1. Korunma İhtiyacı Olan Çocuklara Yönelik Hizmetler	7
2.2. Yaşam Doyumu	22
2.2.1. Yaşam Doyumunu Etkileyen Faktörler	23
2.2.2. Yaşam Doyumu ile İlgili Yapılan Araştırmalar	30
3. GEREÇ VE YÖNTEM	37
3.1. Örneklem ve Örneklem Yöntemi	37
3.2. Çalışmaya Dâhil Etme ve Çalışmadan Hariç Tutma Kriterleri	39
3.3. Araştırma Soruları	39
3.4. Değişkenler	40
3.5. Hipotezler	40
3.6. Veri Toplama Yöntemi ve Veri Toplama Araçları	40
3.7. Verilerin Analizi	42
3.8. Etik İlkeler	42
3.9. Araştırmanın Sınırlılıkları	44
4. BULGULAR	45
4.1. Sosyo-Demografik Bilgiler	45
4.2. Çocukların Sosyo-Demografik Bilgileri ve Yaşam Doyum Düzeyleri (YDD) İlişkisi	53
4.3. Çocuğun Bakım Sorumluluğunu Üstlenen Kişiyle İlgili Sosyo-Demografik Bilgiler ile Çocukların YDD İlişkisi	58

4.4. Haneye Ait Sosyo-Demografik Bilgiler ile Çocukların YDD İlişkisi	66
5. TARTIŞMA	72
6. SONUÇ VE ÖNERİLER	78
7. KAYNAKLAR	93
8. EKLER	104
9. ÖZGEÇMİŞ	112

TABLÖLAR LİSTESİ

	Sayfa
Tablo 3.1. Güvenilirlik Analizi, Normal Dağılım Çarpıklık ve Basıklık Değerleri	42
Tablo 4.1. Çocukların Sosyo-Demografik Bilgileri	45
Tablo 4.2. Çocuğun Bakım Sorumluluğunu Üstlenen Kişiyle İlgili Sosyo-Demografik Bilgileri	47
Tablo 4.3. Çocuğun Bakım Sorumluluğunu Üstlenen Kişilerin Sosyo-Demografik Bilgileri	48
Tablo 4.4. Haneye Ait Sosyo-Demografik Bilgiler	50
Tablo 4.5. Çocukların Yaşam Doyum Düzeylerine İlişkin Tanımlayıcı İstatistik	53
Tablo 4.6. SED Hizmetinden Faydalanma Durumuna göre Çocukların YDD	53
Tablo 4.7. Yaşa göre Çocukların YDD	54
Tablo 4.8. Cinsiyete göre Çocukların YDD	54
Tablo 4.9. Herhangi Bir Hastalık/Engeli Olması Durumuna göre Çocukların YDD	55
Tablo 4.10. Eğitime Devam Etme Durumuna göre Çocukların YDD	55
Tablo 4.11. Okul Öncesi Eğitim Alma Durumuna göre Çocukların YDD	56
Tablo 4.12. Kardeş Varlığına göre Çocukların YDD	56
Tablo 4.13. Kardeş Sayısına göre Çocukların YDD	57
Tablo 4.14. Doğum Sırasına göre Çocukların YDD	57
Tablo 4.15. Çocuğun Bakım Sorumluluğunu Üstlenen Kişiye göre Çocukların YDD	58
Tablo 4.16. Ebeveyn Kaybı Olması Durumuna göre Çocukların YDD	59
Tablo 4.17. Ebeveynlerinin Birlikte Yaşama Durumuna göre Çocukların YDD	60
Tablo 4.18. Ebeveynleri ile Görüşme Durumuna göre Çocukların YDD	60
Tablo 4.19. Ebeveynleri ile Görüşme Sıklığına göre Çocukların YDD	60
Tablo 4.20. Çocuğun Bakım Sorumluluğunu Üstlenen Kişilerin Yaş Grubuna göre Çocukların YDD	61
Tablo 4.21. Çocuğun Bakım Sorumluluğunu Üstlenen Kişilerin Medeni Durumlarına göre Çocukların YDD	61
Tablo 4.22. Çocuğun Bakım Sorumluluğunu Üstlenen Kişilerin Sağlık Durumlarına göre Çocukların YDD	62

Tablo 4.23. Çocuğun Bakım Sorumluluğunu Üstlenen Kişilerin Eğitim Durumlarına göre Çocukların YDD	63
Tablo 4.24. Çocuğun Bakım Sorumluluğunu Üstlenen Kişilerin Çalışma Durumlarına göre Çocukların YDD	64
Tablo 4.25. Çocuğun Bakım Sorumluluğunu Üstlenen Kişilerin Gündelik Yaşantılarında Sosyal Etkinlik Yapma Durumlarına göre Çocukların YDD	65
Tablo 4.26. Çocuğun Bakım Sorumluluğunu Üstlenen Kişilerle Düzenli Etkinlik Yapma Durumlarına göre Çocukların YDD	65
Tablo 4.27. Çocuğun Bakım Sorumluluğunu Üstlenen Kişilerin Evde Çocuklar Dışında Bakmakla Yükümlü Oldukları Hane Bireyi Varlığına göre Çocukların YDD	66
Tablo 4.28. Hanede Sağlık Sorunu/Engeli Olan Birey Bulunması Durumuna göre Çocukların YDD	66
Tablo 4.29. Hanede Sağlık Sorunu/Engeli Olan Bireyin Çocuğun Bakım Sorumluluğunu Üstlenen Kişi Olması Durumuna göre Çocukların YDD	67
Tablo 4.30. Hanede Düzenli Olarak Çalışan Birey Olması Durumuna göre Çocukların YDD	67
Tablo 4.31. Hanede Düzenli Olarak Çalışan Bireyin Çocuğun Bakım Sorumluluğunu Üstlenen Kişi Olması Durumuna göre Çocukların YDD	68
Tablo 4.32. Yaşadığı Evin Kira Olması Durumuna göre Çocukların YDD	68
Tablo 4.33. Haneye Giren Toplam Gelire göre Çocukların YDD	69
Tablo 4.34. Çocuğun Bakım Sorumluluğunu Üstlenen Kişilerin Ekonomik Durumunu Değerlendirmesine göre Çocukların YDD	69
Tablo 4.35. Çocuğun Bakım Sorumluluğunu Üstlenen Kişilerin Toplam Hane Geliriyle Çocukların Temel İhtiyaçlarını Karşılatabilme Durumuna göre Çocukların YDD	70
Tablo 4.36. Çocuğun Bakım Sorumluluğunu Üstlenen Kişilerin Herhangi Bir Sosyal Yardım/Destekten Faydalanma Durumuna göre Çocukların YDD	70

KISALTMALAR VE SİMGELER LİSTESİ

SED: Sosyal ve Ekonomik Destek

YDD: Yaşam Doyum Düzeyi

1. GİRİŞ

Bu çalışma, çocukların çocukluk dönemi yaşam doyumlarının, sahip oldukları sosyo-demografik özelliklerden etkilenip etkilenmemesi ve farklı sosyo-demografik özelliklere sahip çocukların çocukluk dönemi yaşam doyumları arasında bir ilişki olup olmaması konularını ele almaktadır.

Araştırma, içinde bulundukları yetersiz sosyal ve ekonomik durum nedeniyle temel ihtiyaçları dahi ailesi tarafından yeterli şekilde karşılanamayan ve korunmaya muhtaç duruma düşmelerini önlemek için Sosyal ve Ekonomik Destek (SED) Hizmeti'nden faydalanan çocuklar ile içinde bulundukları yeterli sosyal ve ekonomik durum sayesinde temel ihtiyaçları ailesi tarafından karşılanabilen, korunmaya muhtaçlık durumu söz konusu olmayan ve bu sebeple SED hizmetine ihtiyaç duymayarak hizmetten hiç faydalanmamış olan çocukların çocukluk dönemi yaşam doyumları arasındaki ilişkiyi incelemeyi, çocuğun sosyo-demografik özellikleri ile çocuğun yaşam doyumu arasında bir ilişki olup olmadığını, çocuğun ailesinin sosyo-demografik özellikleri ile çocuğun yaşam doyumu arasında bir ilişki olup olmadığını, eğer varsa nasıl bir ilişki olduğunu ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Literatüre bakıldığında, korunma ihtiyacı olan çocukların büyüme ve gelişmesinin desteklenmesi için devlet tarafından koruyucu hizmetlerin sunulduğu ve sunulan bu hizmetlerle çocukların gelişiminin desteklediği anlaşılmış ancak bu politika ve uygulamaların çocukluk dönemi yaşam doyumu üzerindeki etkilerin değerlendirildiği araştırmaların kısıtlı olduğu tespit edilmiştir. SED hizmetinden faydalanan çocuklara ve onların ailelerine ilişkin gerçekleştirilmiş olan çalışmaların sınırlı sayıda olduğu, yapılan bu çalışmalarda, tarafımda tespit edebildiği kadarıyla, SED hizmetinden faydalanan ve hiç faydalanmamış olan çocuklara veya onların ailelerine ilişkin karşılaştırmalı bir çalışmanın bulunmadığı belirlenmiştir. Yanı sıra literatürde yaşam doyumuna ilişkin yapılan çalışmalara bakıldığında ise bu konudaki araştırmaların yetişkin ve öğrenci yaşam doyumu konularında yoğunluk gösterdiği görülmüştür. Avşaroğlu, Hudaýnazarova, Nurkoyuncu ve Başarıkan (2021) tarafından gerçekleştirilen araştırmada “yetişkinlerin yaşam doyumu, yalnızlık ve öz-tiksinme düzeyleri arasındaki ilişkinin sosyo-demografik özelliklerine göre incelenmesi

amaçlanmış ve yalnızlık ve öz-tiksinmenin yaşam doyumu üzerindeki etkisinin anlamlı olduğu ortaya çıkmıştır”. Bu konuda yapılan bir başka çalışma ise Gümüüşbaş (2008) tarafından gerçekleştirilen yüksek lisans tez çalışmasıdır. Çalışmada, Diener, Emmons, Larsen ve Griffin (1985) tarafından geliştirilen Yaşam Doyumu Ölçeği (YDÖ) kullanılmış ve Stresle Başa Çıkma Yolları Eğitim Programı’nın ilköğretim 2. kademe öğrencilerinin stresle başa çıkma yöntemleri ve yaşam doyumları üzerindeki etkisi incelenmiştir. Çalışma sonucunda Stresle Başa Çıkma Yolları Eğitim Programı’na katılan ve katılmayan öğrenci gruplarının yaşam doyumu düzeylerinde istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur. Türkçe literatürde yaşam doyumu konulu araştırmaların yetişkin ve öğrenci yaşam doyumu konularında yoğunluk gösterdiği ve çocukluk dönemi yaşam doyumuna ilişkin literatürde bir eksiklik bulunduğu, bu çalışmada ise çocuğun yalnızca veya belirleyici olarak öğrencilik statüsü ile değil hem çocuğun hem de ailesinin sosyal ve ekonomik özellikleri de dikkate alınarak çocukluk dönemi yaşam doyumunun irdeleneceği hususları göz önüne alındığında araştırmanın literatüre katkı sağlayacak olması araştırmanın önemini ortaya koymaktadır.

Toplumun geleceği olan çocukların ihtiyaçlarını anlamak ve var olan sisteme bu ihtiyaçları karşılayabilecek bir nitelik kazandırmak beşerî sermayeye en büyük katkıyı sunacaktır. Yaşam doyumu ise çocuğun ihtiyaçlarını anlamak yolunda temel göstergelerden biridir. Bugün çocuğun yaşam doyumunu anlamak ve arttırmak için çalışmak ileride nitelikli ve mutlu bir toplum var etmek için çalışmak olarak görülmektedir. Bu sebeple araştırmaya konu olan çocukluk dönemi yaşam doyumu çalışmaya değer görülmüştür.

Araştırmada çocukluk dönemi yaşam doyumunun ele alınmasında çıkış noktasını *‘İnsan toplumdaki varlığını sürdürürken, insan onuruna yaraşır şekilde, hak ettiği şartlarda, kolaylıkla ve hayatı yaşamaya değer bularak nasıl yaşayabilir?’* sorusu oluşturmuştur. Bir yetişkin söz konusu olduğunda, bu sorunun cevabı genellikle ekonomik yeterlilik olmaktadır. Bir yetişkin için para her şeyi değil ancak çok şeyi ifade etmektedir. İnsan iyi bir maddi imkana sahip olduğunda kendisini mutlu edebilecek çoğu şeye erişebilmektedir. Peki bu durum çocuğun dünyasında nasıl işlemektedir? Çocukluk döneminde çocuğun yaşam doyumunda manevi tatmin mi

daha etkilidir yoksa maddi imkanlar manevi durumlara dair eksiklikleri bertaraf edebilir mi?

İnsan, toplumun yapıtaşı; toplum ise, insanlardan oluşan bir yapıdır. İnsanlar bir araya gelerek toplumu oluşturmakta; insanların bireysel özelliklerinin toplamı ise toplumun özelliklerini oluşturmaktadır. Öte yandan toplum taşıdığı özelliklerle, kendisini oluşturan insanı şekillendirmekte, gelenek ve göreneklerin de aktarımıyla toplum, bünyesindeki her bir insana belirleyici ve kalıcı etkilerde bulunmaktadır. Yani insan ve toplum arasında döngüsel bir etkileşim olduğunu söylemek mümkündür. Peki insanın hak ettiği iyilikte yaşaması için gerekli olduğu düşünülen destekleyici, barışçıl, eşitlikçi, özgürlükçü bir toplum olabilmek için ne gerekir? İki kavram arasındaki sürekli etkileşimden hareketle söyleyebiliriz ki, böylesi bir toplum için tüm bu özelliklere sahip bireyler gerekir. O halde kısaca, yaşadığı hayattan doyum alabilen bir toplum, kendini mutlu hisseden insanların var olmasıyla başlar diyebiliriz.

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından ortaya konan verilere bakıldığında; 2023 yılı itibarıyla 18 yaş ve üzeri yetişkin bireylerin %52,7'sinin mutlu olduğu, bireylerin mutluluk kaynağının aileleri ve sağlıkları olarak belirtildiği, en yüksek mutluluk oranı 65 yaş ve üzerindekiilere aitken; en düşük mutluluk oranının ise 55-54 yaş grubundakilerde ait olduğu görülmektedir (TÜİK, 2024). Mevcut haliyle ülkemiz toplumundaki her iki yetişkinden birinin mutluyken diğerinin mutsuz olduğu söylenebilir. Bu noktada, geriye dönüp mutsuzluğu ortadan kaldırmak mümkün değildir ancak bundan sonra daha mutlu nesiller yetiştirilmesi için çocuğun refahına ve çocukluk dönemi yaşam doyumuna gereken önemin verilmesi ve ülkemizde bu hususların iyileştirilmesinin amaç edinilmesi etkili olabilecektir.

Bu çalışmanın; gelecekteki toplumumuzun niteliğini etkileyeceği yadsınmaz olan yaşam doyum kavramının çocuğun dünyasında nelerden etkilenecek şekillendiğini ortaya koyacak olması, çocukluk dönemi yaşam doyumunu konusunda literatürde var olduğu değerlendirilen eksikliğin giderilmesine katkıda bulunacak olması ve var olan Sosyal ve Ekonomik Destek hizmetinin iyileştirilmesi adına öneriler sunması bakımından bilime katkı sunacağı düşünülmektedir.

2. GENEL BİLGİLER

2.1. Korunma İhtiyacı Olan Çocuk

Korunmaya muhtaç çocuk veya son zamanlarda kullanımı daha çok tercih edilir olan korunma ihtiyacı olan çocuk kavramlarına dair birçok tanım bulunmaktadır. Bunlardan biri 5395 sayılı ÇKK'nın 3. madde 1. fıkrasının (a) bendinde yer alan korunma ihtiyacı olan çocuk tanımıdır. Bu tanıma göre korunma ihtiyacı olan çocuk; “bedensel, zihinsel, ahlaki, sosyal ve duygusal gelişimi ile kişisel güvenliği tehlikede olan, ihmal veya istismar edilen ya da suç mağduru çocuğu” ifade etmektedir. 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu'nun 3. maddesinde belirtildiği üzere ise korunma ihtiyacı olan çocuk; “beden, ruh ve ahlak gelişimi veya kişisel güvenliği risk teşkil eden, anne ve/veya babası bulunmayan, annesi ve/veya babası belirsiz olan, annesi ve/veya babası tarafından terk edilen, ihmal edilen, dilencilik ya da fuhuş yaptırılan, alkol, uyuşturucu gibi kötü alışkanlıklara ve tüm toplumsal risklere karşı savunmasız bırakılan çocuğu” ifade etmektedir. Özellikle gelişmemiş veya gelişmekte olan toplumlarda korunma ihtiyacı olan çocukların yaygınlığının yüksek olduğu bilinmekte olup, yapılan çalışmalarda da korunma ihtiyacı olan çocuk yaygınlığının yüksek olduğu belirtilmektedir (Robson ve Slyvester, 2008: 259; Thurman ve Kidman, 2011: 1).

Toplunun yapıtaşı olan insan diğer her alanda olduğu gibi ekonomik kalkınma ve sosyal gelişme alanlarında da temel belirleyicilerden biridir. İçinde bulunduğu toplumda kişinin, fiziksel ve sosyal özgürlüklerinin yanı sıra kişisel gelişimini sağlayan, sağlık, eğitim, güvenlik gibi sosyal olanak ve hizmetleri kullanma hakkı da mevcuttur. Bahsi geçen hizmetlerin erişilebilir olması ve kalitesinin arttırılması için yatırım yapılması devletin asli görevlerinden biridir. Beceri ve bilgisi yüksek seviyede olan kişilerin meydana getirdiği toplumda beşerî sermayenin zengin ve nitelikli olacağı düşüncesinden hareketle devletin kişiye/vatandaşa karşı başat sorumluluğu, iyi bir şekilde yetişip topluma karşı sorumluluk sahibi olunabilmesi için gereken ihtiyaçları insan onuruna yakışan şekilde sunarak karşılamaktır (Erdal, 2014: 173). Korunma ihtiyacı olan çocuklara yönelik hizmetler ise devletin öncelikli yükümlülükleri arasında yer almaktadır. Fiziksel, duygusal ve bedensel olarak

çocukların belirli bir olgunluk seviyesine erişip kendilerine yetebilmeleri için belli bir süreye ihtiyaç duydukları aşîkârdır. Söz konusu süreçte bir yetişkin tarafından korunmadıkları ve bakılmadıkları zaman çocuklar her türlü risk ve tehlikeye karşı savunmasızlardır. Dolayısıyla kendini koruyamayacak durumda, savunmasız oldukları süreç içerisinde her çocuğun korunma gereksiniminin olduğu görölmektedir (Bahadır, 2018: 6). Özateş ve Atauz (2011: 102) tarafından korunma altındaki çocuklarda, aile içinde çeşitli sebeplerle yaşanabilen ve çocuğa istismar/işmal şeklinde yansıyabilen hallerle karşılaşıldığı belirtilmektedir. Bahsedilen çocukların, koruma altına alınmadan önceki hayatlarında, gelişimlerini bütünsel olarak sarsan ve travmatik kabul edilen hallerle karşılaşma olasılıklarının oldukça yüksek olduğu bildirilmektedir. Tüm bu sebeplerle “korunma ihtiyacı olduğu” kabul edilen bu çocukların bir an önce sosyal hizmet müdahalesini gerektiren risk grubunda yer aldıkları kabul edilmektedir.

Korunma ihtiyacı olan çocuklarda birtakım duygusal sorunlar ve davranış problemleri görölmektedir (Şimşek, Erol, Öztö ve Özer-Özcan, 2008: 235). Literatürde yer alan çeşitli araştırmalarda da korunma ihtiyacı olan çocuklarda birtakım davranış sorunlarının ve duygudurum bozukluklarının göröldüğü belirtilmektedir (Hasanovic, Sinanovic, Selimbasic, Pajevic, Avdibegovic, 2006: 85; Lakdawalla, Hankin, Mermelstein, 2007: 1; Traube, Dukay, Kaaya, Reyes ve Mellins, 2010: 174; Ong ve ark., 2015: 1; Hapunda, 2015: 701; Nasıroğlu ve Çeri, 2016: 2941; McGinnis ve ark., 2019: 2294;). Bu kapsamda korunma ihtiyacı olan çocuklara büyüme ve gelişimlerini sağlıklı bir biçimde devam ettirebilmeleri için çeşitli sosyal hizmet modelleri sunularak çocuk refahı amaçlanmakta ve çocukların yaşam doyumlarının iyileştirilmesi amaçlanmaktadır.

Çocuk refahı ile; çocuğun sağlık, eğitim, gelir düzeyi ve sosyal katılım boyutlarında iyi olma hali ifade edilmektedir (Karakaş, Çevik, 2016: 891). Bugün çocuğun refahının sağlanması yarın ülkemizin gelişmiş ve sağlıklı bir topluma sahip olmasını sağlayacaktır. Bu sebeple çocuğun refahı mühim bir husustur. Ancak ülkemizde çocuk refahı çocuk korumaya indirgenmiş durumdadır. Ülkemizde var olan çocuk koruma politikalarının analizine bakıldığında çocuk korumanın ne yazık ki önleyici bir işlev gösteremediğı, bunun yerine yara sarmacı, sevk ve risk odaklı bir halde olduğu görölmektedir. Ülkemizde çocuğun korunması aile odaklı politikalarla

ele alınmakta ve ailenin refahı ile çocuğun refahı bir bütün olarak algılanmaktadır. Bu aile odaklı bakış açısı nedeniyle çocuğun ihtiyaçları ıskalanmakta, çocukluk döneminin bireyselliği ve farklılıkları yok sayılmaktadır. Karakaş ve Çevik (2016: 904) bu durumu ‘çocuğun ait olduğu aile ve toplumun çocuğun refahının önüne engeller koyması’ şeklinde tanımlamıştır. Yanı sıra bir çocuğun çocukluk döneminde yaşadığı olumsuz yaşam deneyimleri sebebiyle ileride mensubu olduğu toplumda ve kuracağı ailede sorunlar yaşaması ve yaşatmasına zemin hazırladığını belirtmiştir. Bu sebeple bir çocuğun refahı hususunda karşılaştığı sorunların ileride o çocuğun ötesinde tüm toplumu etkileyeceğini bu bakımdan çocuğun refahının korunması ve geliştirilmesinin her zaman önemini koruması gerektiğini vurgulamıştır. Ülkemizde çocuk refahı alanında yapılan çalışmalara bakıldığında ise henüz istenen etkinin sağlanmadığı görülmektedir. Buz ve Ayyıldız’ın (2020) yaptığı araştırmada çocuk refahı alanında çalışanların, var olan hizmet modelleri ile çocuğun refahı için kalıcı ve sürdürülebilir bir çözüm sunamadıklarını, çalışanların niteliği, sayısı, liyakati, psikolojik iyi oluşları gibi hususlarda sorunlar yaşadıklarından hizmetlerin etkin şekilde sunulamadığını belirttikleri, bu nedenle işsizlik ve yoksulluğun azaltılması, uygulamada birliğin sağlanması, koruyucu ve önleyici hizmetlerin öncelenmesini hedef edinen sosyal politikalar geliştirilmesine ihtiyaç olduğunu vurguladıkları ortaya konmuştur.

Çocuğun bugünkü hayatı için önemli olan ve dolayısıyla toplumun geleceğinde belirleyici etkileri olacak olan bir diğer kavram çocukluk dönemi yaşam doyumdur. Çocukluk dönemi yaşam doyumu ile çocuğun sahip olduğu yaşam şartlarından memnun oluşunu değerlendirmesi ifade edilmektedir. Yaşam doyumuna, refaha ve mutluluğa ulaşarak büyüyen çocuklar özgüvenli, çevresine karşı duyarlı, sorumluluk bilinci oluşmuş yetişkinler olarak karşımıza çıkmaktadır. Böylesi insanlardan oluşan bir toplum ise şüphesiz ki barışçıl, destekleyici, eşitlikçi, özgürlükçü bir toplum olabilecek ve gelecek nesillerinin mutlu şekilde yetişmesine olanak sağlayabilecektir. Bu sebeple çocuğun yaşam doyumu ve buna etki eden etmenler araştırmaya değer, önemli bir konudur.

Çocuk için en ideal bakım ve gözetimin öz/kök ailesi tarafından sunulan olduğu bilinmesine karşın bazen söz konusu bu bakım şekli mümkün olmamaktadır. Böylesi

durumlarda devlet, gerekli koruma tedbirleri ile çocuğun durumuna uygun sosyal hizmet modelleri sunmakta ve çocuğun ihtiyaç duyduğu korumayı sağlamaktadır (Yıldırım alp ve Hız, 2018: 95). Söz konusu koruma tedbirleri genellikle geçici olmakla beraber, geçen süreye rağmen şartların uygun konuma gelmemesi durumunda koruma tedbirleri kalıcı hale de gelebilmektedir (Tezel, Demirel ve Kaya, 2018: 16).

2.1.1.1. Korunma İhtiyacı Olan Çocuklara Yönelik Hizmetler: Ülkemizde çocuklara yönelik kurum bakımı hizmetlerinin temeli 1908 yılında kurulan Himaye-i Etfal Cemiyeti ile atılmış, sonraki dönemlerde bu hizmetler Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu (SHÇEK), Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (ASPB) ve Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ile sürdürülmüş (AÇSHB) (Bahadır, 2018: 1) olup, güncel durumda Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (ASHB) aracılığıyla yerine getirilmeye devam etmektedir. Kurum ve kuruluşlarda görülen bu değişim, verilen hizmetlerde de kendisini göstermiştir. Yıllar içerisinde çocuk koruma sisteminde çocukların kurumda bakılmaları değil, kurum bakımının önlenmesi ve çocukların ailelerinden ayrılmadan desteklenmeleri ön plana çıkmıştır. Ailelerinden ayrılmak durumunda kalarak kurum bakımına alınan çocuklar için sunulan bakım hizmetleri ise mevcut durumda çocuklar için en uygun olan ev tipi modele dönüştürülmüştür.

Kısa vadede çocukların en sağlıklı ve iyi gelişim olanaklarına erişebilmesini hedef edinen bu hizmetler, temelde bireyi iyileştirerek uzun vadede topluma da fayda sağlamaktadır. Çocuklara yönelik sözü edilen sosyal hizmet modelleri aile yanında destek hizmet modelleri ve kurumda bakım hizmet modelleri olmak üzere iki şekilde sunulmaktadır (Yıldırım alp ve Hız, 2018: 95).

2.1.1.1. Aile Yanında Destek Hizmet Modelleri:

Dünyada korunma gereksinimi olan bireyler için sağlanan koruma ve bakım sistemleri bir değişim sürecindedir. Geçmişten bu yana süregelen çocuk koruma sürecinde kurum bakımının çocuğun sosyal duygusal gelişimi üzerinde olumsuz etkilerinin gözlenmesinin ardından çocuğa ailesinin yanında koruma ve bakım hizmetlerinin sağlandığı modellere yoğunlaşmıştır. Söz konusu bu değişimlerin etkisi ile ülkemizde de korunma ihtiyacı olan çocuklara yönelik koğuş tipi kuruluş bakımı şeklinde hizmet sağlayan bazı büyük kurumların kapatıldığı, bazılarının ise kapasitelerinin azaltıldığı bilinmektedir. Türkiye’de korunma ihtiyacı bulunan çocuğa

aile yanında bakım ve koruma hizmetinin verildiği, bu durumun sağlanamadığı hallerde ise az sayıda çocuğun olduğu ev tipi hizmet modellerine öncelik verildiği görülmektedir. Kurum bakımı hizmetleri kapsamında, çok fazla çocuğa hizmet sağlayan büyük kurumlardan ziyade az sayıda çocuğa bakım sağlanan hizmet modellerine geçiş önemli bir gelişme olarak değerlendirilmektedir (Tuncer ve Erdoğan, 2018: 515). Bu kapsamda koruma tedbirlerinin başında aile yanında destek modelleri gelmektedir. Gelişmiş dünya ülkelerinde son dönemlerde koruma altındaki çocuklar için sağlanan yerleştirme planlarında çocukların biyolojik ailesinin yanına döndürülerek desteklenmesi öncelikli olarak tercih edilmektedir. Söz konusu bu planın temelinde çocukların aileleri ile yaşama temel hakkına sahip olmaları bulunmaktadır. Bu hakkın 1989 tarihli Çocuk Hakları Sözleşmesi ve ilgili bütün uluslararası belge ve bildirgelerde de geçtiği bilinmektedir (Özateş ve Atauz, 2011: 102).

Korunma ihtiyacı olan çocuk alanında oluşan teorik değişimlerin yansıması olarak gelişen sosyal hizmet modellerine bakıldığında ortak noktanın çocuk yaşamında ailenin önemi olduğu görülmektedir. Yapılan araştırmalarda sağlıklı bir aile bakımı yerine kuruluş bakımında yetişen çocukların bu durumdan sosyal ve duygusal açıdan olumsuz etkilendikleri belirlenmiştir. Koruyucu aile, evlat edinme gibi aile yanı destek odaklı hizmet modelleri haricinde çocukların biyolojik ailelerinin yanında desteklenmesi anlayışının, öncelikli tutulduğu belirtilmektedir. Gelişmiş ülkelerde aile ve çocuk refahı kapsamında aile birliğinin korunmasına ve çocukların yoksulluk sebebiyle ailelerinden kopmalarının önlenmesine ilişkin görüş kabul görmektedir (Özateş ve Atauz, 2011: 103). Çocuklarda yoksulluk ya da aile birliğinin bozulması psikolojik ve sosyal gelişimi olumsuz bir şekilde etkilemektedir. Literatürdeki çalışmalar da bu görüşü desteklemektedir (Brooks-Gunn ve Duncan, 1997: 55; Türkarslan, 2007: 99; Yoshikawa, Aber ve Beardslee, 2012: 272; Öngider, 2013: 140; Konuk-Şener ve Ocakçı, 2014: 57; Erdim ve Ergün, 2016: 78). Bu nedenle aile yanında destek modellerinin çocuklar açısından gayet sağlıklı uygulamalar olduğu belirtilmektedir (İzci, Sarı, Uyanık, 2021: 3). Toplum içerisinde korunmaya muhtaç duruma düşen çocuklar devlet tarafından korumaya alınmasının ardından çocuk hakkında gerekli mesleki çalışmalar yapılmakta, mevcut sosyal hizmet modelleri içinde çocuğun durumuna en uygun olan sosyal hizmet modeli belirlenmekte ve eğer

mümkünse çocuğun aile veya akrabaları yanına dönüşü sağlanmakta, değilse mümkün mertebe, kendisine aile ortamı sağlayabilecek evlat edinme veya koruyucu aile hizmetlerinden faydalandırılmaktadır.

Ülkemizde mevcut olan aile yanında destek hizmet modelleri; ücretsiz kreş, SED, koruyucu aile ve evlat edinme hizmet modelleridir. Bu hizmet modellerinden ücretsiz kreş hizmeti ile SED hizmeti çocuk hakkında bakım tedbiri kararı çıkarılmadan, çocuğun koruma altına alınması önlenerek, ait olduğu ailesi yanında desteklendiği aile yanında destek hizmet modelleri iken koruyucu aile hizmeti ile evlat edinme hizmeti çeşitli nedenlerle çocuğun ait olduğu ailesi yanında desteklenmesi mümkün olmadığı için hakkında bakım tedbiri kararı çıkarılarak kurum bakımına yerleştirildikten sonra çocuğun ‘bir aile yanında büyüme’ hakkının teslimi için geliştirilmiş olan ve gerekli uyum süreçleri sonucunda sunulan aile yanında destek hizmet modelleridir.

Ücretsiz Bakım Hizmeti: Bu koruyucu ve önleyici hizmet modelinde, aile yanında korunmaya muhtaç duruma düşme riski bulunan çocukların, yaşlarına göre, özel kreş ve gündüz bakımevlerinden ve özel çocuk kulüplerinden ücretsiz şekilde yararlanmaları sağlanmaktadır. Ülkemizde özel kreşler, gündüz bakımevleri ve özel çocuk kulüpleri; Özel Kreş ve Gündüz Bakımevleri ile Özel Çocuk Kulüplerinin Kuruluş ve İşleyiş Esasları Hakkında Yönetmelik’e tabi olarak işlemektedir. Söz konusu yönetmeliğin dördüncü maddesinde; 0-36 aylık olan çocuklara yönelik kuruluşların kreş, 37-66 aylık olan çocuklara yönelik kuruluşların gündüz bakımevi, ilkokul ve ortaokul çağındaki bulunan 6-12 yaş grubundaki çocuklara yönelik kuruluşların ise çocuk kulübü olarak adlandırıldığı bilgisi yer almaktadır. Aynı yönetmeliğin 50. maddesinde ise; kreş, gündüz bakımevi ve çocuk kulüplerinin öğrenci kapasitelerinin %3’lük diliminin ihtiyaç sahibi olduğu tespit edilen çocukların ücretsiz yararlanması için ayrıldığı bilgisi yer almaktadır. İşte bu ücretsiz kontenjan aile yanında destek hizmeti modellerinden biri olan ücretsiz kreş hizmetini ortaya çıkarmaktadır. Ücretsiz kreş hizmetinden faydalanacak ihtiyaç sahibi olan çocukların tespiti Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı il müdürlükleri aracılığıyla yapılmakta, sosyal çalışma görevlilerinin yapacağı sosyal inceleme neticesinde hazırlanan sosyal inceleme raporu ile belirlenmektedir. Bu kapsamda herhangi bir vaka geliş kanalıyla

hakkında sosyal inceleme yapılan çocuklardan; ekonomik şartlarından bağımsız ve öncelikli olarak şehit ve gazi çocukları, parçalanmış aile veya ebeveyn kaybı sonucu tek ebeveynli aileye veya engelli ebeveynine sahip olan ve ekonomik yoksunluk içinde bulunduğundan eğitim hakkına erişemeyen, bu sebeple gelişiminin kritik döneminde uyarıcı eksikliğine veya olağan dışılığa maruz kalarak ihmale uğrayacağı değerlendirilen çocuklar, anneleriyle birlikte cezaevinde veya kadın konukevinde kalan çocuklar, bakanlığa ait çocuk bakım kuruluşlarında korunma ve bakım altında olan çocuklar ücretsiz kreş hizmetinden faydalanabilmektedir. Özellikle tek ebeveynli aile anne ve çocuktan/çocuklardan oluştuğunda ücretsiz kreş hizmeti çocuğun korunmaya muhtaç duruma düşmesini büyük oranda önleyebilmektedir. Nitekim çocuğuna bakmak zorunda olduğu için çalışamayan ve bu nedenle geçim sağlayamadığından çocuğunu kurum bakımına verme talebiyle sosyal hizmetlere başvuruda bulunan birçok aile, %3'lük kontenjanın el verdiği ölçüde, ücretsiz kreş hizmeti ile desteklendiğinde çocuk kreşe gidebilmekte, çocuğunu ücretsiz şekilde kreşe verebilen anne çalışma imkânı bulabilmekte, böylece çocuk, kurum bakımı ve hatta ekonomik destek dahi olmaksızın ailesi yanında desteklenerek büyüme şansı bulabilmektedir. Ülkemizde 2022 yılı itibarıyla ücretsiz bakım hizmeti ile desteklenen çocuk sayısının 2.744 olduğu bilinmektedir (T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 2022:93).

Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmeti: Bu hizmet ilk olarak 28/09/1986 tarihli ve 19235 sayılı Resmî Gazetede “Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Ayni ve Nakdi Yardım Yönetmeliği” kapsamında hayata geçirilmiştir. Sonraki süreçte bu yönetmeliği adı; 15/04/2011 tarihli ve 27906 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan “Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Ayni ve Nakdi Yardım Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik” isimli bir başka yönetmelik ile değiştirilmiş ve “Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Sosyal ve Ekonomik Destek Yönetmeliği” adını almıştır. Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu (SHÇEK)’nin kapatılarak, 2011 yılında Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı’nın kurulmasıyla ise SED hizmeti yönetmeliği son halini almış ve 03/03/2015 tarihli ve 29284 sayılı Resmî Gazetede “Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmetleri Hakkında Yönetmelik” olarak

yayımlanmıştır. Yönetmeliğin son ve en güncel olan bu halinde belirtilene göre sosyal ve ekonomik destek hizmeti “yoksulluk içinde olup temel ihtiyaçlarını karşılayamayan ve hayatını sürdürmekte güçlük çeken çocuk ve gençlerin bakımı konusunda ailelerin desteklenmesi amacıyla sunulan sosyal hizmet modeli” olarak açıklanmıştır.

Yoksulluk sebebiyle bazı ebeveynler, çocuğunun temel yaşam ihtiyaçlarını dahi karşılayamamakta, ebeveynlik rol ve sorumluluklarını yerine getirememektedir. Öte yandan aynı ebeveynler, bu zorluk içinde dahi, çocuğunun koruma altına alınmasını talep etmemek için direnmekte ancak yine de son tercih olarak da olsa bu yolu seçmek zorunda kalabilmektedir (Bilgin, 2019: 1). Bazı ebeveynlerin ise, çocuğunun ihtiyaç duyduğu bakım ve gözetim sorumluluğunu üstlenebilecek istekte olmasına rağmen -çoğu zaman organik sebeplerle- ebeveynlik kapasitesi yeterli olamayabilmektedir. Bu durumlarda çocuğun aile yanında sağlıklı koşullarda gelişebilmesi için bakımdan sorumlu kişi uzman desteğine ihtiyaç duyabilmektedir. Kimi zaman da aile, hastalık, kaza, ölüm ve bu sebeplerden ileri gelen borçlanma gibi sebeplerle geçici veya uzun süreli bir ekonomik yoksunluk içinde bulunabilmektedir. Çocuk böyle bir ailenin mensubu olarak korunmaya ihtiyaç duyduğunda; kimi zaman çocuğun bakımından sorumlu yetişkin, kimi zaman ailenin durumuna şahit olan duyarlı bir vatandaş, kimi zaman bir ihbar, kimi zaman ise adli veya idari merci bildirimleri aracılığıyla çocuğun durumu ilgili sosyal hizmet birimlerine bildirilmektedir. Sözü edilen tüm koşullarda sosyal hizmetler tarafından çocuk hakkında yapılan korunmaya muhtaçlık değerlendirmelerinde, çocuğun bakım ve gözetiminden sorumlu kişilerin gerekli motivasyona sahip olduğu ancak ailenin ekonomik güçlük içinde bulunduğu, ailenin maddi olarak desteklenmemesi durumunda çocuklarının temel ihtiyaçlarını karşılayamayacağı ve çocukların ihmal ve istismar riskleriyle karşı karşıya kalarak korunmaya muhtaç duruma düşeceğinin değerlendirildiği durumlarda karşımıza yine SED hizmeti çıkmaktadır. Böylesi vakalarda sunulan SED hizmeti ile çocuğun refahı için gereken imkânlar devlet eliyle sunulmakta, aile hem sosyal hem de ekonomik açıdan desteklenmekte, böylece ailenin yaşadığı maddi ve manevi zorluğu aşması ve çocuğun kurum bakımına alınmadan aile yanında bakılması sağlanmaktadır. Bu yönüyle SED hizmeti kuruluş bakımı ihtiyacını önlemesi ve çocuğun, olması gerektiği gibi, aile eliyle bakılmasını ve aile ortamından

kopmadan desteklenmesini sağlaması açısından mevcut sosyal hizmet modelleri içerisinde önemli bir yere ve işleve sahiptir. Çocuğun yüksek yararı ilkesine göre, çocuğun ailesinden ayrılarak kurumda bakılması en son seçenek olarak görüldüğünden kuruluş bakımı dışındaki koruyucu ve önleyici tüm sosyal hizmet müdahaleleri çocuk ve ailesi için değerlendirilmektedir. Kimi zaman bu çabaya rağmen çocuk ailesi yanında desteklenme şansı elde edememekte, mahkemece hakkında çıkarılan bakım tedbiri kararı ile koruma altına alınıp kurum bakımına yerleştirilmektedir. Bu noktada karşımıza yine SED hizmeti çıkmakta ve kurum bakımındaki çocuğun ailesi yanına dönebilmesinde de önemli bir rol oynamaktadır. Kuruma yerleştirilen çocuk reşit olana dek aile ortamından uzakta, kurum bakımında kalmamakta, ‘aile yanında büyüme ve gelişme’ temel hakkından hareketle çocuk hakkında belirli mesleki çalışmalar yürütülmektedir. Bunlardan ilki, normal şartlar altında, çocuğun yanından alındığı öz/kök ailesine veya akrabalarının yanına döndürülerek arasında kan bağı bulunan aile bireyleri yanında büyümesini sağlamak olmaktadır. Çocuğun yerleştirildiği kuruluştaki sosyal çalışma görevlileri tarafından yürütülen mesleki çalışmalarla çocuğun öz/kök ailesinde veya akrabalarında çocuğu korumada eksik kalarak çocuğun korunma altına alınmasına neden olan zayıf yönler izlenmekte ve güçlendirme çalışmaları yapılmakta, anne ve/veya babanın ebeveynlik kapasitesi ve motivasyonunda iyileştirmeye yönelik yönlendirmelerde bulunmaktadır. Çocuk kurum bakımında güven içinde iken ailesiyle yapılan çalışmalar netice verirse ve çocuğun güvenliğini ve gelişimini riske atacak durumlar bertaraf edilebilirse çocuk öz/kök ailesine veya akrabalarının yanına geri döndürülmektedir. Bu noktada kimi zaman, ailenin manevi olarak güçlenmesi sağlanabilmekteyken maddi olarak güçlenmesi sağlanamamaktadır. Hem bu durumlarda hem de çocuğun koruma altına alınma sebebinin ekonomik temelli olduğu durumlarda çocuk SED hizmeti sayesinde aile yanına döndürülebilmektedir. Verilen SED hizmeti ile çocuğun maddi ve manevi yükü hafifletilmekte ve böylece çocuk öz/kök ailesinin veya akrabalarının yanına dönme şansı bulabilmektedir. Bunun mümkün olmadığı durumlarda ise diğer mesleki çalışmalar olan koruyucu aile veya evlat edinme hizmet modelleri aracılığıyla çocuğun bir aile yanında büyümesi sağlanmaktadır. Böylece arasında kan bağı bulunmasa dahi çocuğun bir aile ortamında büyümesi imkânı sunulmaktadır.

Hakkında koruma kararı bulunmaktayken reşit olması sonucunda koruma kararı sonlanan ancak içinde bulunduğu şartlarda tek başına yaşamını sürdürebilecek kadar geliri ya da güvencesi bulunmayan gençler de SED hizmetinden faydalanabilmektedir. Bu gençler 2828 sayılı SHK ile kendilerine tanınmış olan istihdam hakkından faydalanmaya başlayıncaya kadarki sürede sosyal ve ekonomik açıdan zorluklarla karşılaşabilmektedir. Bu durumu yaşayabileceği öngörülen gençler koruma kararının bitmesi akabinde, işe veya meslek edindirme kursuna başlayıncaya dek, ilgili kuruluş yetkililerince SED hizmetinden faydalandırılmaktadır. Kurulştan ayrıldıktan sonra sosyal ve ekonomik olarak sorun yaşayan gençler ise sosyal hizmetlere yapacağı başvuru üzerine SED hizmeti ile desteklenebilmektedir. Böylece kurum bakımından ayrılan gençler de SED hizmeti kapsamında desteklenerek gerek toplum içinde karşılaştığı sosyal sorunlarına gerekse de ekonomik sorunlarına bir rehber eşliğinde çözüm bulabilmektedir. Bu kapsamda SED uygulamaları çocukların ve gençlerin psiko-sosyal gelişim süreçlerinde yoksulluğun olumsuz etkilerinden korunmaları için uygulanmaktadır (Ersoy ve Hurasan, 2017: 195).

Özetlenecek olursa SED Hizmetleri Hakkında Yönetmelik'in 'Sosyal ve ekonomik destekten yararlanacaklar' başlıklı 6. maddesinin 1. bendinde söz konusu hizmetten faydalanacak çocuklar aşağıdaki şekilde belirtilmiştir:

- a) "Bakım tedbiri kararıyla sosyal hizmet kuruluşlarında desteklenmekteyken sosyal ve ekonomik destek sağlandığı takdirde aile yanında uygun koşullarda bakılabileceği değerlendirildiğinden ailesine veya yakınlarına geri verilebilecek çocuklar"
- b) "Ekonomik yoksunluktan dolayı korunmaya muhtaç duruma düşme riski olan çocuklar hakkında bakım tedbiri kararı alınmadan Sosyal Ekonomik Destek (SED) hizmetinden faydalandırılarak, aileleri veya yakınları tarafından uygun koşullarda bakılmaları sağlanabilecek çocuklar"
- c) "18 yaşına girdiği için hakkındaki bakım tedbiri kararı sonlanan gençlerden, iş ve meslek edinme kurslarına veya eğitimlerine devam eden ya da iş ve meslek sahibi olmadığından desteklenmediği takdirde muhtaç duruma düşecek gençler"

- d) “Olağanüstü felaketler, doğal afetler, hastalıklar veya kazalar sonucunda kendisi ve geçindirmekle sorumlu olduğu aile fertlerinin temel ihtiyaçlarını karşılayamayacak duruma gelen kişilerin çocukları ve acil ameliyat gerektiren, hayati tehlike arz eden durumlarla karşılaşan veya vefat eden kişilerin çocukları”

SED hizmetinin işleyiş sürecini şu şekilde izah etmek mümkündür: SED hizmeti çocuk adına yetiştikine verilmektedir. Ancak desteklenecek çocuk kuruluş bakımından çıkan reşit çocuk ise hizmet direkt çocuğun kendisine de verilebilmektedir. Çocuk adına hizmetten faydalanacak olan yetiştikin ile hizmetin verileceği çocuk arasında kan bağı/soy bağı bulunabileceği gibi, yalnızca hısımlık bağı olan yetiştikine de vakanın uygunluğuna göre çocuk adına SED hizmeti sunulabilmektedir. Burada dikkat edilmesi gereken hususlardan biri, çocuğun arasında kan bağı/soy bağı olan kişi yanında uygun koşullarda bakılamayacak olması; diğeri ise çocuğun hısımlık yanında bakılmasında çocuğun velayet sahibinin bilgisi ve rızasının bulunmasıdır. Bakım sorumluluğunu üstlendiği çocuk adına SED hizmetinden faydalanmak isteyen müracaatçı resmi ikametinin bulunduğu ilçenin hizmet sunumundan sorumlu olan sosyal hizmet merkezine giderek başvuruda bulunmaktadır. Sosyal çalışma görevlisiyle ön görüşme yaptıktan sonra hizmet için uygun koşulları taşımayan müracaatçının hizmet talebi reddedilirken; hizmete uygun olabileceği öngörülen müracaatçıdan SED hizmeti başvurusu için gerekli evraklar istenmektedir. Bu aşamada dijital sistemlerden alınabilecek evraklar müracaatçıdan talep edilmeksizin sosyal çalışma görevlisince temin edilmektedir. Hizmete başvuru yapan müracaatçının çalışmasına engel teşkil edecek bir rahatsızlığı bulunmuyorsa veya rahatsızlığının çalışmasına engel teşkil ettiğine dair doktor raporu yoksa müracaatçı sosyal çalışma görevlisi tarafından İş-Kur ve meslek kurslarına yönlendirilmektedir. Müracaatçının İş-Kur başvurusu yapması zorunludur. Şu zaruri hallerde ise bu zorunluluk gözetilmemektedir; müracaatçının çalışmasına engel teşkil edecek bir rahatsızlığı bulunuyorsa ve bu hususta doktor raporu varsa, müracaatçının yaşadığı yerde İş-Kur ve meslek kursları yoksa, çocuğu 13 yaşından küçük olan müracaatçı tek ebeveynse, çocuğunun bakımı için destek alabileceği bir yakını veya kreş imkânı yoksa İş-Kur başvurusu istenmemektedir. Gerekli evrakların tamamlanmasının ardından sosyal çalışma görevlisi sosyal inceleme raporu hazırlamakta, hizmete uygun

görülmeven vakaları gerekçelendirerek reddetmekte, hizmete uygun olan vakaları ise yine gerekçelendirerek ve gerekli sistem kayıtlarını sağlayarak SED hizmetini başlatmaktadır. SED hizmeti ailenin içinde bulunduğu duruma göre geçici (tek seferlik) veya süreli şekilde sunulabilmekte olup hizmete başvuru için hane gelirine dair herhangi bir üst veya alt sınır bulunmamaktadır. Geçici SED hizmetinde aileye yalnızca hizmetin verildiğı ay, tek seferlik maddi yardımda bulunmaktadır ve çocuk hakkında periyodik izleme/takip süreci başlatılmamaktadır. Süreli SED hizmetinde ise ailenin ve çocuğun durumuna göre 1 yıl veya 2 yıl boyunca aileye her ay SED ödemesi verilmektedir. Sunulan SED ödemesinin oranları çocuğun yaş ve eğitim düzeyine göre değişmektedir. 2024 yılı Ocak ayı itibariyle okul öncesi çocuk için 3.614₺, ilköğretime devam eden çocuk için 5.421₺, ortaöğretime devam eden çocuk için 5.782₺, yükseköğretime devam eden çocuk için ise 6.505₺ SED ödemesi verilmektedir. SED hizmeti, yalnızca zaruri hallerde, aynı aileden en fazla iki çocuğa sağlanabilmektedir. Hizmet süresince çocuk ve aile, ilgili sosyal çalışma görevlileri tarafından, en az altı ayda bir olacak şekilde, periyodik izlemelerle takip edilmektedir. Periyodik izlemelerde çocukların bakım ve gözetiminin uygun koşullarda sağlanıp sağlanmadığına dikkat edilmekte, çocuk ve ailesine, çocuğun gelişimsel ihtiyaçları, ebeveynlik tutumları, aile içi iletişim gibi hususlarda çocuk odaklı bir danışmanlık hizmeti sunulmakta, aileye verilen ekonomik desteğin, amacına uygun şekilde, çocuğun ihtiyaçları için kullanılıp kullanılmadığı denetlenmekte ve hizmetin devamının gerekip gerekmediğı değerlendirilmektedir. Verilen hizmet ile geçen süre içerisinde aile, içinde bulunduğu koşullarını iyileştğinde, kendi imkanları ve sosyal destek mekanizmaları ile çocuğunun bakım ve gözetim sorumluluğunu asgari düzeyde de olsa yerine getirebildğinde, sosyal çalışma görevlisinin hazırlayacağı vaka kapatma ve sonlandırma formu ve sistem kayıtları ile hizmet sonlandırılmaktadır.

SED Hizmeti çocukların aile yanında desteklenmesine olanak sağlayan hizmetlerden en yaygın olarak sunulanıdır. Nitekim güncel verilere göre ülkemizde 2022 yılı itibariyle SED hizmeti ile desteklenen çocuk sayısının 157.248 olduğı, bu kapsamda ödenen aylık destek miktarının ortalama 2.337,31₺ olduğı, çocuğun öncelikle kendi ailesinin desteğini görmesi doğrultusunda etkin hizmetlerin sunulması, çocuğun desteklenmesi ve korunması maksadıyla, 2022 yılında 3.497.109.150₺

toplam ödenek kullanıldığı bilinmektedir (T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 2022:97).

SED hizmeti adından da anlaşıldığı üzere ihtiyaç sahibi olan çocuklara sosyal ve ekonomik açıdan destek sunmaktadır. Burada ‘ekonomik destek’ ile çocuğun ihtiyaçları için aileye bir ödeme yapılmasının kastedildiği açık olsa da sosyal destek ile ne kastedildiğinin daha açık izahı yerinde olacaktır.

SED Hizmetleri Hakkında Yönetmelik’in ‘Sosyal hizmet desteği’ başlıklı 21. madde 2. bendine göre; koruyucu önleyici hizmetler kapsamında ihtiyaç duyulan durumlarda sosyal çalışma görevlileri tarafından çeşitli mesleki çalışmalar gerçekleştirilir. Sosyal çalışma görevlileri, mesleklerinin gerektirdiği bilgi, beceri ve yöntemleri kullanarak ailelerle birebir görüşmeler yapar, aile içi sorunların çözümü için danışmanlık sağlar, eğitim programları düzenler ve kriz durumlarında destek verir.

Bilindiği üzere tüm sosyal hizmet modellerinin en temelinde danışmanlık, bilgilendirme ve yönlendirme işlemleri gelmektedir. Buradan hareketle bir çocuk hakkında da herhangi bir vakada korunmaya muhtaçlık değerlendirmesi yapıldığında çocuğa ve ailesine sunulacak sosyal hizmetlerin başında danışmanlık hizmetlerinin geldiğini söylemek mümkündür. Danışmanlık hizmetleri çocuk ve ailesi için o kadar elzemdir ki 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu’nda yer alan beş koruyucu ve önleyici tedbir kararından biri danışmanlık tedbiridir. Çocuk Koruma Kanununa Göre Verilen Koruyucu ve Destekleyici Tedbir Kararlarının Uygulanması Hakkında Yönetmelik’in 12. maddesinde belirtildiği üzere danışmanlık tedbiri; çocuğa yönelik bakımdan sorumlu olan kişilere çocuğun yetiştirilmesi, gelişim ve eğitim problemleriyle alakalı sorunların çözümlenmesinde yön gösterici rehberlik çalışmalarını kapsayan tedbirlerdir. Danışmanlık tedbiri, çocuğun ihtiyaç duyduğu bakım ve korumanın uzman desteği ile ailesi tarafından verilmesini, çocuk ile alakalı var olan tedbir kararlarının uygulanmasının sağlanmasını, çocuğun ve bakımından sorumlu olan bireylerin bilgilendirilmesini sağlamaktadır. Danışmanlık tedbirlerinin uygulanması sürecinde çocuğun psiko-sosyal, duygusal, bedensel ve zihinsel gelişiminin desteklenmesi, okul, aile ve sosyal çevre ile uyumluluğunun güçlendirilmesi ve becerilerine göre bir meslek edinmesinin sağlanması amaçlanmaktadır. Söz konusu danışmanların (danışmanlık tedbir kararını uygulamaktan sorumlu psikolog, sosyolog,

sosyal çalışmacı, çocuk gelişimci, öğretmen mesleklerini icra eden sosyal çalışma görevlileri) aile üyeleri arasındaki etkileşim, davranış bozukluğu, ergenlik sorunları, madde kullanımı, okul başarı düzeylerinin arttırılması gibi çocuk ve ailesi ile çocuğun bakımından sorumlu kişilerin ihtiyaçlarına uygun konularda yetkin olması gerekmektedir.

SED hizmetinin ‘sosyal destek’ kısmı ile koruyucu ve önleyici tedbir kararlarından ‘danışmanlık tedbiri’nin içerik ve uygulamasının aynı kapsamda olduğu, çocuk ve aileyi aynı alanlarda destekleyip güçlendirmeye çalıştığı aşikârdır. Bu sebeple mevcut uygulamada, istisnai durumlar ve özel vakalar haricinde, hakkında SED hizmeti bulunan bir çocuk için aynı zamanda Danışmanlık Tedbiri Kararı talebinde bulunulmamaktadır. Yani SED hizmetinden faydalanan bir çocuğun danışmanlık hizmeti aldığı kabulü bulunmaktadır. Bu durum SED hizmetinin geniş ve nitelikli kapsamını vurgulamaktadır.

Koruyucu Aile Hizmeti: Korunma ihtiyacı olan çocuğun hakkında var olan bakım tedbiri kararı devam ederken, yani korunması gereken süre içerisinde kurum bakımı yerine, arasında kan bağı bulunan veya bulunmayan bir aile ortamında yetiştirilmesine imkân sağlayan bir aile yanında destek hizmeti modelidir. Bu hizmet modeli, ailesinden ayrılarak kurum bakımında kaldığı için duygusal açıdan zor ve yıkıcı bir süreçte bulunan çocuğa gerekli ihtimamla davranılarak çocuğun bu dönemi en az zararlar atlatmasını ve normal hayatına devam etmesini amaçlamakta olup biyolojik ailenin rızasına bağlı değildir. Korunma ihtiyacı olan çocukların aile yanında desteklenmesine yönelik faaliyetler yaygınlaştırıldığından son dönemde koruyucu aileye verilen önem artmıştır. Nitekim 2022 yılı itibariyle koruyucu aile hizmeti kapsamında 1.185 koruyucu aile yanına 1.423 çocuğun yerleştirildiği, toplam koruyucu aile sayısının 7.439; koruyucu aile yanında bakımı sağlanan toplam çocuk sayısının ise 9.011 olduğu bildirilmiştir (T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 2022:97).

Koruyucu Aile Hizmeti, Koruyucu Aile Yönetmeliği (2012) kapsamında işleyen ve çocukların geçici veya sürekli olarak aile ortamında bakım ve korunmasını sağlayan bir hizmet modelidir. Bu hizmet çerçevesinde adı geçen yönetmelikte dört farklı model bulunmaktadır:

- a) Akraba veya Yakın Çevre Koruyucu Aile Modeli: Bu modelde çocuk, biyolojik ebeveynleri veya velisi dışında, kan bağı olan akrabalar veya çocuğun yakın çevresindeki tanıdık, komşu, bakıcı gibi kişiler tarafından bakılmaktadır. Bu kişiler, temel anne-baba eğitimi almış bireyler ve aileler olup, çocuğun ihtiyaçlarına uygun bakım sağlayabilmektedirler.
- b) Geçici Koruyucu Aile Modeli: Bu modelde, acil koruma gerektiren durumlarda veya hakkında hizmet planı oluşturulmayan, kurum bakımına yerleştirilmemiş veya henüz planlanmamış çocuklar için birkaç gün ila bir ay arasında değişen bir süreyle geçici bakım sağlanmaktadır. Bu modelde görev alan koruyucu aileler, temel anne-baba eğitimi ve koruyucu aile birinci ve ikinci düzey eğitimlerini almış profesyonellerdir.
- c) Süreli Koruyucu Aile Modeli: Bu modelde, biyolojik ailelerine kısa sürede dönebilmeleri mümkün olmayan veya kalıcı bir şekilde aile ortamına yerleştirilemeyen çocuklara bakım sağlanmaktadır. Süreli koruyucu aileler, temel anne-baba eğitimi ve koruyucu aile birinci düzey eğitimini almış bireyler ve ailelerdir.
- d) Uzmanlaşmış Koruyucu Aile Modeli: Bu modelde özel gereksinimleri ve zorlukları olan çocuklara yardımcı olabilecek bilgi ve becerilere sahip koruyucu aileler görev yapmaktadır. Bu aileler, en az lisans düzeyinde eğitim almış veya en az bir ebeveynin ilköğretim düzeyinde olması şartıyla temel anne-baba eğitimi, koruyucu aile birinci ve ikinci seviye eğitimlerini tamamlamış bireyler ve ailelerdir (Koruyucu Aile Yönetmeliği, 2012).

Türkiye'deki koruyucu aile hizmetlerinin 1960'lardan beri uygulamada olmasına karşın uzun bir müddet yaygınlık göstermediği; son dönemlerde bu yaygınlığın artmasına karşın çocuk koruma sisteminde koruyucu aile sayısının yeterli olmadığı belirtilmektedir (Erbay ve Çalış, 2021: 440). Bu sebeple son dönemlerde sosyal hizmetler için ayrılan kamu harcamaları önemli bir araştırma konusudur. Bu harcamaların koruyucu aile hizmet modelinde korunma ihtiyacı olan çocuklar için kalitenin artırılmasının yanında maliyetleri azaltan, ailede ve toplum içerisinde yoksulluk ve düşük gelir düzeyi sebebi ile ortadan kalkma sürecine giren kaynaşma ve

dayanışmayı yeniden yükseltecek olan önemli bir aracı olduğu düşünülmektedir (Erdal, 2014: 179).

Koruyucu aile modelini düzenleyen mevzuata bakıldığında, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından yetkilendirilen uzman personel, koruyucu aile yanına yerleştirilmiş olan çocuğun istismar ve ihmale maruz kalmasını önleme, biyolojik ailesiyle ilişkileri takip ederek bahsi geçen hizmetin aksaklıklarını tespit etme ve geliştirme amacı ile koruyucu aileyi, öz aileyi ve çocuğu, vakanın özelliklerine göre belirlenen aralıklar ile düzenli olarak izlemektedir (Erdal, 2014: 187). Bunun yanında bakım tedbiri kararı gereği durumuna uygun kuruluştaki bakım verilmekte olan çocukların uzun vadede de olsa ailelerine dönme olasılıkları söz konusu olduğu zaman veya evlat edinilmesi için anne-baba rızasının bulunmadığı durumlarda çocuk için koruyucu aile hizmet modeline başvurulmakta, çocuğun ailesine geri dönme olasılığının bulunmadığı uygun vakalarda ise çocuk adına evlat edinme hizmet modeli başlatılmaktadır (Şenocak, 2006: 191).

Evlat Edinme Hizmeti: Evlat Edinme Hizmeti; korunma ihtiyacı olduğu değerlendirilen ve hiçbir şekilde aile yanında desteklenmesi mümkün olmayan veya ailesi olmayan, buluntu konumunda olan, bu sebeplerle hakkında bakım tedbiri kararı alınarak kurum bakımına yerleştirilen ve biyolojik ailesinin evlat edinilmesine dair rızasının bulunduğu, ya da Medeni Kanun'un 311. maddesi uyarınca hakkında evlat edinmede ana-baba rızasının aranmaması yönünde karar bulunan çocukların faydalandırılabilirdiği hizmet modelidir. Bu hizmet modeli kapsamında kendi ailesi yanına dönme ihtimali bulunmayan çocuklar sosyal hizmetlerin ilgili birimlerinin yönetimi ve denetimi aracılığıyla uygun evlat edinme ailesi ile eşleştirilmekte ve gerekli hukuki bağların da kurulmasıyla gerçek/resmi bir aile sahibi olabilmektedir. Mevcut durumda korunma ihtiyacı olan çocukların aile yanında desteklenmesine yönelik faaliyetler yaygınlaştırıldığından evlat edinme hizmeti büyük önem arz etmektedir. Güncel verilere göre 2022 yılında evlat edindirilmek üzere 556 çocuğun 537 aile yanına yerleştirildiği ve 2003 yılından bu yana bu hizmetten faydalandırılan çocuk sayısının 18.947 olduğu bildirilmiştir. (T.C. ASHB, 2022:98).

2.1.1.2. Kurumda Bakım Hizmet Modelleri: Çocukların bakımından sorumlu kişilerin herhangi bir nedenle çocuğun bakım ve gözetimi hususunda sahip

oldukları sorumlulukları yerine getirememeleri durumunda sosyal hizmetler tarafından gerekli mesleki çalışmalar yürütülmekte, sosyal inceleme raporu hazırlanarak 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'nun 5. maddesinin 1. fıkrasının (c) bendi gereği mahkemeden çocuk hakkında bakım tedbiri kararı talep edilmektedir. Mahkeme tarafından hükmedilen bakım tedbiri kararının uygulayıcısı Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığıdır. Bu doğrultuda hakkında bakım tedbiri kararı verilerek koruma altına alınan çocuklar yaş ve cinsiyetlerine uygun olarak Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'na bağlı bakım kuruluşlarına yerleştirilmektedir. Bakım kuruluşuna yerleştirilen çocuk kurum bakımında kaldığı süre içerisinde aile yanında destek hizmeti modellerinden faydalandırılmaya çalışılmakta, bunun mümkün olmaması durumunda reşit oluncaya kadar; üniversiteye devam ettiği takdirde ise koruma kararının uzatılmasıyla 25 yaşına dek kurum bakımında kalabilmektedir.

Mevcut durumda ülkemizde Çocuk Koruma, İlk Müdahale ve Değerlendirme Birimi (ÇOKİM), Çocuk Evleri, Çocuk Evleri Sitesi (ÇES) ve İhtisaslaştırılmış Çocuk Evleri Sitesi (İÇES) olmak üzere dört tür çocuk koruma amaçlı hizmet kuruluşu bulunmaktadır.

Çocuk Koruma, İlk Müdahale ve Değerlendirme Birimi (ÇOKİM): Adından da anlaşılacağı üzere çocuk koruma sistemindeki ilk müdahalenin ve planlamanın yapıldığı birimdir. Korunma ihtiyacı olan veya suça sürüklenen çocuklardan haklarında gerekli sosyal inceleme yapılarak uygun hizmet modeline karar verilmesi ya da gerekli mahkeme kararının çıkarılması süreçlerini çeşitli sebeplerle ailesi yanında geçiremeyecek olanların geçici süreyle kaldığı, temel gereksinimlerinin karşılandığı ve korumasının sağlandığı sosyal hizmet birimleridir. Bu birimler 2012/15 Sayılı Genelge kapsamında faaliyetlerini sürdürmektedir. Çocuk ÇOKİM'e adli vaka sonucu cumhuriyet savcısının talimatıyla veya sosyal hizmet çalışmaları kapsamında acil valilik oluru ile gelebildiği gibi kendisi veya ailesinin talebiyle de gelebilmektedir. Çocuk ÇOKİM'e geldikten sonra aile yanında destek öncelikli olmak üzere hangi sosyal hizmet modelinden faydalanmasının yüksek yararına olacağının tetkik ve tespiti süresince ÇOKİM'de kalmakta, gerekli resmi prosedürler tamamlandıktan sonra çocuğun yüksek yararı doğrultusunda uygun görülen sosyal hizmet modelinin uygulama kuruluşuna nakli sağlanmakta, bu süreçte ÇOKİM çocuk için güvenliğinin

sağlandığı bir basamak görevi görmektedir. 2022 yıl sonu verilerine göre ülkemizde 119 ÇOKİM bulunmakta olup, bu birimden hizmet alan çocukların %83'ünün aile odaklı hizmetlerden yararlandırıldığı bildirilmiştir (T.C. ASHB, 2022:98).

Çocuk Evleri: Çocuk Koruma Hizmetleri Planlama ve Çocuk Bakım Kuruluşlarının Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik'in 3. maddesinde belirtildiği üzere “çocuk evleri, korunma ihtiyacı olan çocukların bakımlarının sağlandığı, mesken niteliğindeki yatılı ev tipi sosyal hizmet birimleridir”. Çocuk evlerinde kalacak çocuklar, aynı evde aralarında en fazla 3 yaş farkı bulunacak şekilde belirlenmekte, bir evde en az beş, en fazla sekiz çocuk kalabilmekte ve tüm yaş grubundaki (0-18) korunma ihtiyacı olan çocuklar yaş ve cinsiyetlerine uygun olarak kalabilmektedirler. Çocuk evleri mesken tipinde olduğundan sosyal içermesi en üst düzeyde olan ve ayrıca bir kampüs içinde bulunmadığından çocuğun sosyal çevresi tarafından yaftalanması riskini en aza indiren nitelikteki bakım kuruluşudur. 2022 yılı itibariyle ülkemizdeki 1.187 çocuk evinde 5.851 çocuğa hizmet verildiği bildirilmiştir. (T.C. ASHB, 2022:98).

Çocuk Evleri Sitesi (ÇES): Çocuk Koruma Hizmetleri Planlama ve Çocuk Bakım Kuruluşları Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik'in 3. maddesinde tanımlanmaktadır. “ÇES, korunma ihtiyacı olan çocukların bakımlarının sağlandığı aynı yerleşkede bulunan birden fazla ev tipi sosyal hizmet birimini içeren bir yapıdır”. “Bir evde en fazla on çocuk kalabilmekte, aynı evde kalacak olan çocuklar yaş, cinsiyet ve gelişim özelliklerine göre belirlenmektedir”. Türkiye’de 2022 yılı itibariyle ülkemizde bulunan 113 adet çocuk evleri sitesinde 6.699 çocuk barındığı bildirilmiştir (T.C. ASHB, 2022:98).

İhtisaslaştırılmış Çocuk Evleri Sitesi (İÇES): Suça sürüklendiği için veya suç olayı sonucu mağduriyet yaşadığı için hakkında koruma kararı alınmış olan ve psiko-sosyal yardım ihtiyacı içinde olan çocukların geçici bir süre ile ihtiyaçlarının karşılandığı, bakım ve korumalarının sağlandığı bakım kuruluşlarıdır. İÇES’e yerleştirilen çocuklara yönelik gerçekleştirilen ebeveyn, yakın çevre ve toplum ilişkilerinin düzenlenmesine ilişkin faaliyetlerle çocukların aile ve çevrelerine geri dönmelerine veya bir başka sosyal hizmet modelinden faydalanmaya uygun hale getirilmesine zemin hazırlanmaktadır. Eski adıyla Çocuk Destek Merkezi (ÇODEM)

olan bu kuruluşlar çocukların yaş, cinsiyet, mağduriyet ve suça özendirilme değişkenlerine göre tek tek uzmanlaştırılan ya da yapılandırılan yatılı sosyal hizmet kuruluşlarıdır (Elmacı, 2016: 22; Erdal, 2014: 184). 2022 yılı itibariyle ülkemizdeki 66 İÇES'te 1.591 çocuk hizmet almaktadır (T.C. ASHB, 2022:98).

Kurum bakımı ve aile yanı bakım türlerinin her ikisi de korunma ihtiyacı olan çocukların yüksek yararları gözetilerek içinde bulundukları zor durumdan kurtulmalarına vesile olduğundan kıymetlidir ancak çocuğun ortak aidiyet hissederek büyüdüğü kurum bakımındansa biriciklik hissederek büyüdüğü aile yanında bakımın çocuğa sosyal ve duygusal olarak daha olumlu etki etmekte olduğu bir gerçektir.

2.2. Yaşam Doyumu

Rutin hayatta yaşam doyumu kavramı çok sık kullanılmakla birlikte beklentilerin ifade edilmesi anlamında kullanılan bir kavramdır. Yaşamdan doyum almanın neyi ifade ettiğine bakıldığında bireylerin gereksinimlerinin, yaşama ilişkin taleplerinin gerçekleşmesinin ifade edildiği görülmektedir. Yaşam doyumu kavramı, bireyin elinde olan ya da erişebildiği arzuları ile sahip olmak istediği unsurları karşılaştırması neticesinde oluşan durum olarak tanımlanmaktadır (Gülcan ve Nedim-Bal, 2014: 21). Bir başka deyişle yaşam doyumu; bireyin kendi yaşamının tamamı veya belirli yaşam alanları açısından tatmin olma durumunu bilişsel olarak değerlendirmesini ifade eder (Suldo ve Huebner, 2006: 180). Alternatif olarak, bireyin yaşamında sahip olduklarıyla istedikleri arasındaki farktan kaynaklanan bir durum olarak ortaya çıkar (Özer ve Karabulut, 2003: 72).

Yaşam doyumu yüzyıllardır insanlığın odağında olan faktörlerden biri olmuştur. Yaşam doyumunu tanımlayabilmek için öncelikle doyum kavramının bilinmesi gerekmektedir. Gereksinimler, beklentiler, arz ve isteklerin karşılanması haline doyum denilmektedir. Dolayısıyla yaşam doyumu kavramı bir kişinin beklentileriyle var olan unsurların kıyaslanması sonucunda ortaya çıkan sonuç ya da durum olarak ifade edilebilmektedir (Özer ve Karabulut, 2003: 72). Hayatın bazı alanlarında doyum gibi bir seviyede, üzerinde durulabilen, yaşamın önemli bir kısmını yordayan bir kavramdır. Bireyin yön verdiği kendi yaşamından memnuniyet düzeyini göstermektedir. Bahsedilen bu kavramın hayata yönelik olumlu hisleri açıkladığı

belirlenmektedir. Yaşam doyumu, bireyin yaşamını genel ve bütün olarak pozitif değerlendirme seviyesi olarak tanımlanmaktadır (Göker, 2013: 8). Kişinin bazı durumlara dair doyumundan ziyade fiziksel olarak kişinin iyi hissetmesi, psikolojik hali ve iyi olma durumudur (Kalfa, 2017: 3). İncekara'ya (2018: 24) göre yaşam doyumu kişinin kendi yaşamından memnun olma durumu olarak açıklanmaktadır. Ergün (2016: 38) ise yaşam doyumunu insanın hayatını eleştirel olarak yordaması, hayattan beklentileri ve yaşamın gerçekleri arasındaki farklılığın kişinin mutluluğuna etkisi olarak belirtmektedir.

Yaşam doyumu kavramı iyilik hali, öznel iyi oluş, mutluluk, yaşam kalitesi gibi çeşitli terimler ile birleştirilebilmektedir. Bunun sebebi kavramların oldukça yakın ve iç içe geçmiş olması şeklinde açıklanmaktadır. Literatüre bakıldığında bu kavramların birçoğunun birbirlerinin yerine kullanıldığı görülmektedir (Göker, 2013: 8).

Yapılan bu tanımlar özetlendiğinde yaşam doyumu; bireyin genel tutumu ve duygusal tepkileriyle birlikte iş hayatı dışındaki yaşantısına ilişkin değerlendirmelerini yansıtan bir kavram olarak açıklanabilir. Bu kavramın tanımının tek bir cümleyle yapılamayacağı düşünülmektedir, çünkü yaşam doyumu, kişinin kendi yaşamına dair arzuları, istekleri ve değerlendirmeleriyle ilgilidir. Moral, iyi yaşama ve mutlu olma gibi kavramlar da yaşam doyumunun öğeleri olarak kabul edilir. Yaşam doyumuna ilişkin çalışmalar farklı alanlarda uzun yıllardır yapılmaktadır. Bu çalışmalar, 1950'lerden itibaren başlamış olup, 1970'lerden sonra sosyal bilimler ve diğer disiplinlerle ilişkilendirilerek araştırılmıştır (Mamur, 2014: 4).

2.2.1. Yaşam Doyumunu Etkileyen Faktörler: İnsanların yaşam doyum seviyelerine etkisi olan birçok değişkenin olduğu belirtilmektedir. Literatürdeki çalışmalarda yaşam doyumu faktörünün kişiler arasında farklı şekillerde algılanabildiği ve bu sebeple yaşam doyumuna etkisi olan unsurların da kişiden kişiye farklılık gösterdiği görülmektedir (İncekara, 2018: 4). Yapılan bu çalışmada yaşam doyumuna etkisi olan esas faktörler demografik, psikolojik ve sosyal unsurlar olarak sınıflandırılmakta ve bu unsurlar aşağıda açıklanmaktadır.

2.2.1.1. Demografik Faktörler: Yaşam doyumuna etkisi olan birçok demografik faktörün başında cinsiyet faktörü gelmektedir. Literatürdeki çeşitli araştırmalarda da erkek ve kadınların yaşam doyumları arasında bazı farklılıkların olduğu görülmektedir (Başer-Şeker, 2009: 51; Ma ve Huebner, 2008: 182; Hampton ve Marshall, 2009: 27; Bibi, Chaudhry, Awan, 2015: 1649; Joshanloo ve Jovanovic, 2019: 1; Silverman, Hecht ve McMillin, 2000: 289; Chipperfield ve Havens, 2001: 176). Erkek ve kadınların yaşam doyum düzeylerinin hangisinin lehine yüksek olduğuna ilişkin literatürde ciddi görüş ayrılıkları bulunmaktadır. Bazı çalışmalara göre erkeklerin daha yüksek yaşam doyumunun olmasına karşın bazı araştırmalarda kadınların yaşam doyum düzeylerinin erkeklerden daha yüksek olduğu savunulmaktadır. Ayrıca bazı araştırmacıların da yaşam doyumunu ile cinsiyet arasında anlamlı düzeyde bir ilişkinin olmadığını belirttiği görülmektedir. Yaşam doyumunu ve cinsiyet değişkenleri arasında anlamlı düzeyde ilişkinin olmadığını düşünen araştırmacılara göre cinsiyetin tek başına yaşam doyumunu hususunda etkisi bulunmamaktadır (Koçak, 2016: 1963). Elmas (2013: 45) tarafından yaşam doyumuna ilişkin yapılan çalışmada Gaziantep'in Şehitkâmil ilçesindeki ortaöğretim öğrencilerinin yaşam doyumlarının incelendiği görülmektedir. Çalışmanın sonucunda öğrencilerin yaşam doyumlarının cinsiyet unsurlarına göre anlamlı düzeyde farklılık göstermediği görülmektedir. Tuzgöl-Dost (2007: 138) tarafından yapılmış olan çalışmada kadın üniversite öğrencilerinin yaşam doyum düzeylerinin erkeklerden daha yüksek olduğu belirtilmektedir. Recepoğlu'nun (2013: 318) yaptığı çalışmada da yine kadın öğretmen adaylarının yaşam doyum düzeylerinin erkek öğretmen adaylarına göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

Yaşam doyumuna etkisi olan diğer bir demografik faktör ise yaştır. Demografik özellikler ile yaşam doyumları arasındaki ilişkinin birçok çalışmada incelendiği, söz konusu özelliklerde en çok ele alınan konulardan birinin yaş değişkeni olduğu, yaş unsurunun yaşam doyumunu ile sıkça kıyaslandığı görülmektedir (Koçak, 2016: 1962). Yenihan, Öner ve Balcı (2016: 46) yapmış olduğu araştırmada 31-35 yaş arasındaki çalışanların yaşam doyum düzeylerinin daha yüksek olduğu belirtilmektedir. Literatürdeki araştırmalar, yaşam doyumunu ile yaş değişkeni arasında değişkenlik gösteren bir ilişkinin bulunduğunu göstermektedir. Özellikle yapılan bir

çalışmada, genç ve yaşlı bireylerde yaşam doyum düzeyinin yüksek olduğu, ancak orta yaş grubunda önemli ölçüde azaldığı belirtilmiştir. Başka çalışmalarda da yaşın ilerlemesiyle birlikte yaşam doyumunun azaldığı ve yaşlı bireylerin ekonomik gelir düzeyleri ve fiziksel sağlık durumlarını olumlu algılamalarının yaşam doyumlarını etkileyen önemli faktörler olduğu sıkça rapor edilmektedir (Mamur, 2014: 10).

İnsanların gelir düzeylerinin de yaşam doyumunu üzerinde belirleyici bir unsur olduğu bilinmektedir (Yıkılmaz ve Demir-Güdül, 2015: 306; Mayraz, Wagner, Schupp, 2009: 1; Cheung ve Lucas, 2016: 332; Soto ve Luhmann, 2013: 46). Kavramsal açıdan yaşam doyumunun bazı demografik özellikler ile ilgili olmasının yanı sıra insanların gelir düzeylerinden de etkilendiği görülmektedir. Yaşam doyumunu ve gelir düzeyi arasındaki ilişkinin incelendiği çalışmaların ulusal ve uluslararası olduğu dikkat çekmektedir (Koçak, 2016: 1963). Bu hususta yapılan araştırmalarda genel anlamda gelir düzeyinin artması ile yaşam doyumunun da arttığı belirtilmektedir (Özkara, Kalkavan ve Çavdar, 2015: 342). Yapılan bazı çalışmaların sonuçlarında ise gelir düzeyinin yaşam doyumunu üzerinde belirleyici olmadığı belirtilmektedir. Elmas (2013:47)'ın araştırmasında ortaöğretim öğrencilerinin yaşam doyum düzeylerinin ailenin gelir düzeyine göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir. Ergün'e (2016:45) göre, gelir düzeyinde oluşan bir artış kişilerin yaşam doyumunda gayet etkili olmaktadır. Gelir düzeyinin yükselmesi ile kişilerin gereksinimlerinin karşılanması hususunda rahatlık sağlamanın yanında toplumsal yaşam imkânlarının da arttırdığı görülmektedir. Kişinin ekonomik düzeyindeki iyileşme yiyecek, barınma, araç ve giyim gibi ihtiyaçların karşılanmasında olumlu etki bırakmaktadır. Yaşam doyumunu üzerinde yordayıcı olduğu belirtilen gelir düzeyinin bireylerin gereksinimlerini karşılama konusunda rahat olmalarını ve bu vesileyle stressiz bir yaşam sürmelerini sağladığı böylelikle de bireyin yaşam doyumunun arttığı görülmektedir.

İnsanların medeni halleri yaşam doyumunu üzerinde belirleyici olan faktörlerden bir diğeridir. Kişinin yaşamında önemli olduğu belirtilen evlilik kavramı yaşam doyumunu araştırmaları çerçevesinde üzerinde durulan bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Yaşam doyumunu ve medeni durum arasındaki ilişkinin incelendiği çalışmalarda, bazı istisnalar haricinde, bu iki değişken arasında pozitif yönde bir ilişkinin olduğu ortaya konmuştur. Evli kişilerin yaşam doyumlarının boşanmış, bekâr,

eşini kaybetmiş ya da eşinden ayrı yaşayan kişilere göre daha fazla olduğu belirtilmektedir (Koçak, 2016: 1964).

Eğitim düzeyi, yaşam doyumunu etkileyen demografik faktörler arasında önemli bir yer tutmaktadır. Genellikle yüksek eğitim düzeyine sahip bireylerin, daha yüksek gelir seviyesine ve toplumsal statüye sahip olmaları beklenmektedir. Bu durumun beraberinde, yaşam doyumunun da artması söz konusu olabilir. Bu kapsamda gerçekleştirilen bir araştırmada kişiler eğitim seviyesine göre ele alındığında yüksek yaşam doyumuna sahip olanların lisansüstü eğitim düzeyine sahip olduğu, bunu lisans ve lise mezunlarının takip ettiği belirtilmektedir (Yiğit, Dilmaç ve Deniz, 2011: 9). Buna karşın bir başka araştırmada ise eğitim düzeyi ve mutlulukla ilgili çalışma sonuçlarının çelişkili olduğu belirtilmektedir (Koçak, 2016: 1964).

Sahip olunan kişilik özellikleri de yaşam doyumunu doğrudan etkilemektedir. Yaşam doyumuna ile kişilik değişkenleri arasındaki ilişkinin belirlenmesi için gerçekleştirilen araştırmalarda, dışa dönük ve içe dönük kişilik modellerine ağırlık verildiği, söz konusu çalışmalar neticesinde yaşam doyumuna ile dışa dönük kişilik yapısı arasında pozitif bir ilişki; yaşam doyumuna ile içe dönük kişilik yapısı arasında ise negatif bir ilişki saptandığı, saptanan bu ilişkiler değerlendirildiğinde yaşamlarında doyuma ulaşan kişilerin doyum almayanlara göre daha dışa dönük oldukları belirtilmektedir (Mamur, 2014: 8).

2.2.1.2. Psikolojik Faktörler: Psikoloji, insan düşüncesini ve davranışlarını tanımlama ve anlamlandırma çabasıdır. Dolayısıyla psikoloji bireyin kendisini ve çevresini algılama biçimidir. Yaşam doyumunun ise kişinin sahip olmak istedikleri ile sahip oldukları arasındaki farkı anlamlandırma, algılama durumu olduğu göz önüne alacak olursak yaşam doyumuna ile kişinin psikolojik yapısı arasında doğrudan bir ilişki bulunduğunu söylemek, psikolojik faktörlerin yaşam doyumunu, yaşam doyumunun ise psikolojik faktörleri etkilediğini söylemek mümkün olacaktır. Bu hususta yapılan bir çalışmada “yaşamın anlamı ve bilinçli farkındalık düzeyi ile yaşam doyumuna arasında pozitif yönlü anlamlı düzeyde ilişkinin bulunduğu” görülmektedir (Yıkılmaz ve Demir-Güdül, 2015: 297; Şahin, 2019: 151). Yapılan diğer çeşitli araştırmalarda düşük benlik algısı, düşük duygusal zekâ, depresyon düzeyi, umutsuzluk, yalnızlık, sürekli kaygı gibi durumların yaşam doyumuna olumsuz etkisi bildirilmektedir

(Tuzgöl-Dost, 2007: 137; Ogurlu, Birben, Öpengin ve Yalın, 2016: 161; Bakalım ve Muyan, 2020: 125; Gündoğar, Sallan-Gül, Uskun, Demirci ve Keçeci, 2007: 24).

2.2.1.3. Sosyal Faktörler: Yaşam doyumuna etkisi olan sosyal unsurların başında insanların iş yaşamlarının geldiği görülmektedir. Yapılan araştırmalar çalışanların işlerinden duydukları doyum düzeylerinin yüksek olmasının yaşam doyumlarını pozitif yönde etkilediğini göstermektedir (Yiğit ve ark., 2011: 11). Tatar ve Çamkerten'in (2021: 20-21) hemşirelerin iş doyumu ve iş performansı ile yaşam doyumu arasındaki ilişkide iş stresinin rolünü inceledikleri bir çalışmada, %62,4'ü bekâr, %88,6'sı lisans mezunu olan 519 hemşireden %46,6'sının hayatından biraz memnun olduğu, iş performansının, iş stresinin ve iş doyumunun yaşam doyumunu etkilediği, iş performansının iş doyumuna etki ettiği, iş doyumunun ise yaşam doyumunu etkilediği rapor edilmektedir. Kolbaşı ve Bağcı'nın (2019: 119) yapmış olduğu bir çalışmada ise iş doyumu ile yaşam doyumu arasındaki ilişkinin incelendiği ve 131 kamu çalışanının katıldığı çalışmanın sonucunda iş doyumunun yaşam doyumu üzerinde etkisinin olduğunun saptandığı belirtilmektedir.

Aile içi iletişim de yaşam doyumunu etkileyen sosyal değişkenler arasında yer almaktadır. Yapılan çalışmalarda ulaşılan bulgular da bu görüşü desteklemektedir. Levin, Dallago ve Currie (2012: 287) yapmış olduğu çalışmada ergenlik dönemindeki kişilerin aile yapısı ile yaşam doyumu arasındaki ilişkinin incelendiği, 11-15 yaş aralığında olan 5126 ergenin katıldığı çalışmanın sonucunda yaş ve cinsiyet değişkenlerinde yaşam doyumu ve ebeveyn iletişim düzeyinin pozitif yönlü anlamlı ilişkiye sahip olduğu belirtilmektedir. Ayrıca ebeveynler ile ergenler arasında iletişim sürecinin problemlili olmasının yaşam doyumunu olumsuz bir şekilde etkilediği görülmektedir.

Yaşam doyumunu etkileyen sosyal faktörler arasında sosyal destek algısı ve algılanan ebeveyn tutumlarının da önemli bir yere sahip olduğu belirtilmektedir (Topkaya ve Büyükgöze-Kavas, 2019: 979; Gümüş, 2015: 1). Çivitci (2009: 40) tarafından yapılmış olan araştırmada ilköğretim öğrencilerinde yaşam doyumu ve ilişkili demografik unsurların incelendiği, çalışmada anne-babanın ebeveyn tutumu ile öğrencilerin yaşam düzeyleri arasında anlamlı düzeyde ilişkinin olduğu görülmektedir. Ayrıca baskıcı-otoriter anne tutumuna göre demokratik anne tutumunun daha yüksek

olduğu ailelerde öğrencilerin yaşam doyumunun daha yüksek olduğu, demokratik baba tutumunun hâkim olduğu ailelerde büyüyen öğrencilerin yaşam doyum düzeylerinin kayıtsız-ilgisiz baba tutumunun hâkim olduğu ailelerde büyüyen öğrencilerden daha yüksek olduğu ortaya konmuştur.

2.2.1.4. Olumsuz Yaşam Deneyimleri: Olumsuz yaşam deneyimlerinin bireyi psikolojik, sosyal ve duygusal açıdan olumsuz yönde etkilemesinin yanı sıra bireyin bu kavramlarla iç içe olan yaşam doyumunu da olumsuz yönde etkilemesi kaçınılmazdır. Aşağıda yaşam doyumunu üzerinde etkili olduğu düşünülen bazı olumsuz yaşam deneyimleri ele alınmıştır.

Yaşam doyumunu olumsuz yönde etkileyen olumsuz yaşam deneyimlerinin başında çocukluk çağı travmaları gelmektedir. Çocukluk çağında cinsel istismara veya duygusal ihmale maruz kalmak, içine doğduğu ailede ölüm veya boşanma gibi yaşantılara sahip olmak yaşam doyumunu üzerinde olumsuz etki bırakan yaşam deneyimlerindendir.

Çocukluk çağında yaşanan cinsel istismar kültürel, yasal, duygusal, ahlaki, fiziksel ve sosyal açıdan birçok problemi beraberinde getiren toplumsal bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Çocukluk döneminde yaşanan cinsel istismar çocuğun duygusal ve fiziksel gelişimi ile kişilerarası sosyal ilişkilerini zedelemekte, özgüvenini sarsmakta, bazen kronik bazen ise akut olarak gözlenen travmalar oluşturmaktadır. Bu travmaların çocukta bıraktığı etkiler; çocuk ve istismarcı arasındaki ilişki, istismar süresi, şiddetin kullanımı, çocuğun yaşı, gelişim süreci, çocuğun travma öncesi psikolojik durumu gibi faktörlere göre değişiklik göstermektedir. Cinsel istismar olgularının, madde bağımlılıkları, depresyon, kişilik bozuklukları, anksiyete ve travma sonrası stres bozukluğu gibi oldukça yıkıcı ve geniş kapsamlı psikiyatrik sorunların ortaya çıkmasına sebep olabildiği belirtilmektedir (Alpaslan, 2014: 194). Cinsel istismarın yaşam doyumunu üzerindeki etkilerinin ele alındığı çalışmalarda istismara maruz kalan çocuklarda yaşam doyumunun düştüğü rapor edilmiştir (Çeçen, 2007: 1). Çocukluk çağı travmaları korunma ihtiyacı olan çocukların da sıklıkla maruz kaldıkları olumsuz yaşam deneyimleri arasında yer almaktadır. Nitekim, korunma ihtiyacı olan çocukların büyük bir bölümünde travma öyküsü olduğu görülmektedir (Abukan, 2020: 241).

Duygusal ihmal unsuru da yaşam doyumuna etki eden olumsuz yaşam deneyimleri arasında yer almaktadır. Duygusal istismar, diğer bir deyişle ruhsal sömürü, ebeveyn veya çocuğun bakımından sorumlu kişi tarafından ruhsal bir kötülüğün sonucunda çocuğa yönelik kasıtlı olarak yapılan, fiziksel ve cinsel istismar eylemleri haricindeki sözel veya simgesel olarak gelişen davranışlardır. Bu davranışlar; çocuğa fiziksel ya da fiziksel olmayan yöntemler ile sert bir disiplin sergilenmesi, gözdağı verilmesi, başkasının ona kötülük yapacağını veya alıp gideceğinin söylenmesi, kendisine acı vermesi hususunda baskı yapılması, çocuğun azarlanması, küçük düşürülmesi, aşağılanması, el ya da ayaklarının bağlanması, davranışlarının gereksiz yere kısıtlanması, bir yere bağlanması veya bir yere kapatılması (dolap vb.), devamlı her şeyin sorumlusu olarak görülmesi şeklinde örneklendirilebilir (Güler, 2014: 33). Söz konusu muamelelere maruz kalan çocuklarda yaşam doyumunun düşük düzeyde olduğu belirtilmektedir (İnik, 2020: 1; Sönmez, 2015: 1).

Çocukluk çağında ebeveyn kaybı veya boşanması yaşantısının da yaşam doyumunu etkilediği görülmektedir. Ailede bir ebeveynin kaybı sonrası hayatta kalan ebeveynin yanı sıra çocuk da bir yas sürecine girmektedir. Öte yandan hayatta kalan ebeveynin çocuğun bakım ve gözetim sorumluluğunu tek başına üstlenmek zorunda kalması ebeveyn için stres kaynağı olmakla beraber, başa çıkmaya çalışsa da yetersiz ya da başarısız kalabildiği bir duruma dönüşebilmektedir. Böylesi bir durumda çocuk alıştığı düzenin ve sahip olduğu imkânların değişmesiyle gördüğünden geri kalabilmektedir. Zaten yas süreci yaşamakta olan çocuğun rutinlerinin de bozulmasıyla yaşam doyumu olumsuz yönde etkilenmektedir. Uluğ (2008: 5) tarafından gerçekleştirilen bir araştırma, ebeveyn kaybı ve ayrılıklarının çocukların ruh sağlığını etkilediğini göstermektedir. Araştırmada, çocukluk döneminde yaşanan yakın kaybının depresyonla ilişkilendirildiği ve ebeveyn kaybı deneyimi yaşayan çocukların psikolojik, davranışsal ve duygusal açıdan savunmasız hale gelebildiği vurgulanmaktadır. Bu bulgular, ebeveyn kaybının çocukların genel iyi oluşunu olumsuz yönde etkileyebileceğini ortaya koymaktadır.

Kronik hastalıklar kişinin hayatının ortasına yerleşen ve tüm hayatın ona uygun olarak kurulmasına veya yeniden düzenlenmesine neden olan bir olumsuz yaşam

deneyimidir. Kronik hastalıkla dünyaya gelen veya yaşamının belli bir dönemi itibariyle kronik hastalık sahibi olan kimse hayatını sağlıklı biri gibi yaşayamamakta, eğitim, sosyal hayat, duygusal ilişkiler ve özel ilgi alanları da dâhil olmak üzere kişinin tüm özgürlüğü kısıtlanabilmektedir. Kişinin hayata dair umduğu ve bulduğu arasındaki benzerlik olarak nitelendirilebilecek olan yaşam doyumu kronik hastalıklardan doğrudan etkilenmektedir. Yapılan bir araştırmada kronik hastalığı olan çocuğa sahip 204 katılımcının yaşam doyumları oldukça düşük bulgulanmıştır (Baykan, Baykan ve Naçar, 2010: 174).

Travmatik olaylar arasında yer alan zorunlu göçler de yaşam doyumunu etkilemektedir. Göçün iki türlü sonucu vardır. İlki göç edenler açısından, ikincisi ise göç kabul eden bölgede yaşayanlar açısındandır. Sosyal uyum süreci ise her iki tarafı da etkilemektedir. Göç edenlerin gittiği bölgedeki topluma adaptasyonları ve göç edilen bölgede yaşamına devam eden toplumun göçle gelenleri benimsenmesi açısından göç kavramı toplumsal, ekonomik ve politik sorunları da kapsamaktadır (Sezgin ve Yolcu, 2016: 419). Başta aidiyet duygusunu zedeleyen ve çocuk, genç, yetişkin, yaşlı fark etmeksizin her yaştan insan için birçok açıdan da zorlu bir süreci beraberinde getiren göç olgusu bir olumsuz yaşam deneyimi olarak ele alınmakta ve bireysel açıdan bakıldığında yaşam doyumunu azaltan bir unsur olduğu göze çarpmaktadır (Bilen ve Kıran, 2020: 3965).

2.2.2. Yaşam Doyumu ile İlgili Yapılan Araştırmalar: Literatüre bakıldığında son yıllarda yaşam doyumunu konulu araştırmaların arttığı görülmektedir. Yaşam doyumunun daha çok yetişkinlerle ve öğrencilerle ilişkilendirilerek ele alındığı dikkat çekmektedir. Bağcı-Çetin (2021; 7) tarafından yapılan çalışmada pro-sosyal davranış psiko-eğitim programının 5-6 yaş okul öncesi dönem çocuklarının pro-sosyal davranışlarına, sosyal, duygusal uyum ve yaşam doyumuna üzerindeki etkisi incelenmiştir. 5-6 yaş grubundan 30 çocuğun katılımı ile gerçekleştirilen çalışmada deney grubuna 14 oturumluk Prososyal Davranış Psikoeğitim Programı uygulanmıştır. Deney ve kontrol grubunda yer alan çocuklarının pro-sosyal davranış paylaşma alt boyutu ve toplam puanı, sosyal duygusal uyumun anksiyete-içe dönüklük alt boyutu son test puanlarında anlamlı düzeyde farklılıkların olduğu rapor edilmiştir.

Ekşi, Çini ve Sevim'in (2020; 1460) yapmış olduğu çalışmada çocuklarda yaşam doyumu ile okul temelli yalnızlık arasındaki ilişkide algılanmakta olan stresin aracı rolü incelenmiştir. Kocaeli'nde yaşayan 9-11 yaş arasında olan 199 kız ve 193 erkek olmak üzere toplam 394 öğrencinin katıldığı çalışmanın sonucunda, algılanan stres ile yaşam doyumu arasında ve okul temelli yalnızlık ile yaşam doyumu arasında negatif yönlü anlamlı düzeyde ilişkinin olduğu belirlenmiştir. Ayrıca yaşam doyumu ile okul temelli yalnızlık arasında algılanmakta olan stresin kısmi aracılık rolüne sahip olduğu rapor edilmiştir.

Gül (2020; 4) tarafından yapılan çalışmada geçmişte çocuk işçilik deneyimine sahip olan üniversitede öğrenim gören öğrencilerin yaşam doyumları ve benlik saygıları öz-belirleme kuramı kapsamında incelenmiştir. Bu amaçla 18-25 yaş arasındaki 1198 öğrencinin katıldığı çalışmanın sonucunda, çocukluk çağında çalışmış olan kişilerin temel psikolojik gereksinimlerinin, yaşam doyumlarının ve benlik saygılarının çalışma koşullarına ve işin niteliklerine göre farklılaştığı belirlenmiştir. Ayrıca öğrencilerin çocukluk çağında çalışmaları nedeniyle yaşadıkları aile ve okul ile ilgili sorunlarının çalışma dönemindeki benlik saygısı ve yaşam doyumu düzeylerinin temel psikolojik gereksinimler aracılığı ile negatif yönde etkilediği ancak işe ilişkin olumlu duyguların pozitif etkili olduğunu ortaya konmuştur.

İnik (2020; 1) tarafından yapılan çalışmada çocukluk dönemindeki travmaların, yetişkinlik dönemindeki yaşam doyumu ve özgüvenle ilişkisi incelenmiştir. Bu amaçla İstanbul'da yaşayan 18 yaş üstü 385 kişinin katıldığı çalışmanın sonucunda travmatik yaşantılar toplam puanları ile yaşam doyumu ve özgüven toplam puanları arasında negatif yönlü anlamlı ve zayıf düzeyde ilişkinin olduğu belirlenmiştir. Ayrıca katılanların özgüvenleri ile yaşam doyumları arasında zayıf ve anlamlı düzeyde bir ilişkinin olduğu, çocukluk çağında aile üyelerinden birinde psikiyatrik bozukluğun olup olmaması, psikiyatrik tanı alma ve çocukluk döneminde travma olması ile travmatik yaşantılar, yaşam doyumu ve özgüven toplam puanları arasında anlamlı farklılıkların olduğu saptanmıştır.

Mamur (2020; 1-2) tarafından yapılan çalışmada yetişkinlerin çocukluk dönemi travmaları, yaşam doyum düzeyleri ve nesne ilişkileri arasındaki ilişkinin incelendiği görülmektedir. İstanbul'da yaşayan 250 kadın ve 162 erkek olmak üzere

toplam 412 kişinin katıldığı çalışmanın sonucunda önemli bulgulara ulaşılmıştır. Gerçeği değerlendirme becerisi ve nesne ilişkileri ile yaşam doyumları arasında bir ilişkinin var olduğu, çocukluk çağı travmalarının duygusal, cinsel ve fiziksel istismar ile duygusal ve fiziksel ihmal alt boyutlarının da yaşam doyumu üzerinde etkili olduğu gözlemlenmiştir. Aynı şekilde, tüm nesne ilişkileriyle birlikte güvensiz bağlanma, egosantrizm, yabancılaşma, sosyal yetersizlik, gerçekliğin bozulması, algıların belirsizliği, delüzyon ve halüsinasyon alt boyutları da çocukluk çağı travmalarıyla ilişkilendirilmiştir. Bu bağlamda, duygusal istismar ve ihmalin yabancılaşma alt boyutunun, gerçekliği değerlendirme becerisinin gerçekliğin bozulması alt boyutunun ve algıların belirsizliğinin yaşam doyumu için anlamlı bir öngörücü olduğu vurgulanmıştır. Diğer değişkenlerin ise yaşam doyumunu tahmin etmedeki etkisinin sınırlı olduğu rapor edilmektedir. Bu bulgular, çocukluk çağı travmalarının bireylerin gerçekliği değerlendirme becerileri ve nesne ilişkileri üzerinde önemli etkileri olduğunu ve bu etkilerin yaşam doyumuyla ilişkili olduğunu göstermektedir. Bu nedenle, çocukluk çağı travmalarıyla başa çıkmak ve yaşam doyumunu artırmak için bu alanlara odaklanan terapötik yaklaşımların kullanılması önemlidir.

Açıkel-Günel ve Daşbaşı (2019; 965) tarafından yapılan çalışmada suça sürüklenmiş çocukların yaşam doyumu ve aile aidiyetinin incelendiği görülmektedir. İstanbul'daki Maltepe Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumu, L tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu ve Çocuk Eğitimevi'nden 15-18 yaş arasında olan 226 suç mağduru erkek çocukların katıldığı çalışmanın sonucunda çocukların aile aidiyet düzeyinin yüksek; yaşam doyumunun orta düzey seyrettiği, artan yaşam doyum düzeyi ile çocukların aile aidiyetlerinin arttığı belirtilmektedir.

Aykut (2019; 6) tarafından yapılan araştırmada eğitime devam ederken çalışan Suriyeli çocukların yaşam doyumları ile depresyon arasında bulunan ilişkinin incelendiği görülmektedir. Orta ergenlik döneminde olduğu belirtilen 92 çocuğun katıldığı çalışmanın sonucunda, çocukların yaşam doyum ile depresyon düzeylerinin negatif yönlü, güçlü ve anlamlı düzeyde ilişkili olduğu belirtilmektedir.

Cavga (2019; 4) tarafından yapılan çalışmada lise öğrencilerinde sosyal medya kullanım bozukluğu ve psikolojik dayanıklılık ile aile yaşam doyumu arasındaki ilişkinin incelendiği görülmektedir. İstanbul Anadolu yakasındaki devlet liselerinde

eğitimini sürdüren 883 öğrenci ile yürütülen bir araştırmanın neticesinde psikolojik dayanıklılık ile aile yaşam doyumu arasında olumlu ve anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. Bununla birlikte, sosyal medya kullanım bozukluğu ile aile yaşam doyumu arasında ise olumsuz ve anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Araştırmanın bulgularına göre, aile yaşam doyumu hem psikolojik dayanıklılığı hem de sosyal medya kullanım bozukluğunu yordayan bir faktördür. Elde edilen sonuçlar, aile yaşamının bireylerin psikolojik dayanıklılığını olumlu yönde etkileyebildiğini ve sosyal medya kullanımının ise aile yaşam doyumunu olumsuz etkileyebildiğini göstermektedir.

Korkmaz (2019; 80-115) tarafından yapılan çalışmada korunma ihtiyacı olan çocukların yaşamakta oldukları kurumlara dair memnuniyetleri ve yaşam doyumları arasındaki ilişkinin incelendiği görülmektedir. Sivas Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü'ne bağlı kurum ve kuruluşlarda yer alan toplam 111 çocuğun (48 kız ve 63 erkek) katıldığı bir çalışmada elde edilen sonuçlara göre, Çocuk Evleri Koordinasyon Merkezi Müdürlüğü'ne bağlı evlerde bakım ve koruma altında olan çocukların rehabilitasyon süreci içinde aldıkları maddi ve manevi hizmetlerin, Çocuk Evleri Sitesi Müdürlükleri'nde bakım ve koruma altındaki çocuklara sunulan hizmetlere kıyasla daha etkin ve verimli olduğu vurgulanmaktadır. Ayrıca, Çocuk Evleri Koordinasyon Merkezi Müdürlüğü'nde yaşayan çocukların yaşam doyum düzeylerinin daha yüksek olmasının bir başka nedeni, toplumsal yaşama daha fazla dahil olmalarının sağlanmasıyla ilgili olduğu bildirilmektedir.

Sancakoğlu (2019; 3-4) tarafından yapılan çalışmada “psikososyal yaklaşımla özel eğitime muhtaç çocuk annelerinin ihtiyaç, algılanan sosyal destek ve psikolojik dayanıklılık düzeylerinin psikolojik ve sosyal iyi olma düzeylerinin psikolojik yaşam doyumlarına etkisinin incelendiği” görülmektedir. Bu doğrultuda İstanbul’da özel gereksinimi olan çocuğa sahip 402 annenin katıldığı çalışmanın sonucunda, daha düşük aile ihtiyaç düzeyleri haricindeki tüm değişkenlerin yüksek saptandığı belirtilmektedir.

Aydoğdu ve Gürsoy (2018; 59) tarafından yapılan çalışmada ailesinin yanında ve çocuk evinde kalan ergenlerin ihtiyaç doyumlarının incelendiği görülmektedir. Bu amaçla Erzurum, Erzincan ve Sivas’ta yer alan 32 çocuk evinde yaşayan 14-18 yaş

grubunda 85 ergenin tümü ile karşılaştırma yapılabilecek aynı şehirlerdeki sosyo-ekonomik ve kültürel yapı açısından çocuk evinde yaşayan çocuklar ile benzerlik sergilediği düşünülen 115 ergenin katıldığı çalışmanın sonucunda ailesinin yanında yaşayan ergenlerin ihtiyaç doyumu seviyelerinin çocuk evinde kalanlardan anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu belirtilmektedir.

Arslan'ın (2017; 6) yapmış olduğu çalışmada çocukluk dönemi içinde ebeveyn kaybı yaşayanların duygusal zekâ düzeylerinin yaşam doyumu ve sosyal uyuma etkisi incelenmektedir. Bu amaçla çalışmaya katılan 74 kadın ve 78 erkek olmak üzere toplam 152 kişinin katıldığı çalışmanın sonucunda duygusal zekânın sosyal uyum alt boyutlarından heyecan ile ilgili uyum, genel uyum, aile çevresi ve sosyal uyuma anlamlı etkisinin olduğu belirtilmektedir. Ayrıca iyimserlik ruh halinin düzenlenmesinin sosyal uyuma dair tüm faktörlerde arttırıcı etkisinin olduğu, duyguların kullanımının sosyal uyum ve aile çevresine uyum düzeylerini arttırdığı görülürken, heyecanla ilgili uyum ve genel uyum düzeylerini etkilemediği görülmektedir. Yaşam doyumu ve duygusal zekâ ilişkisinin regresyon analizinde ise duygusal zekânın yaşam doyumu üzerinde etkisinin olduğu, iyimserlik ruh halinin düzenlenmesinin yaşam doyumunu arttırdığı, duyguların kullanımı, duyguların değerlendirilmesi ve iyimserlik ruh halinin yaşam doyumu düzeyini arttırdığı rapor edilmektedir.

Ateş (2016; 1-2) tarafından yapılan çalışmada rehabilitasyon merkezinde eğitim gören otizmlı çocuğu olan ebeveynlerin yaşam doyumunun, öğrenilmiş güçlülüğün ve aile işlevlerinin incelendiği görülmektedir. İstanbul Gaziosmanpaşa ve Esenyurt ilçelerindeki Rehberlik Araştırma Merkezi'nden (RAM) rapor almış olan otizmlı çocukların ebeveynlerinden 575 ebeveynin katıldığı çalışmanın sonucunda, otizmlı çocuğu olan ebeveynlerin yaşam doyumu, öğrenilmiş güçlükler, duygusal tepki verebilme düzeyleri, iletişim düzeyleri ve aile değerlendirme düzeylerinde anlamlı seviyede farklılıkların olduğu belirtilmektedir. Yaş ve eğitim durumu değişkenlerine göre ise, iletişim, problem çözme, aile değerlendirme düzeyleri, ruh halini denetleme ve duygusal tepki verebilme düzeyinde anlamlı seviyede farklılıkların olduğu görülmektedir. Ayrıca eğitim düzeyi arttıkça yaşam doyumunun da arttığı, ebeveynlerin aile değerlendirme düzeylerinin artması ile öğrenilmiş

güçlülük seviyelerinin de arttığı ve yaşam doyumu düzeylerinin de düştüğü belirtilmektedir.

Mammadova (2016; 1-2) tarafından yapılan çalışmada çocuk cezaevinde bulunan ergenler ile ailesinin yanında kalan ergenlerin öğrenilmiş güçlülük ve umutsuzluk ile yaşam doyumu düzeylerinin karşılaştırıldığı görülmektedir. İstanbul ilinde bulunan Ahi Evran Ticaret Meslek Anadolu Lisesi 2015-2016 eğitim-öğretim yılında 9, 10 ve 11'inci sınıfta olan 100 erkek öğrenci ile Maltepe Çocuk ve Gençlik Ceza İnfaz Kurumu'nda bulunan 16-18 yaş aralığındaki 100 erkeğin çalışmaya katıldığı belirtilmektedir. Çalışmanın sonucuna bakıldığında 16-18 yaş aralığındaki ergenlerin yaşam doyumu ile öğrenilmiş güçlülük düzeyi arasında pozitif yönlü anlamlı düzeyde ilişkinin olduğu, buna karşın umutsuzluk ile öğrenilmiş güçlülük arasında negatif yönlü anlamlı düzeyde ilişkinin olduğu ve umutsuzluk ile yaşam doyumu arasında negatif yönde anlamlı bir ilişkinin olduğu rapor edilmektedir.

Balaban (2015; 5) tarafından yapılan çalışmada, Ankara, Kayseri, Kırıkkale, Kırşehir ve Konya'da bulunan çocuk destek merkezlerindeki 12-18 yaş arası adolesanların stresle baş etme biçimlerinin yaşam doyumu ile yalnızlık değişkenleriyle ilişkisinin incelendiği görülmektedir. Çalışmanın sonucunda kurumda kalma süresi, sürekli bir rahatsızlığının olma durumu, geleceğe dair ümidinin olması, herhangi bir hobi ile uğraşma ile yalnızlık değişkeni ile anlamlı düzeyde ilişkili olduğu, yaşam doyum düzeyin artması ile yalnızlık puanının azaldığı, herhangi bir hobisinin olması, psikiyatrik ilaç kullanım durumu, intihara teşebbüs etmeme, sorunlara çözüm üretebilme ve gelecekle ilgili ümitlerin olması ile yaşam doyumu arasında anlamlı ilişki varlığı belirtilmektedir.

Korkut (2012; 3-61) tarafından yapılan araştırmada lisede öğrenim gören bireylerin yaşam doyumu ile benlik saygısı, öfke ifade tarzı ve çocukluk örselenme yaşantısı arasındaki ilişki incelenmektedir. Bu amaçla 2011-2012 eğitim-öğretim döneminde Mardin ilinin Yenışehir, Meydanbaşı, Ömerli ve Yeşilli ilçelerinde bulunan MEB'e bağlı Anadolu, Fen ve Genel lise türü okullarındaki 9, 10, 11 ve 12'nci sınıflarda öğrenci olan 450 ergenin çalışmaya katıldığı belirtilmektedir. Çalışmanın sonucunda, duygusal ve cinsel istismar puanlarının kızlara göre erkeklerde daha yüksek olduğu, fiziksel istismar puanları arasında bir farklılığın olmadığı, geçmişte

duygusal, fiziksel, cinsel istismara uğrayan öğrencilerin uğramayanlara göre öfke içe, dışa ve sürekli öfke puanlarının daha yüksek, öfke kontrol puanlarının daha düşük olduğu; geçmişte duygusal, cinsel ve fiziksel istismara maruz kalan öğrencilerin maruz kalmayan öğrencilere göre daha düşük benlik saygısı ve yaşam doyumu puanlarına sahip olduğu rapor edilmektedir.

Yıldız (2010: 5-6) tarafından yapılan çalışmada sokakta çalışan ve çalışmayan ilköğretim ikinci kademedeki öğrenci olan bireylerin depresyon, benlik saygısı ve yaşam doyumu düzeylerinin incelendiği görülmektedir. Diyarbakır şehir merkezindeki ilköğretim okullarında 6, 7 ve 8'inci sınıflarda öğrenci olan 283 kız, 417 erkek olmak üzere 700 öğrencinin katıldığı çalışmanın sonucunda, yaşam doyumu ile benlik saygısı toplam puanı ve alt boyutları arasında pozitif yönlü anlamlı düzeyde ilişkinin olduğu, depresyon ile benlik saygısı arasında ise negatif yönlü anlamlı bir ilişkinin olduğu ve yaşam doyumu toplam puanı ile alt boyutları ve depresyon negatif yönlü anlamlı ilişkinin olduğu rapor edilmektedir. Benlik saygısı bakımından sokakta çalışan çocuklarla sokakta çalışmayan alt gelir düzeyindeki çocukların arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı, ancak sokakta çalışmayan üst gelir düzeyindeki çocukların sokakta çalışan ve çalışmayan alt gelir düzeyindeki çocuklardan daha yüksek benlik saygısının olduğu rapor edilmektedir. Depresyon bakımından ise sokakta çalışan çocuklar ile çalışmayan alt gelir düzeyindeki çocuklar arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı belirtilmektedir.

3. GEREÇ VE YÖNTEM

Tez çalışması, araştırmacının çalışmakta olduğu kurum sebebiyle sosyal ve ekonomik destek hizmeti sunumuna hâkim olması ve verilere ulaşımının kolay olması nedeniyle Çanakkale ilinin Biga ilçesinde gerçekleştirilmiştir. Çalışma, Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi bünyesinde 01.05.2022-01.03.2023 tarih aralığında sürdürülmüştür. Araştırma, nicel araştırma yönteminin, deneysel olmayan türünün, genel tarama modelinin ilişkisel tarama çeşidinden yararlanarak gerçekleştirilmiştir. Nicel araştırma yöntemi, olgular arasındaki ilişkileri tanımlamayı ve tahminlerde bulunarak olguların doğasını anlamayı amaç edinir (Garip, 2023:4). Nicel araştırmanın deneysel olmayan türünde; çalışmanın yapılacağı kişilere ve ortama herhangi bir müdahalede bulunmadan, mevcut durumu tanımlamak için ölçüm ve gözlem yapılır. Genel tarama modelinde, kalabalık bir evren hakkında ortaya genel bir kanı koyabilmek için evrenin tümünde veya seçilen örnekleme ölçüm ve gözlem yapılır. İlişkisel tarama modelinde ise, iki ya da daha fazla değişken arasında ortak bir değişimin olup olmadığı, varsa nasıl bir değişim olduğu ortaya konur (Karasar, 2011). Araştırmanın evrenini Çanakkale ilinin Biga ilçesinde ikamet eden 8-13 yaş grubundaki tüm çocuklar (içinde bulundukları yetersiz sosyal ve ekonomik durum nedeniyle SED hizmetinden faydalanan çocuklar ile içinde bulundukları yeterli sosyal ve ekonomik durum sayesinde bu hizmete ihtiyaç duymayarak hizmetten hiç faydalanmamış olan çocuklar) oluşturmaktadır.

3.1. Örneklem ve Örnekleme Yöntemi

Araştırmanın örnekleme, seçkisiz (basit rastgele, olasılığa dayalı) örneklem seçim tekniklerinden tabakalı (katmanlı) örnekleme yöntemi ve küme örnekleme yöntemi kullanılarak belirlenmiştir. Seçkisiz (olasılığa dayalı) örneklem seçim tekniği, evrendeki herkesin seçilme şansına eşit derecede sahip olmasını ifade etmektedir. Tabakalı (katmanlı) örnekleme, evrenin önce belli katmanlara ayrılmasını, sonra örneklemin bu katmanlardan seçilmesini, yani örneklemin evrenin tamamından değil, evrenin tabakalara ayrılmış halindeki her bir tabakadan uygun sayıda örnek seçilmesini ifade etmektedir (Kılıç, 2013:45). Küme örnekleme yöntemi ise örneklemin, evreni oluşturan birimlerin dahil olduğu ve hali hazırda mevcut olan

kümelerden seçilmesini ifade etmektedir (Kılıç, 2013:46). Çalışmanın örneklem sayısını belirlemede Çanakkale ilinin Biga ilçesindeki SED hizmetinden faydalanan çocuk sayısı belirleyici olmuştur. Veri toplama sürecinde, hizmetten faydalanan çocukları belirleyebilmek için, alınan resmi izinler kapsamında, Biga Sosyal Hizmet Merkezi Müdürlüğü'nden SED hizmeti alan 8-13 yaş grubundaki çocuklar listelendiğinde 63 çocuk sayısına ulaşılmış ve bu çocuklardan rastgele seçilen 60 tanesi çalışmaya katılmıştır. Araştırmada karşılaştırmalı analiz yapılması amaçlandığından örneklemin SED hizmetinden faydalanmamış çocuklara ilişkin kısmı için de 60 çocuk belirlenmiş ve böylece çalışmanın örneklemi 120 çocuk olarak şekillenmiştir. Örnekleimde SED hizmetinden faydalanan çocuklar tabakalı örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Evren çocuğun SED hizmetinden faydalanma durumuna göre tabakalandırılmış, hizmetten faydalanan çocukların listesi yapılmış ve rastgele katılımcı seçilmiştir. Örnekleimde SED hizmetinden faydalanmamış çocuklar ise küme örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Biga ilçesinde bulunan tüm okullardaki öğrencilerin ve ailelerinin sosyal, ekonomik ve kültürel özellikleri aynı olmadığından küme örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bunun için ilçe ekonomik ve kültürel yapısı bakımından alt, orta ve üst sosyoekonomik özelliğe sahip kümelere ayrılmıştır. Bu kümelerden ilçe merkezinde bulunan ve orta sosyoekonomik özelliklere sahip ailelerin çocuklarının eğitim aldığı iki okul belirlenmiştir. Okullardan biri 8, 9 ve 10 yaş çocuklarının devam ettiği ilköğretim iken, diğeri 11, 12 ve 13 yaş çocuklarının devam ettiği ortaokuldur. Alınan resmi izinler kapsamında, okullarda idare sorumluları aracılığıyla belirlenen yaş grubuna ait çocuklar listelenmiş ve bu çocuklardan rastgele seçilen 60 tanesi çalışmaya katılmıştır. Böylece, araştırmanın örneklemini Biga ilçesinde ikamet eden 8-13 yaş grubundaki çocuklardan içinde bulundukları yetersiz sosyal ve ekonomik durum nedeniyle SED hizmetinden faydalanan 60 çocuk ile içinde bulundukları yeterli sosyal ve ekonomik durum sayesinde bu hizmete ihtiyaç duymayarak hizmetten hiç faydalanmamış olan 60 çocuk olmak üzere 120 çocuk oluşturmuştur. Bu çalışmada çocukların yaşam doyumunu yordarken çocuğun yalnızca ve öncelikli olarak öğrencilik statüsü ile değil birçok sosyo-demografik özelliği ile çalışıldığından, okullardan yalnızca SED hizmetinden faydalanmayan çocuklara erişim amacıyla yararlanılmıştır.

3.2. Çalışmaya Dâhil Etme ve Çalışmadan Hariç Tutma Kriterleri

- Araştırmaya katılacak olan çocukların ve ailelerinin araştırmaya katılmaya istekli olması gerekmektedir.
- Araştırmada kullanılacak olan Çocuklar için Yaşam Doyum Ölçeği (ÇYDÖ)’nin katılımcı çocuk tarafından cevaplanması gerektiğinden katılımcı çocuğun okuma yazma bilmesi gerekmektedir.
- Araştırmanın ‘SED hizmetinden faydalanan 8-13 yaş grubundaki çocuklar’ grubuna dâhil edilecek çocukların mevcut durumda Biga Sosyal Hizmet Merkezi Müdürlüğü’nden süreli SED hizmeti alıyor olması gerekmektedir.
- Araştırmanın ‘SED hizmetinden faydalanmayan 8-13 yaş grubundaki çocuklar’ grubuna dâhil edilecek çocukların daha önce hiç SED hizmeti almamış olması gerekmektedir.
- Araştırmada SED hizmetinden faydalanan ve faydalanmayan iki grup arasındaki gelir durumu ayrımını sağlayabilmek amacıyla, SED hizmetinden ihtiyaç duymadığı için hiç faydalanmamış olan çocukların ailesinin ortalama aylık gelirinin en az 2022 yılı asgari ücret tutarında ve üzerinde olması gerekmektedir.
- Araştırma Biga örneğinde yapıldığı için çalışmaya katılması planlanan tüm çocukların Biga’da ikamet etmesi gerekmektedir.

3.3. Araştırma Soruları

Esas araştırma problemi “Çanakkale ilinin Biga ilçesinde ikamet eden 8-13 yaş grubundaki çocuklardan; SED hizmetine ihtiyaç duyarak bu hizmetten faydalananların çocukluk dönemi yaşam doyumları, ihtiyaç duymadığı için bu hizmetinden hiç faydalanmamış olanların çocukluk dönemi yaşam doyumlarından anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?” olacaktır. Bu temel sorunun cevabına ulaşmak için aşağıda yer alan araştırma soru cümlelerine cevap aranacaktır:

- Çocuğun sosyo-demografik özellikleri ile çocukluk dönemi yaşam doyumu arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
- Çocuğun ailesinin sosyo-demografik özellikleri ile çocukluk dönemi yaşam doyumu arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

- SED hizmetinden faydalanan ve faydalanmayan çocukların çocukluk dönemi yaşam doyumları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

3.4. Değişkenler

SED hizmetinden faydalanıp faydalanmamak ile çocuğun ve yetişkinlerin sosyo-demografik bilgileri bağımsız değişkenler olarak, çocuğun çocukluk dönemi yaşam doyumu ise bağımlı değişken olarak ele alınacaktır.

3.5. Hipotezler

- Çocuğun çocukluk dönemi yaşam doyumu çocuğun sosyo-demografik özelliklerinden etkilenmektedir.
- Çocuğun çocukluk dönemi yaşam doyumu ailesinin sosyo-demografik özelliklerinden etkilenmektedir.
- Farklı sosyodemografik özelliklere sahip olan çocukların çocukluk dönemi yaşam doyumları arasında anlamlı bir fark vardır.

3.6. Veri Toplama Yöntemi ve Veri Toplama Araçları

Sosyal ve Ekonomik Destek (SED) hizmeti Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın çocuğun yüksek yararına odaklı bir sosyal hizmet modelidir (SED Hizmeti Hakkında Yönetmelik, 2015). Bu doğrultuda içinde bulundukları yetersiz sosyal ve ekonomik durum nedeniyle SED hizmetinden faydalanan çocuklar ile içinde bulundukları yeterli sosyal ve ekonomik durum sayesinde bu hizmete ihtiyaç duymayarak hizmetten hiç faydalanmamış olan çocuklar üzerinde çalışılmıştır. Çalışmada çocukların yaşam doyumlarını ölçmek üzere Altay ve Ekşi (2018)'nin Türkçe geçerlilik güvenilirlik çalışmasını yaparak literatüre kazandırdıkları Çocuklar için Yaşam Doyumu Ölçeği (ÇYDÖ) kullanılmıştır. Bu ölçek Altay ve Ekşi tarafından 8-13 yaş grubundaki çocuklar için geliştirildiğinden araştırmaya bu yaş aralığındaki çocuklar dâhil edilmiştir.

Veri toplamada literatür tarama, anket ve ölçek teknikleri kullanılmıştır. Bu kapsamda araştırmacı tarafından hazırlanan Aile Bilgi Formu ile Çocuklar için Yaşam Doyum Ölçeği (ÇYDÖ) aracılığıyla veri toplanmıştır. Veri toplama sürecinde

yapılacak olan uygulamalarda yetişkinlere ve çocuklara birebir eşlik edilmiş, anlaşılmayan husus olması durumunda gerekli açıklamalar sağlanmıştır. Araştırmanın tüm uygulama aşamalarında ve kişiler arası etkileşim gerektiren tüm aşamalarında pandemi sebebiyle gerekli tüm önlemlerin alınmıştır.

Aile Bilgi Formu: Bu form çocuklar tarafından değil, hanede çocuğun bakım sorumluluğunu üstlenmiş olan yetişkin/veli tarafından doldurulmuştur. Aile Bilgi Formu, yapılan literatür taraması ile araştırmacı tarafından, çocuğun çocukluk dönemi yaşam doyumuna etki edebileceği düşünülen, çocuğa ve diğer hane bireylerine dair sosyo-demografik özelliklerin (yaş, cinsiyet, eğitim durumu, gelir düzeyi vb.) belirlenmesi amacıyla oluşturulmuş bir formdur. Bu form 13 sorudan oluşan ‘Çocuk Hakkında Bilgiler’ ve 15 sorudan oluşan ‘Hane Bireyleri Hakkında Bilgiler’ olmak üzere toplamda iki bölüm ve 28 sorudan oluşmaktadır. Bu formun, katılımcı çocuğun bakım sorumluluğunu üstlenen kişi/veli tarafından doldurulması amaçlanmıştır.

Çocuklar İçin Yaşam Doyumu Ölçeği: Bu form araştırma kapsamına dâhil edilen 8-13 yaş grubundaki çocuklar tarafından doldurulmuştur. Çocuklar için Yaşam Doyum Ölçeği Gadermann, Schonert-Reichl ve Zumbo tarafından 2009 yılında çocukların yaşam doyumuna ilişkin değerlendirme yapmak amacıyla geliştirilmiştir (Ekşi ve ark., 2020). Altay ve Ekşi ise 2018 yılında bu ölçeğin Türkçe geçerlilik-güvenilirlik çalışmasını yaparak ölçeğin Türk literatürüne kazandırılmasını sağlamıştır. Bu ölçek ‘1-Hiç katılmıyorum, 2-Çok katılmıyorum, 3-Kararsızım, 4-Biraz katılıyorum, 5-Tamamen katılıyorum’ cümleleriyle cevaplanabilecek 5 soru içermektedir. Bu çalışmada ölçeği doldurmaları için çocuklara ortalama 25 dakika verilmesi planlanmıştır. Çocuklar için Yaşam Doyumu Ölçeği (ÇYDÖ) 5’li Likert tipinde tek faktörlü bir yapıdadır. Bir alt boyuttan ve beş maddeden oluşmaktadır. Ölçekte ters madde bulunmamaktadır. Ölçekten alınan puan 1 ile 25 arasında değişmektedir. Ölçeğin orijinal formu İngilizce olduğundan öncelikle 5 öğretim görevlisi orijinal formu Türkçeye çevirmiştir. Ardından ölçek 8-13 yaşları arasındaki 440 çocuğa uygulanmıştır. Bu katılımcılardan 83’ü ile test-tekrar test çalışması yapılmıştır. Ölçek formunda hesaplanan iç tutarlılık neticesinde Cronbach alpha güvenirlik katsayısı 0.86; ordinal alpha katsayısı ise 0.90 olarak belirlenmiştir. İfadelerin faktör yükü 0.677-0.783 arasında değişmektedir. Ölçek maddelerinin

toplam puanlarla korelasyon katsayıları 0.569-0.745 arasındadır. Yüksek puanlar, bireyin yaşam doyumunu yansıtan bir değerlendirmeyi ifade etmektedir (Altay ve Ekşi, 2018: 356).

3.7. Verilerin Analizi

Araştırma kapsamında toplanan verilerin analizinde SPSS 25.0 programı kullanılmıştır. Ölçek verilerine analizlerin ilk aşamasında güvenilirlik ve normallik analizleri uygulanmıştır.

Tablo 3.1. Güvenilirlik analizi, normal dağılım çarpıklık ve basıklık değerleri

Ölçek	Cronbach's Alpha (α)	Çarpıklık	Basıklık
Yaşam doyum ölçeği	0,77	-0,74	-0,21

Tablo incelendiğinde, araştırma kapsamında kullanılan yaşam doyum ölçeğinin analiz için yeterli düzeyde güvenilir olduğu ($\alpha>0,60$) görülmektedir. Çarpıklık ve basıklık değerleri incelendiğinde, verilerin normal dağılım için uygun kabul edilen -2 ile +2 arasında değerlere sahip olduğu ve bu nedenle verilerin normal dağılıma uygun olduğu görülmektedir. Araştırma kapsamında elde edilen veriler normal dağılıma uygun olduğundan dolayı parametrik analizler kullanılmıştır. SED hizmetinden faydalanan ve faydalanmayan çocukların yaşam doyum düzeylerinin karşılaştırılmasında Bağımsız Grup T testi kullanılmıştır. SED hizmetinden faydalanma durumu ve diğer demografik değişkenlerin ortak etkisine göre yaşam doyum düzeyinin karşılaştırılmasında ise İki Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) kullanılmıştır. ANOVA analizi ile hem çocuğun ve ailesinin sosyo-demografik özelliklerine (SED hizmetinden faydalanması dışındaki) göre çocuğun yaşam doyum düzeyindeki farklılık durumuna bakılmıştır hem de çocuğun ve ailesinin sosyo-demografik özellikleri ile SED hizmetinden faydalanma durumunun ortak etkisine göre çocuğun yaşam doyum düzeyindeki farklılık durumu değerlendirilmiştir.

3.8. Etik İlkeler

Öncelikle araştırma için araştırmanın yürütüleceği Bandırma Onyedil Eylül Üniversitesi Sağlık Bilimleri Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulu'ndan izin

alınmıştır. Gerekli etik şartlar sağlanıp kurul izni alınmadan araştırma kapsamında iş birliği yapılması planlanan diğer birim ve kişilerle temasa geçilmemiştir. Gerekli etik kurul izninin alınmasının ardından araştırma öznelerine ulaşabilmek amacıyla Bandırma Onyediy Eylül Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Öğrenci İşleri Birimi marifetiyle Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'ndan ve Milli Eğitim Bakanlığı'ndan araştırma izni alınmıştır. Diğer yandan katılımcı çocuklara uygulanacak olan Çocuklar için Yaşam Doyum Ölçeğini kullanabilmek için ölçeğin Türkçeye uyarlayıcılarından olan Prof. Dr. Halil Ekşi ile e-posta yoluyla iletişime geçilmiş ve ölçek kullanımı için izin alınmıştır. Tüm gerekli izinlerin alınmasının ardından saha çalışmalarına başlanmıştır.

Araştırmaya katılacak her bir çocuğun velisine 'Veli için Bilgilendirilmiş Onam Formu' sunularak çocuğun araştırmaya dâhil edilmesi için izin istenmiştir. Velinin izni sonrasında araştırmaya dâhil edilmesi planlanan her bir çocukla görüşülerek velisinin izninin yanı sıra kendisinin çalışmaya katılmak için gönüllü olup olmadığı sorulmuştur. Çalışmaya gönüllü olarak katılmak istediğini beyan eden her çocuğa 'Çocuk için Bilgilendirilmiş Gönüllü Onam Formu' sunularak araştırmaya gönüllü olarak katılmak istediğini yazılı olarak da beyan etmesi sağlanmıştır. Araştırmanın amacı ve araştırma süreci hakkında gerekli bilgiler çocuğa ve velisine sözlü ve yazılı olarak aktarılmıştır. Gönüllü katılımın sağlanması amacıyla veli onayı ve katılım rızası alınan çocuk ile çalışma gerçekleştirilmiştir. Araştırma etiği ve sosyal hizmet etiği bakımından önem arz eden gizliliğin sağlanması/korunması konusunda da gerekli önlemler alınmıştır. Katılımcı olma isteğinde bulunan çocuk ve velisi hakkında kişisel verilerin gizliliği kapsamında ad, soyad, iletişim bilgisi gibi bilgiler talep edilmemiştir. Veliler tarafından doldurulan Aile Bilgi Formu'nda yer alan bilgiler ile çocuklar tarafından doldurulan ölçekte yer alan bilgilerin gizliliği sağlanmıştır. Gizlilik hususlarına, araştırma başlangıcından sonuna kadar tüm süreçlerde özen gösterilmiştir. Araştırmacının, çalışmanın yapılacağı Biga Sosyal Hizmet Merkezi Müdürlüğü'nde görev yapıyor olmasının herhangi bir etik sorun riskine sebebiyet vermemesi için araştırmacı tarafından SED hizmetinden faydalanan çocukların ve ailelerinin araştırmaya katılmalarının ya da katılmamalarının faydalandıkları SED

hizmeti konusunda herhangi bir avantaj yahut dezavantaj sağlamayacağı titizlikle vurgulanmıştır.

3.9. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmanın örnekleminde yer alacak olan tüm çocuklar, Çanakkale ilinin Biga ilçesinde ikamet eden 8-13 yaş grubundaki çocuklar ile sınırlıdır. Araştırma kapsamında SED hizmetinden faydalanan ve ihtiyaç duymadığı için SED hizmetinden hiç faydalanmamış olan çocukların çocukluk dönemi yaşam doyumlarına ilişkin elde edilen sonuçlar, araştırmada kullanılan Çocuklar için Yaşam Doyum Ölçeği (ÇYDÖ)'nin ve araştırmacı tarafından hazırlanan Aile Bilgi Formu sorularının ölçme kapasitesi ile sınırlıdır. Araştırmada kullanılan Çocuklar için Yaşam Doyum Ölçeği (ÇYDÖ) öz bildirim yoluyla cevaplanmaktadır. Öz bildirim tekniği diğer bilgi kaynakları yoluyla elde edilemeyen, bireylerin doğrudan öznel yaşantılarına dayalı birçok bilgiyi ilk elden edinmeyi sağlamaktadır (Kaner, Büyüköztürk ve İşeri, 2012) ancak bireylerin sosyal istenirliğe eğilim göstermesi nedeniyle dezavantaj da oluşturabilmektedir (Sağlam, 2012). Bir başka deyişle öz bildirim tekniği bireyin kendini olduğundan farklı göstermek adına cevapları manipüle edebilmesinin önünü açmaktadır (Altay ve Ekşi, 2018: 360). Bu durum ise araştırmanın bir başka sınırlılığını ortaya koymaktadır.

4. BULGULAR

Bu bölümde katılımcıların cevaplarından erişilen bulgular paylaşılmaktadır.

4.1. Sosyo-Demografik Bilgiler

Tablo 4.1. Çocukların sosyo-demografik bilgileri

Değişken	Faydalanan		Faydalanmayan	
	f	%	f	%
Yaş grubu				
8	8	13,3	11	18,3
9	8	13,3	5	8,3
10	14	23,3	13	21,7
11	10	16,7	11	18,3
12	9	15,0	10	16,7
13	11	18,3	10	16,7
Cinsiyet				
Kız	29	48,3	32	53,3
Erkek	31	51,7	28	46,7
Hastalık / engel durumu				
Yok	50	83,3	54	90,0
Var	10	16,7	6	10,0
Eğitime devam durumu				
Devam ediyor	58	96,7	60	100,0
Devam etmiyor	2	3,3	0	-
Okul öncesi eğitim alma durumu				
Evet	27	45,0	55	91,7
Hayır	33	55,0	5	8,3
Kardeş durumu				
Yok	6	10,0	15	25,0
Var	54	90,0	45	75,0
Kardeş sayısı				
1	16	29,6	36	80,0
2	22	40,7	7	15,6
3	13	24,1	2	4,4
4	3	5,6	-	-
Doğum sırası				
İlk	23	38,3	38	63,3
İkinci	22	36,7	17	28,3
Üçüncü ve üzeri	15	25,0	5	8,3
Gündelik yaşamında sosyal etkinlik*				
Arkadaşlarıyla vakit geçirir	45	75,0	49	81,7
Sportif etkinliklerde bulunur	31	51,7	43	71,7
Sanatsal etkinliklerde bulunur	9	15,0	26	43,3
Diğer	16	26,7	8	13,3

*Birden fazla cevap verilebilen soru nedeniyle toplam cevap sayısı katılımcı sayısından fazladır.

SED hizmetinden faydalanan çocukların %13,3'ü 8 yaşında, %13,3'ü 9 yaşında, %23,3'ü 10 yaşında, %16,7'si 11 yaşında, %15'i 12 yaşında, %18,3'ü 13 yaşında; hizmetten faydalanmayan çocukların %18,3'ü 8 yaşında, %8,3'ü 9 yaşında, %21,7'si 10 yaşında, %18,3'ü 11 yaşında, %16,7'si 12 yaşında, %16,7'si 13 yaşındadır.

Hizmetten faydalanan çocukların %48,3'ü kız, %51,'si erkek; hizmetten faydalanmayan çocukların %53,3'ü kız, %46,7'i erkektir.

Hizmetten faydalanan çocukların %16,7'si hastalık/engel sahibi; hizmetten faydalanmayan çocukların %10'u hastalık/engel sahibidir.

Hizmetten faydalanan çocukların %96,7'si eğitime devam ederken, hizmetten faydalanmayan çocukların %100'ü eğitime devam etmektedir.

Hizmetten faydalanan çocukların %45'i okul öncesi eğitim almışken, hizmetten faydalanmayan çocukların %91,7'si okul öncesi eğitim almıştır.

Hizmetten faydalanan çocukların %90'ı kardeş sahibi, hizmetten faydalanmayan çocukların %75'i kardeş sahibi olup, kardeş sahibi olanlarda hizmetten faydalananların %29,6'sının 1 kardeşi, %40,7'sinin 2 kardeşi, %24,1'inin 3 kardeşi, %5,6'sının 4 kardeşi bulunurken, hizmetten faydalanmayanların %80'inin 1 kardeşi, %15,6'sının 2 kardeşi, %4,4'ünün 3 kardeşi bulunmaktadır.

Hizmetten faydalanan çocuklardan %38,32'ü ilk çocuk, %36,7'si ikinci çocuk, %25'i üçüncü ve üzeri sıradaki çocuk, hizmetten faydalanmayan çocukların %63,3'ü ilk çocuk, %28,3'ü ikinci çocuk, %8,3'ü üçüncü ve üzeri sıradaki çocuktur.

Günlük yaşamdaki sosyal etkinlikler değerlendirildiğinde, hizmetten faydalanan çocukların %75'i arkadaşlarıyla vakit geçirme, %51,7'si sportif, %15'i sanatsal, %26,7'si diğer etkinliklerde bulunmaktayken, hizmetten faydalanmayan çocukların %81,7'si arkadaşlarıyla vakit geçirme, %71,7'si sportif, %43,3'ü sanatsal, %13,3'ü diğer etkinliklerde bulunmaktadır.

Tablo 4.2. Çocuğun bakım sorumluluğunu üstlenen kişiyle ilgili sosyo-demografik bilgileri

Değişken	Faydalanan		Faydalananmayan	
	f	%	f	%
Bakım sorumluluğunu üstlenen				
Anne ve baba	18	30,0	58	96,7
Yalnızca anne	31	51,7	2	3,3
Yalnızca baba	5	8,3	-	-
Diğer	6	10	-	-
Ebeveyn kaybı durumu				
Yok	53	88,3	60	100,0
Var	7	11,7	-	-
Kayıbı olan ebeveyn				
Anne	2	28,6	-	-
Baba	5	71,4	-	-
Ebeveynlerin birliktelik durumu				
Birlikte	16	30,2	58	96,7
Ayrı	37	69,8	2	3,3
Ayrı ebeveynle görüşme durumu				
Evet	17	45,9	1	50,0
Hayır	20	54,1	1	50,0
Ayrı ebeveynle görüşme sıklığı				
Düzenli/sık	4	23,5	1	100,0
Düzensiz/seyrekle	13	76,5	-	-

SED hizmetinden faydalanan çocukların bakım sorumluluğunun %30'unu anne ve baba, %51,7'sini yalnızca anne, %8,3'ünü yalnızca baba, %10'unu diğer kişiler (babaanne) üstlenmekteyken, hizmetten faydalananmayan çocukların bakım sorumluluğunun %96,7'sini anne ve baba, %3,3'ünü yalnızca anne üstlenmekte olup anne ve baba dışında kimse üstlenmemektedir.

Hizmetten faydalanan çocukların %11,7'sinde ebeveyn kaybı olup, ebeveyn kaybı olanların %28,6'sının anne, %71,4'ünün baba kaybı vardır, hizmetten faydalananmayan çocukların ebeveyn kaybı yoktur.

Hizmetten faydalanan çocukların %30,2'sinin ebeveyni birlikte yaşamakta, %69,8'inin ebeveyni ayrı yaşamaktayken, hizmetten faydalananmayan çocukların %96,7'sinin ebeveyni birlikte yaşamakta, %3,3'ünün ebeveyni ayrı yaşamaktadır.

Ebeveyni ayrı yaşayan çocuklardan, hizmetten faydalananların %45,9'u ebeveynleri ile görüşmekteyken, hizmetten faydalanmayanların %50'si ebeveynleri ile görüşmekte; ebeveynleri ile görüşen çocuklardan hizmetten faydalananların %23,5'i düzenli/sık olarak görüşmekteyken, %76,5'i düzensiz/seyrekle olarak görüşmekte; hizmetten faydalanmayanların ise %100'ü düzenli/sık görüşmektedir.

Tablo 4.3. Çocuğun bakım sorumluluğunu üstlenen kişilerin sosyo-demografik bilgileri

Değişken	Faydalanan		Faydalanmayan	
	F	%	f	%
Yaş grubu				
18-30	4	6,7	-	-
31-45	47	78,3	54	90,0
46-60	7	11,7	6	10,0
60 ve üzeri	2	3,3		
Medeni durum				
Bekâr	2	3,3	-	-
Evli	18	30,0	57	96,7
Ayrı yaşıyor	14	23,3	-	-
Boşanmış	15	25,0	2	3,3
Eşi vefat etmiş	7	11,7	-	-
Nikâhsız birliktelik	4	6,7	-	-
Sağlık durumu				
Engel sahibi	4	6,7	1	1,7
Sürekli tedavi gördüğü / ilaç kullandığı hastalığı var	13	21,7	5	8,3
Herhangi bir rahatsızlığı yok	43	71,7	54	90,0
Eğitim durumu				
Okuryazar değil	6	10,0	-	-
İlkokul	33	55,0	3	5,0
Ortaokul	9	15,0	4	6,7
Lise	12	20,0	15	25,0
Üniversite	-	-	34	56,7
Yüksek lisans / doktora	-	-	4	6,7
Çalışma durumu				
Çalışıyor	6	10,0	41	68,3
Çalışmıyor	54	90,0	19	31,7
Gündelik yaşantısında sosyal etkinlik				
Yok	37	61,7	8	13,3
Var	23	38,3	52	86,7
Gündelik yaşamda yapılan sosyal etkinlikler*				
Sportif etkinlik yapma	5	21,7	17	32,7
Arkadaşlarla vakit geçirme	15	65,2	47	90,4

Tablo 4.3. Çocuğun bakım sorumluluğunu üstlenen kişilerin sosyo-demografik bilgileri (Tablo 4.3'ün devamı)

Sanatsal etkinlik yapma	3	13,0	17	32,7
Diğer	6	26,1	6	11,5
Çocukla birlikte düzenli etkinlik yapma durumu				
Yok	7	11,7	6	10,0
Var	53	88,3	54	90,0
Çocukla birlikte düzenli yapılan etkinlikler*				
Sportif etkinlik yapma	17	32,1	31	57,4
Oyun oynama	40	75,5	40	74,1
Sanatsal etkinlik yapma	10	18,9	21	38,9
Ödev yapma	30	56,6	42	77,8
Diğer	7	13,2	4	7,4

*Birden fazla cevap verilebilen soru olduğundan dolayı toplam cevap sayısı katılımcı sayısından fazladır.

SED hizmetinden faydalanan çocukların bakımını üstlenen kişilerin %6,7'si 18-30 yaş grubunda, %78,3'ü 31-45 yaş grubunda, %11,7'si 40-60 yaş grubunda, %3,3'ü 60 yaş ve üzeri grupta iken, hizmetten faydalanmayan çocukların ebeveynlerinin %90'ı 31-45 yaş grubunda, %10'u 40-60 yaş grubundadır.

Hizmetten faydalanan çocukların bakım sorumluluğunu üstlenen kişilerin %3,3'ü bekâr, %23,3'ü eşinden ayrı yaşamakta, %25'i boşanmış, %11,7'sinin eşi vefat etmiş, %6,7'si nikâhsız birliktelik yaşamakta, hizmetten faydalanmayan çocukların ebeveynlerinin %96,7'si evli, %3,3'ü boşanmıştır.

Hizmetten faydalanan çocukların bakımını üstlenen kişilerin %6,7'sinin engeli, %21,7'sinin sürekli tedavi gördüğü/ilaç kullandığı rahatsızlığı bulunmakta ve %71,7'sinin herhangi bir rahatsızlığı bulunmamaktayken, hizmetten faydalanmayan çocukların ebeveynlerinin %1,7'sinin engeli, %8,3'ünün sürekli tedavi gördüğü/ilaç kullandığı rahatsızlığı bulunmakta ve %90'ının herhangi bir rahatsızlığı bulunmamaktadır.

Hizmetten faydalanan çocukların bakımını üstlenen kişilerin %10'u okuryazar değil, %55'i ilköğretim mezunu, %15'i ortaokul mezunu, %20'si lise mezunu iken, hizmetten faydalanmayan çocukların ebeveynlerinin %5'i ilköğretim mezunu, %6,7'si

ortaokul mezunu, %25'i lise mezunu, %56,7'si üniversite mezunu, %6,7'si yüksek lisans/doktora mezunudur.

Hizmetten faydalanan çocukların bakımını üstlenen kişilerin %10'u çalışmaktayken, hizmetten faydalanmayan çocukların ebeveynlerinin %68,3'ü çalışmaktadır.

Hizmetten faydalanan çocukların bakımını üstlenen kişilerin %38,3'ü günlük yaşantısında sosyal etkinliklerde bulunmakta, ayrıca %88,3'ü çocuklarıyla birlikte düzenli etkinlik yapmakta iken, hizmetten faydalanmayan ebeveynlerin %86,7'si günlük yaşantısında sosyal etkinliklerde bulunmakta, ayrıca %90'ı çocuklarıyla birlikte düzenli etkinlik yapmaktadır.

Hizmetten faydalanan çocukların bakımını üstlenen kişilerin, gündelik hayatta %21,7'si sportif, %65,2'si arkadaşlarıyla vakit geçirme, %13'ü sanatsal, %26,1'i diğer etkinlikleri yapmaktayken, hizmetten faydalanmayan çocukların ebeveynlerinin, gündelik hayatta %32,7'si sportif, %90,4'ü arkadaşlarıyla vakit geçirme, %32,7'si sanatsal, %11,5'i diğer etkinlikleri yapmaktadır.

Hizmetten faydalanan çocukların bakımını üstlenen kişilerin %32,1'i çocuklarıyla birlikte sportif, %75,5'i oyun oynama, %18,9'u sanatsal, %56,6'sı ödev yapma, %13,2'si diğer etkinlikleri yapmaktayken, hizmetten faydalanmayan çocukların ebeveynlerinin %57,4'ü çocuklarıyla birlikte sportif, %74,1'i oyun oynama, %38,9'u sanatsal, %77,8'i ödev yapma, %7,4'ü diğer etkinlikleri yapmaktadır.

Tablo 4.4. Haneye ait sosyo-demografik bilgiler

Değişken	Faydalanan		Faydalanmayan	
	F	%	f	%
Çocuklar dışına bakmakla yükümlü olunan birey				
Yok	55	91,7	56	93,3
Var	5	8,3	4	6,7
Hanede sağlık sorunu/engelli birey bulunma durumu				
Yok	36	60,0	55	91,7
Var	24	40,0	5	8,3
Engelli bireyin çocuğun bakımını üstlenme durumu				
Evet	16	66,7	3	60,0
Hayır	8	33,3	2	40,0
Hanede düzenli çalışan durumu				

Tablo 4.4. Haneye ait sosyo-demografik bilgiler (Tablo 4.4'ün devamı)

Yok	37	61,7	10	16,7
Var	23	38,3	50	83,3
Düzenli çalışanın çocuk bakımını üstlenme durumu				
Evet	15	65,2	40	80,0
Hayır	8	34,8	10	20,0
Evin kira durumu				
Kiralık	52	86,7	12	20,0
Kiralık değil	8	13,3	48	80,0
Hanenin aylık geliri				
8500 TL ve altı	57	95,0	1	1,7
8501-20000 TL	3	5,0	24	40,0
20000+ TL	-	-	35	58,3
Ekonomik durum				
Düşük	37	61,7	4	6,7
Orta	22	36,7	33	55,0
İyi	1	1,7	23	38,3
Hane gelirinin çocukların ihtiyaçlarını karşılama durumu				
Evet	38	63,3	58	96,7
Hayır	22	36,7	2	3,3
Sosyal yardım/ destekten faydalanma durumu				
Destek alıyor	34	56,7	-	-
Destek almıyor	26	43,3	60	100,0

Hizmetten faydalanan çocukların bakımını üstlenen kişilerin %8,3'ü çocukları dışında bakmakla yükümlü olduğu birey olduğunu belirtirken, hizmetten faydalanmayan çocukların ebeveynlerinin %6,7'si çocukları dışında bakmakla yükümlü olduğu birey olduğunu belirtmiştir.

Hizmetten faydalanan çocukların bakımını üstlenen kişilerin %40'ı hanede sağlık sorunu/engeli olan birey bulunduğunu belirtirken, hizmetten faydalanmayan çocukların ebeveynlerinin %8,3'ü hanede sağlık sorunu/engeli olan birey bulunduğunu belirtmiştir. Hanede sağlık sorunu/engeli olan birey bulunduğunu belirtenler içerisinde; hizmetten faydalanan çocukların bakımını üstlenen kişilerin %66,7'si sağlık sorunu/engeli olan bireyin çocuk bakımını üstlendiğini belirtirken, hizmetten faydalanmayan çocukların ebeveynlerinin %60'ı sağlık sorunu/engeli olan bireyin çocuğun bakımını üstlendiğini belirtmiştir.

Hizmetten faydalanan çocukların bakımını üstlenen kişilerin %38,3'ü hanede düzenli çalışan birey olduğunu belirtirken, hizmetten faydalanmayan çocukların ebeveynlerinin %83,3'ü hanede düzenli çalışan birey olduğunu belirtmiştir. Hanede düzenli çalışan birey bulunanlar içerisinde; hizmetten faydalanan çocukların bakımını üstlenen kişilerin %65,2'si düzenli çalışan bireyin çocuğun bakımını üstlendiğini belirtirken, hizmetten faydalanmayan çocukların ebeveynlerinin %40'ı düzenli çalışan bireyin çocuğun bakımını üstlendiğini belirtmektedir.

Hizmetten faydalanan çocukların %86,7'sinin evi kiralık, hizmetten faydalanmayan çocukların %20'sinin evi kiralıktır.

Hizmetten faydalanan çocukların bakımını üstlenen kişilerin %95'i haneye giren toplam gelirin 8500 TL ve altında olduğunu, %5'i ise 8501-20000 TL arasında olduğunu belirtmişken, hizmetten faydalanmayan çocukların ebeveynlerinin %1,7'si haneye giren toplam gelirin 8500 TL ve altında olduğunu, %40'ı 8501-20000 TL arasında olduğunu, %58,3'ü ise 20000 TL üzerinde olduğunu belirtmiştir.

Hizmetten faydalanan çocukların bakımını üstlenen kişilerin %61,7'si ekonomik durumunu düşük olarak, %36,7'si orta olarak, %1,7'si iyi olarak değerlendirdiğini belirtmişken, hizmetten faydalanmayan çocukların ebeveynlerinin %6,7'si ekonomik durumunu düşük olarak, %55'i orta olarak, %38,3'ü ise iyi olarak değerlendirdiğini belirtmiştir.

Hizmetten faydalanan çocukların bakımını üstlenen kişilerin %63,3'ü hane gelirinin çocukların ihtiyaçlarını karşılamaya yettiğini belirtmişken, hizmetten faydalanmayan çocukların ebeveynlerinin %96,7'si hane gelirinin çocukların ihtiyaçlarını karşılamaya yettiğini belirtmektedir.

Hizmetten faydalanan çocukların bakımını üstlenen kişilerin %56,7'si herhangi bir sosyal yardımdan/destekten faydalandığını belirtmişken, hizmetten faydalanmayan çocukların ebeveynlerinin %100'ü herhangi bir sosyal yardımdan/destekten faydalanmadığını belirtmiştir.

4.2. Çocukların Sosyo-Demografik Bilgileri ve Yaşam Doyum Düzeyleri (YDD) İlişkisi

Tablo 4.5 ile Tablo 4.14 arasında paylaşılan bilgiler çocukların sosyodemografik bilgileri ve yaşam doyum düzeyleri ilişkisini ortaya koymaya yöneliktir.

Tablo 4.5. Çocukların yaşam doyum düzeylerine ilişkin tanımlayıcı istatistik

N	X±SS
120	3,96±0,89

Tablo incelendiğinde, araştırmaya katılan çocukların yaşam doyum düzeyinin orta seviyenin üzerinde olduğu görülmektedir. Burada kullanılan Çocuklar için Yaşam Doyum Ölçeği 5’li likert tipinde bir ölçektir. Katılımcı çocukların bu ölçeğe verdiği cevapların soru bazındaki aritmetik ortalamasına ulaşabilmek için sorunun tam puanı olan 5 rakamı 0,8’e bölünerek 5 cevap seviyesi oluşturulmuştur. Bu şekilde 1-1,79 düşük, 1,8-2,59 orta seviye altı, 2,60-3,39 orta, 3,40-4,19 orta üzeri ve 4,20-5 yüksek seviyeleri oluşturulmuştur. Çocukların ölçeğe verdiği cevapların aritmetik ortalamasına bakıldığında 3,96 ile yaşam doyum düzeylerinin orta seviyenin üzerinde olduğu görülmektedir.

Tablo 4.6. SED hizmetinden faydalanma durumuna göre çocukların YDD

Faydalanma durumu	N	X±SS	T	p
Faydalandı	60	3,59±0,92	-4,993	,000
Hiç faydalanmadı	60	4,33±0,68		

Tablo incelendiğinde, hizmetten hiç faydalanmamış çocukların yaşam doyum düzeyinin hizmetten faydalanan çocuklardan istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmektedir ($p<0,05$). Ailenin içinde bulunduğu şartlarda maddi ve manevi olarak kendine yetebilmesi çocuğun yaşam doyumunu üzerinde belirleyici olmaktadır. Bu durum bir yandan ekonomik yeterliliğin bir getirisi olmakla ilişkilendirilmişken diğer yandan ailenin içinde bulunduğu koşulları iyi değerlendirebilmesi ve çözüm becerisinin gelişmiş olmasıyla ilişkilendirilmiştir. Sosyal ve ekonomik olarak devlet desteğine ihtiyaç duymayan ailelerdeki çocukların daha yüksek düzeyde yaşam doyumunu rapor ettiği anlaşılmaktadır.

Tablo 4.7. Yaşa göre çocukların YDD

Değişken	Faydalanan		Faydalanmayan		Anlamlılık	
Yaş grubu	N	X±SS	N	X±SS	Yaş grubu	Faydalanma durumu-yaş grubu
8	8	3,53±0,91	11	4,11±0,73		
9	8	3,93±1,01	5	4,48±0,39		
10	14	3,71±0,92	13	4,28±0,89	F=,426	F=,329
11	10	3,44±1,18	11	4,40±0,64	p=,830	p=,894
12	9	3,33±0,93	10	4,36±0,43		
13	11	3,58±0,64	10	4,44±0,79		

Tablo incelendiğinde, çocukların yaş gruplarına göre ve hizmetten faydalanma durumu- yaş grubu ortak etkisine göre yaşam doyum düzeylerinin istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir ($p>0,05$). Yaşam doyumunu, kişinin sahip olduğu imkanlar ile sahip olmayı arzuladığı imkanlar arasındaki farkı bilişsel olarak değerlendirmesi olarak izah etmek mümkündür. Çocukların bilişsel gelişimlerinin ise yaşa göre değişim gösterdiği bilinmektedir. Piaget'in bilişsel gelişim kuramı dönemlerine bakıldığında araştırmaya katılan çocukların somut işlemler döneminde (7-11 yaş) ve soyut işlemler döneminde (12-16 yaş) olduğu görülmektedir. Yaşam doyumunun bir bilişsel değerlendirme olduğu hususuna dayanılarak yaş faktörünün yaşam doyumunu üzerinde etkili olabileceği düşünülmüş ve değişken olarak ele alınmıştır ancak elde edilen bulgulara göre yaşam doyumunu ile yaş değişkeni arasında bir kolerasyon bulunamamıştır.

Tablo 4.8. Cinsiyete göre çocukların YDD

Değişken	Faydalanan		Faydalanmayan		Anlamlılık	
Cinsiyet	N	X±SS	N	X±SS	Cinsiyet	Faydalanma durumu-cinsiyet
Kız	29	3,55±0,82	32	4,39±0,71	F=,055	F=,537
Erkek	31	3,63±1,01	28	4,25±0,66	p=,815	p=,465

Tablo incelendiğinde, çocukların cinsiyetlerine göre ve hizmetten faydalanma durumu- cinsiyet ortak etkisine göre yaşam doyum düzeylerinin istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir ($p>0,05$). Çocuğun sahip olduğu cinsiyetin yaşam doyumunu üzerinde herhangi bir etkisine rastlanmamıştır.

Tablo 4.9. Herhangi bir hastalık/engeli olması durumuna göre çocukların YDD

Değişken Hastalık/ engel durumu	Faydalanan		Faydalanmayan		Anlamlılık	
	N	X±SS	N	X±SS	Hastalık/ engel durumu	Faydalanma durumu- hastalık/engel
Yok	50	3,55±0,93	54	4,33±0,67	F=,171	F=,504
Var	10	3,80±0,84	6	4,27±0,86	p=,680	p=,479

Tablo incelendiğinde, çocukların hastalık/engel durumuna göre ve hizmetten faydalanma durumu- hastalık/engel durumu ortak etkisine göre yaşam doyum düzeylerinin istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir ($p>0,05$). Yıldız Akkuş ve Bütün Ayhan (2018: 134) tarafından yapılan bir araştırmada kronik bir hastalığa sahip olan çocukların davranış problemleri gösterdikleri ve yaşam kalitelerinin düşük olduğu belirlenmiştir. Durualp, Kara, Yılmaz ve Alabeyoğlu'nun gerçekleştirdiği araştırmada ise (2010: 55) sağlıklı çocukların yaşam kalitelerinin kronik hastalığı olan çocukların yaşam kalitesinden daha yüksek olduğu ortaya konmuştur. Literatürdeki bilgiler ışığında çocuğun hastalık/engel durumunun yaşam doyumuna etki edebileceği düşünülerek bu etken araştırılmış ancak çalışma bulgularına göre çocuğun hastalık/engel durumu ile yaşam doyum düzeyi arasında bir ilişki bulunamamıştır.

Tablo 4.10. Eğitime devam etme durumuna göre çocukların YDD

Değişken Eğitime devam durumu	Faydalanan		Faydalanmayan		Anlamlılık	
	N	X±SS	N	X±SS	Eğitime devam durumu	Faydalanma durumu- eğitime devam
Devam ediyor	58	3,61±0,91	60	4,35±0,68	F=2,764	F=,006
Devam etmiyor	2	2,90±0,99	0	0,00±0,00	p=,099	p=,936

Tablo incelendiğinde, çocukların eğitime devam etme durumuna göre ve hizmetten faydalanma durumu- eğitime devam etme durumu ortak etkisine göre yaşam doyum düzeylerinin istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir ($p>0,05$). Çocuğun eğitime devam etme durumu ile yaşam doyumunu arasında herhangi bir ilişkiye rastlanmamıştır.

Tablo 4.11. Okul öncesi eğitim alma durumuna göre çocukların YDD

Değişken	Faydalanan		Faydalanmayan		Anlamlılık	
	N	X±SS	N	X±SS	Eğitim alma durumu	Faydalanma durumu- eğitim alma
Evet	27	3,81±0,86	55	4,35±0,66	F=2,410	F=,087
Hayır	33	3,41±0,93	5	4,08±1,01	p=,123	p=,769

Tablo incelendiğinde, çocukların okul öncesi eğitim alma durumuna göre ve hizmetten faydalanma durumu- okul öncesi eğitim alma durumu ortak etkisine göre yaşam doyum düzeylerinin istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir ($p>0,05$). Okul öncesi eğitim, erken çocukluk döneminde çocuğun bilgiyle karşılaşmasını sağlayarak gelişmesine zemin hazırlar. Yaşar ve Aral (2010: 201) tarafından yapılan çalışma ile okul öncesi eğitim alan çocukların yaratıcı düşünme becerilerinin almayanlara göre daha yüksek olduğu ortaya konmuştur. Erkan ve Kırca (2010: 94) tarafından yapılan bir başka araştırmada ise okul öncesi eğitim alan çocukların okula hazır bulunuşluklarının daha yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Literatürdeki bilgilere bakıldığında okul öncesi eğitimin çocukları daha üretici ve verimli kıldığı, var olan potansiyellerini ortaya koymalarını kolaylaştırdığı, kendilerini gerçekleştirmelerine, güçlü yönlerini ve ilgi alanlarını keşfetmelerine imkân sağladığı görülmektedir. Bu doğrultuda bu hususun çocuğun yaşam doyumuna da etki edeceği düşünülmüş ancak elde edilen bulgulara göre bir kolerasyon bulunamamıştır.

Tablo 4.12. Kardeş varlığına göre çocukların YDD

Değişken	Faydalanan		Faydalanmayan		Anlamlılık	
	N	X±SS	N	X±SS	Kardeş durumu	Faydalanma durumu- kardeş
Yok	6	3,30±1,02	15	4,48±0,57	F=,077	F=1,544
Var	54	3,62±0,91	45	4,28±0,72	p=,782	p=,217

Tablo incelendiğinde, çocukların kardeş sahibi olma durumuna göre ve hizmetten faydalanma durumu- kardeş sahibi olma durumu ortak etkisine göre yaşam doyum düzeylerinin istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir ($p>0,05$). Literatürdeki çalışmalara bakıldığında; Kramer ve Kowal (2005) tarafından yapılan araştırmada kardeşe sahip olan kişilerin kardeşleriyle kurdukları iletişim ve

etkileşim sayesinde arkadaşlık ilişkilerinin arttığı ortaya konmuştur. Kocatürk (2021) tarafından yapılan bir başka araştırmada ise tek çocuk olan kişilerin sosyal ve duygusal açıdan yalnızlık çekebildiği, destek ihtiyacı hissettikleri, arkadaş kurmakta zorlandıkları ortaya konmuştur. Söz konusu bulgulara bakıldığında kardeş varlığının kişi üzerinde sosyal ve duygusal olarak önemli etkileri olduğu görülmüş olup bu nedenle çocukluk dönemi yaşam doyumu düzeyine de etki edeceği düşünülmüştür. Ancak bu araştırmadan elde edilen bulgulara göre kardeş varlığıyla yaşam doyumu arasında bir ilişki saptanmamıştır.

Tablo 4.13. Kardeş sayısına göre çocukların YDD

Değişken	Faydalanan		Faydalananmayan		Anlamlılık	
Kardeş sayısı	N	X±SS	N	X±SS	Kardeş sayısı	Faydalananma durumu- kardeş sayısı
1	16	3,52±0,97	36	4,28±0,71		
2	22	3,67±0,99	7	4,49±0,64	F=,765	F=1,215
3	13	3,66±0,81	2	3,40±0,85	p=,517	p=,302
4	3	3,60±0,72	3	0,00±0,00		

Tablo incelendiğinde, çocukların kardeş sayısına göre ve hizmetten faydalanma durumu- kardeş sayısı ortak etkisine göre yaşam doyum düzeylerinin istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir ($p>0,05$). Çocuğun kardeş sayısı ile yaşam doyumu arasında herhangi bir ilişki olmadığı görülmüştür.

Tablo 4.14. Doğum sırasına göre çocukların YDD

Değişken	Faydalanan		Faydalananmayan		Anlamlılık	
Doğum sırası	N	X±SS	N	X±SS	Doğum sırası	Faydalananma durumu- doğum sırası
İlk	23	3,53±0,96	38	4,47±0,53		
İkinci	22	3,47±0,99	17	4,02±0,90	F=1,370	F=1,091
Üçüncü ve üzeri	15	3,85±0,73	5	4,24±0,67	p=,258	p=,339

Tablo incelendiğinde, çocukların doğum sırasına göre ve hizmetten faydalanma durumu- doğum sırası ortak etkisine göre yaşam doyum düzeylerinin istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir ($p>0,05$). Aile

danışmalığı alanına büyük katkıları olan Murray Bowen'ın Aile Sistemleri kuramına göre çocuğun kardeşleri içindeki doğum sırası, aile ilişkilerinde üstlendiği rolü (mutlu çocuk, gamsız çocuk vs.) ile, karakter özellikleriyle ve yetişkinlikte göstereceği davranışlarıyla doğrudan ilişkili görülmektedir. Bu doğrultuda çocuğun hayatına doğrudan etki ettiği düşünülen doğum sırasının çocuğun yaşam doyumu üzerinde de etkili olacağı düşünülmektedir. Elde edilen bulgulara göre ise çocuğun doğum sırasıyla yaşam doyumu arasında bir ilişki tespit edilmemiştir.

4.3. Çocuğun bakım sorumluluğunu üstlenen kişiyle ilgili sosyo-demografik bilgiler ile çocukların YDD ilişkisi

Tablo 4.15 ile Tablo 4.26 arasında paylaşılan bilgiler çocuğun bakım sorumluluğunu üstlenen kişilerin demografik bilgileri ile çocukların yaşam doyumu düzeyleri ilişkisini ortaya koymaya yöneliktir.

Tablo 4.15. Çocuğun bakım sorumluluğunu üstlenen kişiye göre çocukların YDD

Değişken	Faydalanan		Faydalanmayan		Anlamlılık	
Bakım sorumlusu	N	X±SS	N	X±SS	Bakım sorumlusu	Faydalanma durumu- bakım sorumlusu
Anne ve baba	18	3,98±0,82	58	4,37±0,65		
Yalnızca anne	31	3,52±0,88	2	3,00±0,28	F=5,407	F=1,886
Yalnızca baba	5	3,36±1,26	0	0,00±0,00	p=,006	p=,172
Diğer	6	3,00±0,78	0	0,00±0,00		

Tablo incelendiğinde, çocukların bakım sorumluluğunu kimin üstlendiğine göre yaşam doyumu düzeylerinin istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı ($p<0,05$), ancak hizmetten faydalanma durumu- bakım sorumluluğunu kimin üstlendiği ortak etkisine göre yaşam doyumu düzeylerinin istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığı ($p>0,05$) görülmektedir. Bakım sorumluluğu anne ve babada olan çocukların yaşam doyumu düzeyinin bakım sorumluluğu yalnızca annede, yalnızca babada veya diğer bakım verenlerde olanlardan istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmektedir ($p<0,05$). Paltalı (2017) tarafından yapılan ‘Çift

Kariyerli Ailelerde Yaşanan Sorunlar’ isimli çalışmada çocukların ilk gelişim evrelerinde bakıcı ya da büyük ebeveyn tarafından yetiştirilmek durumunda kaldığı, bu durumun ise ileriki dönemlerde aile içi iletişim kopukluğuna yol açtığı belirtilmektedir. Demirel (2017: 12) tarafından yapılan ‘Çift Kariyerli Eşler (Aileler) Sorunu’ isimli çalışmada ise bu çiftlerin iş-aile çatışması yaşadıkları, bu çatışma sonucunda bu çiftlerin çocuklarında davranış problemleri görüldüğü belirtilmiştir. Literatürdeki bu bilgilerin araştırmanın sonuçlarını destekler nitelikte olduğu, anne ve babası tarafından birlikte bakılan çocukların daha yüksek yaşam doyum düzeyi gösterdiği görülmektedir.

Tablo 4.16. Ebeveyn kaybı olması durumuna göre çocukların YDD

Değişken	Faydalanan		Faydalanmayan		Anlamlılık	
Ebeveyn kaybı	N	X±SS	N	X±SS	Ebeveyn kaybı	Faydalanma durumu- ebeveyn kaybı
Yok	53	3,71±0,88	60	4,33±0,68	F=10,015	F=a*
Var	7	2,71±0,74	0	0,00±0,00	p=,002	P=a*

a*: Faydalanmayan grupta ebeveyn kaybı olmadığı için faydalanma durumu- ebeveyn kaybı hesaplanmadı

Tablo incelendiğinde, çocukların ebeveyn kaybı olup olmaması durumuna göre yaşam doyum düzeylerinin istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmektedir ($p<0,05$). Ebeveyn kaybı olmayanların yaşam doyum düzeyinin ebeveyn kaybı olanlardan istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmektedir ($p<0,05$). Yapılan çalışmalarda ebeveyn kaybı yaşayan çocukların henüz gelişimlerini sürdürdükleri bu dönemde karşılaştıkları olumsuz yaşam deneyimi sebebiyle sosyal, duygusal, ruhsal ve davranışsal açıdan riske açık bir hale geldikleri (Hurd, 2004), ebeveyn kaybı nedeniyle çocuklarda psikolojik sorunların yanı sıra akademik başarıda düşüş, benlik saygısında azalma, dış denetime olan ihtiyacın artması gibi olumsuz sonuçların da gözlemlendiği (Dowdney, 2000) belirtilmektedir. Literatürdeki yer alan bilgilerin araştırmanın sonuçlarını destekler nitelikte olduğu, görülmektedir.

Tablo 4.17. Ebeveynlerinin birlikte yaşama durumuna göre çocukların YDD

Değişken	Faydalanan		Faydalanmayan		Anlamlılık	
Birliktelik durumu	N	X±SS	N	X±SS	Birliktelik durumu	Faydalanma durumu- birliktelik
Birlikte	16	3,71±0,84	58	4,35±0,68	F=1,163	F=1,094
Ayrı	37	3,70±0,91	2	3,70±0,71	p=,283	p=,298

Tablo incelendiğinde, çocukların ebeveynlerinin birliktelik durumuna göre ve hizmetten faydalanma durumu- ebeveynlerinin birliktelik durumu ortak etkisine göre yaşam doyum düzeylerinin istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir ($p>0,05$). Çocuğun ebeveynlerinin birlikte yaşama durumu ile yaşam doyumunu arasında herhangi bir ilişki olmadığı görülmüştür.

Tablo 4.18. Ebeveynleri ile görüşme durumuna göre çocukların YDD

Değişken	Faydalanan		Faydalanmayan		Anlamlılık	
Ebeveynle görüşme durumu	N	X±SS	N	X±SS	Ebeveynle görüşme durumu	Faydalanma durumu- ebeveynle görüşme
Evet	17	3,54±0,87	1	4,20±0,00	F=,285	F=,977
Hayır	20	3,84±0,94	1	3,20±0,00	p=,597	p=,330

Tablo incelendiğinde, ebeveynleri ayrı olan çocukların ebeveynleri ile görüşme durumuna göre ve hizmetten faydalanma durumu- ebeveynle görüşme durumu ortak etkisine göre yaşam doyum düzeylerinin istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir ($p>0,05$). Çocuğun ayrı yaşadığı ebeveyniyle görüşme durumu ile yaşam doyumunu arasında herhangi bir ilişki olmadığı görülmüştür.

Tablo 4.19. Ebeveynleri ile görüşme sıklığına göre çocukların YDD

Değişken	Faydalanan		Faydalanmayan		Anlamlılık	
Ebeveynle görüşme sıklığı	N	X±SS	N	X±SS	Ebeveynle görüşme sıklığı	Faydalanma durumu – görüş sıklığı
Düzenli / Sık	4	4,05±1,11	1	4,20±0,00	F=,025	F=1,912
Düzensiz / Seyrek	13	3,38±0,76	0	0,00±0,00	p=,875	p=,187

Tablo incelendiğinde, ebeveynleri ayrı olan çocukların ebeveynleri ile görüşme sıklığına göre ve hizmetten faydalanma durumu- ebeveynle görüşme sıklığı ortak

etkisine göre yaşam doyum düzeylerinin istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir ($p>0,05$). Çocuğun ayrı olduğu ebeveyniyle görüşme sıklığı ile yaşam doyumu arasında herhangi bir ilişki olmadığı görülmüştür.

Tablo 4.20. Çocuğun bakım sorumluluğunu üstlenen kişilerin yaş grubuna göre çocukların YDD

Değişken	Faydalanan		Faydalanmayan		Anlamlılık	
Yaş grubu	N	X±SS	N	X±SS	Yaş grubu	Faydalanma durumu-yaş grubu
18-30	4	3,80±0,65	0	0,00±0,00	F=2,944 p=,057	F=1,131 p=,290
31-45	49	3,67±0,93	54	4,36±0,65		
46-60	7	2,89±0,62	6	4,07±0,99		

Tablo incelendiğinde, çocuğun bakım sorumluluğunu üstlenen kişilerin yaş grubuna göre ve hizmetten faydalanma durumu- bakım sorumlusu yaş grubu ortak etkisine göre yaşam doyum düzeylerinin istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir ($p>0,05$). Çocuğun bakım sorumluluğunu üstlenen kişinin yaşı ile yaşam doyumu arasında herhangi bir ilişki olmadığı görülmüştür.

Tablo 4.21. Çocuğun bakım sorumluluğunu üstlenen kişilerin medeni durumuna göre çocukların YDD

Değişken	Faydalanan		Faydalanmayan		Anlamlılık	
Medeni durum	N	X±SS	N	X±SS	Medeni durum	Faydalanma durumu-medeni durum
Bekar	2	3,80±0,00	0	0,00±0,00	F=3,175 p=,010	F=,989 p=,322
Evli	18	3,91±0,80	58	4,35±0,68		
Ayrı yaşıyor	14	3,34±1,03	0	0,00±0,00		
Boşanmış	15	3,88±0,86	2	3,70±0,71		
Eşi vefat etmiş	7	2,86±0,81	0	0,00±0,00		
Nikahsız birliktelik	4	3,10±0,74	0	0,00±0,00		

Tablo incelendiğinde, çocuğun bakım sorumluluğunu üstlenen kişilerin medeni durumlarına göre yaşam doyum düzeylerinin istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı ($p<0,05$), ancak hizmetten faydalanma durumu- bakım sorumlusu medeni durumu ortak etkisine göre yaşam doyum düzeylerinin istatistiksel olarak anlamlı

düzeyde farklılaşmadığı ($p>0,05$) görülmektedir. Bakım sorumluluğunu üstlenen kişi/ ebeveyni evli olan çocukların yaşam doyum düzeyinin diğer medeni durumlarda olanlardan istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmektedir ($p<0,05$). Çakmak Tolan (2023) tarafından yapılan araştırmada boşanmanın çocuğun bağlanma süreçlerinde, davranışlarında ve eğitiminde sorunlara neden olduğu, düşük benlik saygısı, özgüven eksikliği, değersizlik gibi duygulara yol açabildiği, çocukların psikolojik bozukluklar geliştirmeleri için bir risk faktörü olduğu ortaya konmuştur. Elde edilen bu bulgu ile araştırmanın diğer bulgularından olan ‘anne ve babası tarafından bakımı birlikte sağlanan çocukların yaşam doyum düzeyinin daha yüksek olduğu’ bulgusunun birbirini desteklediği görülmektedir. İdeal aile durumu olan anne, baba ve çocuğun bir arada yaşadığı, bunun mümkün olduğu durumların çocuğa daha zengin bir yaşam deneyimi sunduğu ve çocuğu duygusal ve psikolojik açıdan beslediği için olumlu etkide bulunduğu değerlendirilmiş olup yaşam doyumunu arttırdığı anlaşılmıştır.

Tablo 4.22. Çocuğun bakım sorumluluğunu üstlenen kişilerin sağlık durumuna göre çocukların YDD

Değişken	Faydalanan		Faydalanmayan		Anlamlılık	
Sağlık durumu	N	X±SS	N	X±SS	Sağlık durumu	Faydalanma durumu- sağlık
Engel sahibi	4	3,60±0,59	0	4,60±0,00		
Sürekli tedavi/ ilaç kullanımı hastalığı var	49	3,58±1,03	54	3,80±0,57	F=,845 p=,432	F=,805 p=,450
Herhangi bir rahatsızlığı yok	7	3,59±0,92	6	4,37±0,68		

Tablo incelendiğinde, çocuğun bakım sorumluluğunu üstlenen kişilerin sağlık durumuna göre ve hizmetten faydalanma durumu- sağlık durumu ortak etkisine göre yaşam doyum düzeylerinin istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir ($p>0,05$). Erdoğan, Arı ve Cin tarafından yapılan araştırmada, işitme engelli ebeveyni sahip olan bireylerin rol değişimi yaşayarak ebeveynlerinin sorumluluklarını üstlenmek durumunda kaldıkları, bu durumun kişilerde psikolojik yorgunluğa ve çocukluğunu yaşayamamaya neden olduğu, tercümanlık yapmak zorunda kalarak yaşının kaldıramayacağı travmatik konulardaki diyaloglara şahitlik

etmek gibi zorluklar yaşadıkları belirtilmiştir. Buna karşın aynı çalışmada bu kişilerin ebeveynleri yerine iletişim kurmak durumda kalmaları nedeniyle dışa dönüklük, girişkenlik, sorumluluk bilinci gibi olumlu özellikler de kazandıkları bildirilmiştir. Literatürdeki bilgilerin aksine yapılan bu araştırmanın bulgularına göre çocuğun bakım sorumluluğunu üstlenen kişinin sağlık durumu ile yaşam doyumu arasında olumlu veya olumsuz herhangi bir ilişki bulunmamıştır.

Tablo 4.23. Çocuğun bakım sorumluluğunu üstlenen kişilerin eğitim durumuna göre çocukların YDD

Değişken	Faydalanan		Faydalanmayan		Anlamlılık	
	N	X±SS	N	X±SS	Eğitim durumu	Faydalanma durumu- eğitim
Okuryazar değil	6	3,37±1,18	0	0,00±0,00		
İlkokul	33	3,58±0,92	3	5,00±0,00		
Ortaokul	9	3,16±0,83	4	4,30±0,87		
Lise	12	4,07±0,67	15	4,17±0,72	F=,935 p=,462	F=3,391 p=,037
Üniversite	0	0,00±0,00	34	4,37±0,64		
Yüksek lisans/doktora	0	0,00±0,00	4	4,05±0,90		

Tablo incelendiğinde, çocuğun bakım sorumluluğunu üstlenen kişilerin hizmetten faydalanma durumu- eğitim durumu ortak etkisine göre yaşam doyum düzeylerinin istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı ($p<0,05$), ancak eğitim durumuna göre yaşam doyum düzeylerinin istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığı ($p>0,05$) görülmektedir. SED hizmetinden faydalanan çocukların bakım sorumluluğunu üstlenen kişilerde eğitim seviyesi arttıkça yaşam doyum düzeyinin yüksek olduğu, SED hizmetinden faydalanmayan çocukların ebeveynlerinde ise eğitim düzeyi yüksek olanların yaşam doyumunun daha düşük olduğu görülmektedir ($p<0,05$). Elde edilen bulguya SED hizmetinden faydalanan çocuklar açısından bakıldığında, sosyal ve ekonomik açıdan dezavantajlı olan ebeveynlerin eğitim seviyesinin artması durumu, ebeveynin kendisinin ve çocuğunun güçlü ve zayıf yönlerini fark edebilmesi, sorunlarına çözüm bulabilme becerisi geliştirmesi, ihtiyaçlarını fark edebilmesi, istihdam fırsatının artması gibi etkiler doğurduğundan çocukların yaşam doyumlarına olumlu şekilde yansımakta olduğu değerlendirilmiştir. Aynı bulguya SED hizmetinden faydalanmayan çocuklar

açısından bakıldığında ise sosyal ve ekonomik açıdan yeterli şartlara sahip olan, devlet desteği almadan geçinebilen ailelerde ebeveynlerin eğitim seviyesinin artması durumunun, genellikle iki ebeveynin de kariyer sahibi olmasını/çalışmasını sağladığı ancak bu nedenle ebeveynin çocuğun bakımı konusunda bir başkasından yardım almasına neden olduğu görülmektedir. Bu yönüyle araştırmanın bu bulgusunun daha önce sözü edilen ‘anne ve babası tarafından bakımı birlikte sağlanan çocukların yaşam doyum düzeyinin daha yüksek olduğu’ bulgusuyla birbirini desteklediği anlaşılmaktadır. Öte yandan eğitim seviyesi artan ebeveynin çocuk üzerindeki denetiminin ve çocuktan beklentisinin arttığını söylemek mümkündür. Eğitim seviyesi yüksek olan ailelerin kendilerine has bu sorunların çocukların yaşam doyumlarına olumsuz şekilde etki ettiği değerlendirilmiştir.

Tablo 4.24. Çocuğun bakım sorumluluğunu üstlenen kişilerin çalışma durumuna göre çocukların YDD

Değişken	Faydalanan		Faydalanmayan		Anlamlılık	
Çalışma durumu	N	X±SS	N	X±SS	Çalışma durumu	Faydalananma durumu- çalışma durumu
Çalışıyor	6	2,83±0,66	41	4,31±0,67	F=4,747	F=3,819
Çalışmıyor	54	3,67±0,91	19	4,36±0,74	p=,031	p=,053

Tablo incelendiğinde, çocuğun bakım sorumluluğunu üstlenen kişilerin çalışma durumlarına göre yaşam doyum düzeylerinin istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı ($p<0,05$), ancak hizmetten faydalanma durumu- çalışma durumu ortak etkisine göre yaşam doyum düzeylerinin istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığı ($p>0,05$) görülmektedir. Bakım sorumluluğunu üstlenen kişi/ ebeveyni çalışmayanların yaşam doyum düzeyinin bakım sorumluluğunu üstlenen kişi/ ebeveyni çalışanlardan istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmektedir ($p<0,05$). Elde edilen bu bulgu ile araştırmanın diğer bulgularından olan ‘anne ve babası tarafından bakımı birlikte sağlanan çocukların yaşam doyum düzeyinin daha yüksek olduğu’ ve ‘SED hizmeti almayan çocukların ebeveynlerinin eğitim seviyesi arttıkça çocukların yaşam doyumlarının azaldığı’ bulgularının birbirine paralel olduğu görülmektedir. Çocuğun ihtiyacı olan bakımı anne ve babanın

birlikte verdiği ve bakım verenin çalışmadığı durumlarda çocuğun yaşam doyumunun arttığı anlaşılmıştır.

Tablo 4.25. Çocuğun bakım sorumluluğunu üstlenen kişilerin gündelik yaşantılarında sosyal etkinlik yapma durumuna göre çocukların YDD

Değişken	Faydalanan		Faydalanmayan		Anlamlılık	
Etkinlik durumu	N	X±SS	N	X±SS	Etkinlik durumu	Faydalanma durumu- etkinlik
Yok	37	3,45±0,92	8	4,15±0,78	F=2,366	F=,196
Var	23	3,82±0,89	52	4,35±0,67	p=,127	p=,659

Tablo incelendiğinde, çocuğun bakım sorumluluğunu üstlenen kişilerin gündelik yaşantısında sosyal etkinlik yapma durumuna göre ve hizmetten faydalanma durumu- günlük yaşantısında sosyal etkinlik yapma durumu ortak etkisine göre yaşam doyum düzeylerinin istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir ($p>0,05$). Çocuğun bakım sorumluluğunu üstlenen kişinin gündelik yaşantıda sosyal etkinlik yapma durumu ile yaşam doyumu arasında herhangi bir ilişki olmadığı görülmüştür.

Tablo 4.26. Çocuğun bakım sorumluluğunu üstlenen kişilerle düzenli etkinlik yapma durumuna göre çocukların YDD

Değişken	Faydalanan		Faydalanmayan		Anlamlılık	
Çocukla etkinlik durumu	N	X±SS	N	X±SS	Çocukla etkinlik durumu	Faydalanma durumu- çocukla etkinlik durumu
Yok	7	3,37±1,01	6	4,43±0,76	F=,073	F=,584
Var	53	3,62±0,91	54	4,31±0,68	p=,788	p=,446

Tablo incelendiğinde, çocuğun bakım sorumluluğunu üstlenen kişilerin çocuklarıyla birlikte düzenli etkinlik yapma durumuna göre ve hizmetten faydalanma durumu- çocuklarıyla birlikte düzenli etkinlik yapma durumu ortak etkisine göre yaşam doyum düzeylerinin istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir ($p>0,05$). Çocuğun bakım sorumluluğunu üstlenen kişinin çocukla düzenli şekilde etkinlik yapma/vakit geçirme durumu ile yaşam doyumu arasında herhangi bir ilişki olmadığı görülmüştür.

4.4. Haneye Ait Sosyo-Demografik Bilgiler ile Çocukların YDD İlişkisi

Tablo 4.27 ile Tablo 4.36 arasında paylaşılan bilgiler çocukların hanelerine ait sosyo-demografik özellikler ile çocukların yaşam doyum düzeyleri ilişkisini ortaya koymaya yöneliktir.

Tablo 4.27. Çocuğun bakım sorumluluğunu üstlenen kişilerin evde çocuklar dışında bakmakla yükümlü oldukları hane bireyi varlığına göre çocukların YDD

Değişken	Faydalanan		Faydalananmayan		Anlamlılık	
Yükümlülük durumu	N	X±SS	N	X±SS	Yükümlülük durumu	Faydalananma durumu- yükümlülük durumu
Yok	55	3,62±0,92	56	4,33±0,69	F=,526	F=,390
Var	5	3,24±0,87	4	4,30±0,62	p=,470	p=,534

Tablo incelendiğinde, çocuğun bakım sorumluluğunu üstlenen kişilerin çocukları dışında evde bakmakla yükümlü oldukları kişi olması durumuna göre ve hizmetten faydalanma durumu- çocukları dışında evde bakmakla yükümlü oldukları kişi olması durumu ortak etkisine göre yaşam doyum düzeylerinin istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir ($p>0,05$). Çocuğun bakım sorumluluğunu üstlenen kişinin evde çocuklar dışında bakmakla yükümlü olduğu hane bireyi varlığı ile yaşam doyumunu arasında herhangi bir ilişki olmadığı görülmüştür.

Tablo 4.28. Hanede sağlık sorunu/engeli olan birey bulunması durumuna göre çocukların YDD

Değişken	Faydalanan		Faydalananmayan		Anlamlılık	
Engelli birey durumu	N	X±SS	N	X±SS	Engelli birey durumu	Faydalananma durumu- engelli birey durumu
Yok	36	3,71±0,95	55	4,34±0,68	F=1,180	F=,061
Var	24	3,42±0,86	5	4,16±0,84	p=,280	p=,805

Tablo incelendiğinde, hanede sağlık sorunu/engelli birey olması durumuna göre ve hizmetten faydalanma durumu- hanede sağlık sorunu/engelli birey olması durumu ortak etkisine göre yaşam doyum düzeylerinin istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir ($p>0,05$). Hanede sağlık sorunu/engeli olan

birey bulunması durumu ile yaşam doyumu arasında herhangi bir ilişki olmadığı görülmüştür.

Tablo 4.29. Hanede sağlık sorunu/engeli olan bireyin çocuğun bakım sorumluluğunu üstlenen kişi olması durumuna göre çocukların YDD

Değişken	Faydalanan		Faydalanmayan		Anlamlılık	
Sorumlunun engellilik durumu	N	X±SS	N	X±SS	Sorumlunun engellilik durumu	Faydalanma durumu- Sorumlunun engellilik durumu
Evet	16	3,53±0,90	3	3,80±0,92	F=,157	F=,044
Hayır	8	3,20±0,79	2	4,70±0,42	p=,693	p=,834

Tablo incelendiğinde, hanede sağlık sorunu/engeli olan bireyin çocuğun bakım sorumluluğunu üstlenen kişi olması durumuna göre ve hizmetten faydalanma durumu- hanede sağlık sorunu/engeli olan bireyin çocuğun bakım sorumluluğunu üstlenen kişi olması durumu ortak etkisine göre yaşam doyum düzeylerinin istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir ($p>0,05$). Hanede sağlık sorunu/engeli olan bireyin çocuğun bakım sorumluluğunu üstlenen kişi olması durumu ile yaşam doyumu arasında herhangi bir ilişki olmadığı görülmüştür. Araştırmanın bu bulgusunun daha önce sözü edilen ‘çocuğun bakım sorumluluğunu üstlenen kişinin sağlık durumunun çocuğun yaşam doyumunda herhangi bir etkisinin olmadığı’ bulgusuyla paralel olduğu görülmektedir.

Tablo 4.30. Hanede düzenli olarak çalışan birey olması durumuna göre çocukların YDD

Değişken	Faydalanan		Faydalanmayan		Anlamlılık	
Çalışan durumu	N	X±SS	N	X±SS	Çalışan durumu	Faydalanma durumu- çalışan durumu
Yok	37	3,63±0,93	10	4,28±0,58	F=,024	F=,220
Var	23	3,52±0,91	50	4,34±0,71	p=,878	p=,640

Tablo incelendiğinde, hanede düzenli çalışan birey olması durumuna göre ve hizmetten faydalanma durumu- hanede düzenli çalışan olması durumu ortak etkisine göre yaşam doyum düzeylerinin istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığı

görülmektedir ($p>0,05$). Hanede düzenli olarak çalışan birey olması durumu ile yaşam doyumu arasında herhangi bir ilişki olmadığı görülmüştür.

Tablo 4.31. Hanede düzenli olarak çalışan bireyin çocuğun bakım sorumluluğunu üstlenen kişi olması durumuna göre çocukların YDD

Değişken	Faydalanan		Faydalananmayan		Anlamlılık	
Sorumlunun düzenli çalışma durumu	N	X±SS	N	X±SS	Sorumlunun düzenli çalışma durumu	Faydalananma durumu- Sorumlunun düzenli çalışma durumu
Evet	15	3,67±0,98	40	4,37±0,67	F=1,956	F=,257
Hayır	8	3,25±0,76	10	4,18±0,88	p=,166	p=,614

Tablo incelendiğinde, hanede düzenli olarak çalışan bireyin çocuğun bakım sorumluluğunu üstlenen kişi olması durumuna göre ve hizmetten faydalanma durumu- hanede düzenli olarak çalışan bireyin çocuğun bakım sorumluluğunu üstlenen kişi olması durumu ortak etkisine göre yaşam doyum düzeylerinin anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir ($p>0,05$). Hanede düzenli olarak çalışan bireyin çocuğun bakım sorumluluğunu üstlenen kişi olması durumu ile yaşam doyumu arasında herhangi bir ilişki olmadığı görülmüştür.

Tablo 4.32. Yaşadığı evin kira olması durumuna göre çocukların YDD

Değişken	Faydalanan		Faydalananmayan		Anlamlılık	
Evin kira durumu	N	X±SS	N	X±SS	Evin kira durumu	Faydalananma durumu- kira
Kiralık	52	3,63±0,92	12	4,25±0,60	F=,200	F=,849
Değil	8	3,35±0,91	48	4,35±0,71	p=,655	p=,359

Tablo incelendiğinde, çocuğun yaşadığı evin kira olması durumuna göre ve hizmetten faydalanma durumu- çocuğun yaşadığı evin kira olması durumu ortak etkisine göre yaşam doyum düzeylerinin istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir ($p>0,05$). Yaşanan evin kira olması durumu ile yaşam doyumu arasında herhangi bir ilişki olmadığı görülmüştür.

Tablo 4.33. Haneye giren toplam gelire göre çocukların YDD

Değişken Gelir durumu	Faydalanan		Faydalanmayan		Anlamlılık	
	N	X±SS	N	X±SS	Gelir durumu	Faydalanma durumu- gelir
8500* TL ve altı	57	3,54±0,91	1	0,00±0,00	F=1,654	F=,218
8501-20000 TL	3	4,60±0,20	24	4,22±0,68	p=,196	p=,642
20000+ TL	0	0,00±0,00	35	4,42±0,68		

*: Araştırmanın veri toplama araçlarından Aile Bilgi Formu’nda ‘haneye giren toplam gelir’ bilgisine yönelik soru açık uçlu olarak sorulmuş olup, katılımcıların verdiği cevaplar araştırma verilerinin toplandığı 2023 yılının ilk altı ayı için geçerli olan asgari ücret miktarına (8506,8 TL) göre değerlendirilmiştir.

Tablo incelendiğinde, çocuğun bakım sorumluluğunu üstlenen kişilerin gelir durumuna göre ve hizmetten faydalanma durumu- gelir durumu ortak etkisine göre yaşam doyum düzeylerinin istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir ($p>0,05$). Haneye giren toplam gelir ile yaşam doyumu arasında herhangi bir ilişki olmadığı görülmüştür ancak gelir seviyesinin yüksek olduğu gruplardaki çocukların Çocuklar için Yaşam Doyum Ölçeği sorularına verdikleri puanların arttığı görülmüştür.

Tablo 4.34. Çocuğun bakım sorumluluğunu üstlenen kişilerin ekonomik durumunu değerlendirmesine göre çocukların YDD

Değişken Ekonomik durum	Faydalanan		Faydalanmayan		Anlamlılık	
	N	X±SS	N	X±SS	Ekonomik durum	Faydalanma durumu- ekonomik
Düşük	37	3,41±0,93	4	4,45±0,68	F=,686	F=1,247
Orta	22	3,85±0,85	33	4,31±0,69	p=,506	p=,291
İyi	1	4,60±0,00	23	4,33±0,71		

Tablo incelendiğinde, çocuğun bakım sorumluluğunu üstlenen kişilerin ekonomik durumunu değerlendirmesine göre ve hizmetten faydalanma durumu- ekonomik durumunu değerlendirmesi ortak etkisine göre yaşam doyum düzeylerinin istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir ($p>0,05$). Çocuğun

bakım sorumluluğunu üstlenen kişilerin ekonomik durumunu değerlendirmesi ile yaşam doyumu arasında herhangi bir ilişki bulunamamıştır.

Tablo 4.35. Çocuğun bakım sorumluluğunu üstlenen kişilerin toplam hane geliriyle çocukların temel ihtiyaçlarını karşılayabilme durumuna göre çocukların YDD

Değişken İhtiyaç karşılama durumu	Faydalanan		Faydalananmayan		Anlamlılık	
	N	X±SS	N	X±SS	İhtiyaç karşılama durumu	Faydalananma durumu- ihtiyaç karşılama
Evet	38	3,84±0,83	58	4,31±0,69	F=,094	F=3,789
Hayır	22	3,16±0,93	2	4,80±0,28	p=,759	p=,054

Tablo incelendiğinde, çocuğun bakım sorumluluğunu üstlenen kişilerin toplam hane geliriyle çocuklarının temel ihtiyaçlarını karşılayabilme durumuna göre ve hizmetten faydalanma durumu- toplam hane geliriyle çocuklarının temel ihtiyaçlarını karşılayabilme durumu ortak etkisine göre yaşam doyum düzeylerinin istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir ($p>0,05$). Çocuğun bakım sorumluluğunu üstlenen kişinin toplam hane geliriyle çocukların temel ihtiyaçlarını karşılayabilme durumu ile yaşam doyumu arasında herhangi bir ilişki bulunamamıştır.

Tablo 4.36. Çocuğun bakım sorumluluğunu üstlenen kişilerin herhangi bir sosyal yardım/destekten faydalanma durumuna göre çocukların YDD

Değişken Sosyal destek durumu	Faydalanan		Faydalananmayan		Anlamlılık	
	N	X±SS	N	X±SS	Sosyal destek durumu	Faydalananma durumu- sosyal destek
Destek alıyor	34	3,52±0,85	0	0,00±0,00	F=,627	F=a*
Destek almıyor	26	3,68±1,01	60	4,33±0,68	p=,430	p=a*

a*: SED hizmetinden faydalanmayan grupta herhangi bir sosyal destek alan olmadığı için faydalanma durumu- herhangi bir sosyal yardım/destek alma durumu hesaplanmamıştır.

Tablo incelendiğinde, çocuğun bakım sorumluluğunu üstlenen kişilerin herhangi bir sosyal yardım/destek (SED hizmeti dışında) alma durumlarına göre

yaşam doyum düzeylerinin istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir ($p>0,05$). Çocuğun bakım sorumluluğunu üstlenen kişinin herhangi bir sosyal yardım/destekten faydalanma durumu ile yaşam doyumu arasında herhangi bir ilişki bulunamamıştır.

5. TARTIŞMA

Bu bölümde araştırma bulgularına göre çocukların yaşam doyum düzeyinin istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı durumlar irdelenmiştir:

SED hizmetinden faydalanma durumu: Bir çocuğun SED hizmetinden faydalanması, çocuğun içinde bulunduğu ailede yaşanan maddi yoksunluğun çocuğun korunmaya muhtaç duruma düşmesine neden olacak seviyede olmasını ifade etmektedir. SED hizmetinden faydalanmayan çocuk ise, ailesinin içinde bulunduğu ekonomik koşullarla, asgari düzeyde dahi olsa, temel ihtiyaç ve istekleri karşılanabilen, hakkında maddi temelli bir korunmaya muhtaçlık durumu söz konusu olmayan çocuğu ifade etmektedir. Araştırma bulgularına göre SED hizmetinden hiç faydalanmamış olan çocukların yaşam doyum düzeyi, SED hizmetinden faydalanan çocuklardan yüksektir. Başka bir ifadeyle ailenin ekonomik düzeyi arttıkça çocuğun yaşam doyum düzeyi artmakta, aile sosyal desteğe ihtiyaç duydukça çocuğun yaşam doyum düzeyi düşmektedir. Açıkgöz (2019) tarafından gerçekleştirilen araştırmada SED hizmetinden yararlanan ailelerin yaşam doyumlarının düşük düzeyde olduğu ortaya konmuştur. Balaban (2015) tarafından yapılan çalışmanın sonuçlarına göre de SED hizmetinden yararlanan ailelerin yaşam doyum düzeyi genel olarak düşük bulunmuştur. Park, Smith ve Dunkle (2014) tarafından, Güney Kore'de yapılan çalışmada ise yine sosyal ve ekonomik destek hizmetlerinden yararlanan bireylerin yaşam doyumlarının düşük olduğunu bulmuştur.

Araştırma bulgularında SED hizmetinden faydalanan çocukların yaşam doyum düzeyinin, hizmetten faydalanmayan çocuklara göre düşük olduğunun tespit edilmesinin yanı sıra araştırmaya katılan çocukların genel olarak yaşam doyum düzeyinin orta seviyenin üzerinde olduğu da görülmüştür. Bu durumun sosyal desteğe ihtiyacı olduğunu düşünen kişinin gerçek hayatta bu ihtiyacına karşılık bulabilmesiyle ilişkili olduğu düşünülmüştür. İhtiyaç duyduğu sosyal desteği alabilen kişinin yaşam doyumunda olumlu değişim gözlemlendiği değerlendirilmiştir. Nitekim yapılan literatür taramasında bu değerlendirmeye benzerlik gösteren bulgulara ulaşılmıştır. Açıkgöz (2019) araştırmasında sosyal desteğin ve ilişkilerin yaşam doyumunu artırabileceğini

ortaya koymuştur. Bai, Guo ve Fu (2017) da çalışmalarında, sosyal desteğe sahip olan ailelerin daha yüksek yaşam doyumuna sahip olduklarını belirtmiştir.

Ebeveyn kaybı durumu: Araştırma bulgularına göre ebeveyn kaybı olmayan çocukların yaşam doyum düzeyi, ebeveyn kaybı olanlardan yüksektir. Çocuklar lm kavramını içinde bulundukları yaş, gelişim düzeyi, algılama biçimi ve kişilik özellikleri aracılığıyla yorumlamaktadır. Bu sebeple her yaştan çocuğun ölüm kavramını idraki ve buna vereceği tepki değişse de tüm çocuklar ebeveyninin ölümünden olumsuz etkilenmektedir. Ebeveynin ölümüyle birlikte, tıpkı yetişkinler gibi, ocuk da bir yas sürecine girmektedir. Çocuğun gelişimsel durumu, ebeveynin ölüm şekli, varsa hayatta kalan diğer ebeveynin eşini kaybetme karşısındaki duygusal durumu, ölüm olayına ve çocuğa yönelik tepkileri ve desteği çocuğun yas süreci üzerinde etkili olmaktadır. Yıldız (2004) tarafından yapılan bir araştırmada; erken çocukluk döneminde ebeveyn kaybı yaşamış olan çocukların, yaş ve gelişimi sebebiyle ölüm kavramını anlamakta zorlandığı, bu yüzden duygu karmaşası yaşayabildiği ve ebeveynin ölümü karşısında kendisini suçlama eğilimi gösterebildiği, ayrıca bu çocukların dış dünya ve sosyal hayata dair güven algısının zedelenebildiği, yetişkinlik dönemlerinde başkalarına inanmakta ve güvenmekte zorluk çekebildiği ortaya konmuştur. Yapılan başka bir çalışmada ise, çocukluk döneminde ebeveyn kaybı deneyimi olan bireylerin sorumluluk almak durumunda kaldıkları ve ergenlik döneminde daha olgun davrandıkları sonucu elde edilmiştir (Toksoy, 2005). Literatürdeki alışmalar ile bu araştırmanın bulguları karşılaştırıldığında elde edilen verilerin birbirini destekler nitelikte olduğu görülmektedir.

Çocuğun bakım sorumluluğunu kimin üstlendiği: Araştırma bulgularına göre bakım sorumluluğunu anne ve babanın birlikte üstlendiği çocukların yaşam doyum düzeyi; sadece annenin, sadece babanın da ya da diğer bakım verenlerin üstlendiği çocuklardan yüksektir. Dünyaya geldiğinde bakıma ve korunmaya en çok ihtiyaç duyan, en savunmasız canlı çocuktur. ocuk dünyayı annesi ve babası aracılığıyla tanıyıp algılamaktadır. Annenin ve babanın çocuğun gelişimine etkileri birbirinden farklı ve birbirini tamamlar niteliktedir. Çocukların anne ve babalarından gelen uyarıcılara verdikleri tepkiler ile cinsiyete göre farklı rol kazanımında bulundukları bilinmektedir. Çocuğun bakım sorumluluğunu üstlenen kişinin hem anne hem baba

olması çocuğa deneyim çeşitliliği sunmakta ve ideal gelişimi için zemin hazırlamaktadır. Çocuğun bakım sorumluluğunu anne ve babanın ortaklaşa üstlenmesinin mümkün olmaması durumu çocuğun hayatında bir eksiklik, yarım kalmışlık doğuracaktır. Bu sebeple çocuğun ihtiyaç duyduğu bakımı anne ve babanın ortak şekilde vermesi çocuk için önem arz etmektedir. Yapılan bir çalışmada “çocuğun bakımı ve gelişimine babanın katılması ve katkıda bulunmasının, çocuğun bilişsel gelişimini ve problem çözme becerilerini arttırdığı” bulunmuştur (Easterbrooks ve Goldberg, 1984). Karaaslan (1995) tarafından yapılan araştırmada, çocuğun dış dünya ve sosyal çevresiyle kuracağı ilişkilerde özgüvenli ve özyeterli olabilmesi için; annesi ile doyum verici bir sevgi ilişkisi içinde olması gerektiği saptanmıştır. Alabay ve Ersal’ın (2022) büyükannelerin ve annelerin çocukların problem davranışlarında tepkilerini inceledikleri araştırmada, büyükannelerin çocuğun problem davranışlarına anlayışlı, özgürlükçü ve ılımlı tepkiler verdiği, problem davranışla çocuğun istediğini yaparak veya çocuğu korkutarak baş ettikleri sonucuna ulaşılmıştır. Bu durum anne ve baba bakımından yoksun olup babaanne-anneanne yanında büyümek durumunda kalan çocukların sınırları öğrenememe, doğru ve yanlış ayırt edememe, kaygılı olma, talepkâr olma gibi olumsuz davranışları benimseyebileceği riskini ortaya koymaktadır.

Araştırmada Sosyal ve Ekonomik Destek hizmetinden faydalanan 60 çocuğun 31’inin bakım sorumluluğunun yalnızca anne tarafından, 6’sının ise yalnızca baba tarafından üstlenildiği görülmüştür. Bu durum, yukarıda bahsedildiği üzere çocuğun gelişiminde ve hayat deneyiminde baba katılımından mahrum kalmasına neden olmanın yanı sıra anneyi de desteksiz bırakmaktadır. Tek ebeveyn olan anne, çocuğunu yetiştirme, çocuğunun, evin ve kendisinin maddi ihtiyaçlarını karşılayabilme, çocuğunun ihtiyaçlarının yanı sıra isteklerine cevap verebilme, kendisinin ve çocuğunun hayatında karşılaşacağı manevi sorunların üstesinden gelme gibi birçok zorlu yaşantı ile tek başına mücadele etmek durumunda kalmaktadır. Bu noktada tek ebeveyn olan annenin kök ailesinden veya çevresinden alabildiği sosyal destek, yükünü hafifletebilmektedir ancak yine de çocuk için ideal olan ortak bakım yükümlülüğünün yerini tutmamaktadır. Feyzioğlu ve Kuşçuoğlu (2011) tarafından yapılan araştırmada, tek ebeveyn olan anne ve babaların ekonomik sıkıntı içinde bulunduklarını ifade ettikleri belirtilmektedir. Araştırmaya göre anneler kira, ev

masrafları gibi maddi konularda sıkıntı yaşadıklarını; özellikle sosyo-ekonomik düzeyi düşük olan anneler gelir getirecek bir işte çalışmamalarının yanı sıra nafaka almakta da sorun yaşadıklarını belirtmişken; babalar tek ebeveynliğin ilk dönemlerinde konsantrasyon azalması nedeniyle iş kaybı yaşama, çalışan eşin getirdiği gelirin ortadan kalkması nedeniyle maddi kayıp yaşama, dışarıda yeme-içmeye daha fazla para harcama gibi maddi konularda sıkıntı yaşadıklarını belirtmiştir. Yapılan bir başka çalışmada “tek ebeveynli ailelerde finansal sıkıntı ve ailenin fonksiyonları arasındaki ilişki incelenmiş ve ailelerin finansal sıkıntıları arttıkça ekonomik ihtiyaçları karşılamak, statü sağlamak, çocukların eğitimini planlamak, dini eğitimi vermek, boş zaman faaliyetlerini gerçekleştirmek, aile üyelerinin birbirini koruması ve karşılıklı sevgi ortamı yaratmak gibi fonksiyonlarının zayıfladığı” tespit edilmiştir (Aydiner-Boylu, 2014).

Çocuğun bakım sorumluluğunu üstlenen kişinin çalışma durumu: Araştırma bulgularına göre bakım vereni çalışmayan çocukların yaşam doyumu, bakım vereni çalışan çocukların yaşam doyumundan yüksektir. Bu bulgu, literatürdeki bazı çalışmaların bulgularıyla kısmen benzerlik göstermekteyken, bazı çalışmalarla da kısmen farklılık göstermektedir. ‘Çalışan Kadın ve Problemleri Çocuklar’ isimli kitapta çocuğun annesinin neden çalışmak zorunda olduğunu anlayamadığı, bu durumu kendisiyle ilişkilendirdiğini ve kendisini sevmediği için onu bırakıp çalışmaya gittiğini düşündüğünü belirtilmektedir. Çalışan annelerin çocuklarına istenilen miktarda ilgi, özen ve muhabbet gösteremediği, bu sebeple çocuğun güven duygusunun zede aldığı ve ruh sağlığının olumsuz etkilendiği ifade edilmektedir (Saygılı ve Çankırlı, 1992, s. 5-6). Yapılan başka bir çalışmada, “çalışan kadınların çoğunun çalışmasının çocukları tarafından istenmediği, çocukların kendilerini, anneleri çalışmayan arkadaşları ile mukayese ettiğini, annelerinin çalışmayan anneler gibi her zaman yanlarında olmalarını istediklerini belirttiği” bildirilmektedir (Nazlı, 1995: 80). Feyzioğlu ve Kuşcuoğlu (2011: 105) yaptıkları çalışmada ise; iş hayatının annelerin psikolojik sorunları atlatmasına yardımcı olduğunu, kişinin iş hayatının yardımıyla dikkatini sorunlardan başka yere verebildiğini, maddi kazancın getirdiği güçle kendisini daha iyi hissedebildiğini ifade etmiştir. Yani çalışmakta olan bir anne

çalışarak kendisini daha iyi hissediyorken, bu araştırmanın sonucuna göre çocuğun yaşam doyum düzeyini olumsuz şekilde etkilemektedir.

Çocuğun bakım sorumluluğunu üstlenen kişinin medeni durumu: Araştırma bulgularına göre evli olan bakım verene/ebeveyne sahip çocukların yaşam doyum düzeyi, diğer medeni durumlara sahip olanlardan yüksektir. Ayrıca SED hizmetinden yararlanan çocukların ebeveynlerinin çoğu ayrı yaşamaktadır ve ayrı oldukları ebeveynleriyle düzenli olarak görüşme oranları düşüktür. Ayrı yaşayan, boşanan ailelerde çocuklar, ebeveynlerin çatışmalarına şahit olabilmekte, anne ve babanın iyi yönetemediği süreçte arada kalabilmektedir. Böylesi durumlar nedeniyle çocuklarda davranış ve uyum sorunları görülmektedir. Ebeveynlerim boşanma sürecini son derece bilinçli ve iyi yönetebildiği durumlarda dahi çocuklar olumsuz etkilenebilmektedir. Zira anne ve baba süreci iyi yönetse bile boşanma çocuğun dünyasında büyük farklılıklar oluşturmaktadır. Çocuk evden ayrılan ebeveyni ile görüşmek için yeniden bir düzen kurmaya, ebeveynlerinin yeniden evlenmesi söz konusu olduğunda bu kişilere uyum sağlamaya mecbur kalmaktadır. Bu sebeplerle ailede boşanmanın olmaması, aile birliğinin huzur içinde korunması çocukların yaşam doyumlarına olumlu şekilde etki etmektedir. Öte yandan SED hizmetinden faydalanan ailelerdeki yetişkinler sosyo-demografik özellikler açısından dezavantajlı bireylerdir. Bu kişiler gerek maddi yoksunluktan gerek de düşük eğitim düzeyinden ileri gelen ekonomik ve sosyal zorluklar yaşadığı gibi kişiler arası ilişkilerini düzenlemekte, çocuğunun hayatını onun üstün yararına göre organize etmekte de zorlanmaktadır. SED hizmeti almakta olan ve çocuğuna tek başına bakan annelerin çoğu, çocuk ile baskının görüşmelerini düzenlemek, nafaka hakkını alabilmek gibi hususlarda sorunlar yaşamaktadır. SED hizmeti ise içerisinde barındırdığı sosyal destek hizmeti ile yetişkine bu gibi konularda da rehberlik ederek hem yetişkinin hayatına hem de çocuğun hayatına katkıda bulunmaktadır.

Çocuğun bakım sorumluluğunu üstlenen kişinin eğitim durumu- SED hizmetinden faydalanma durumu: SED hizmetinden faydalanan çocukların bakım verenlerinin eğitim seviyesi arttıkça çocukların yaşam doyum düzeyleri yükselirken, SED hizmetinden faydalanmayan çocuklarda ise ebeveynin eğitim düzeyi arttıkça çocukların yaşam doyum düzeyi düşmektedir. Ekonomik düzeyi ne olursa olsun

yetişkin bir birey eğitim düzeyini arttırdıkça hayata dair savunma becerilerini, donanımını arttırmaktadır. Bu durum SED hizmetinden faydalanan düşük sosyo-demografik özelliklerdeki ailelere yetişkinin güçlenmesi, kendisinin ve çocuğunun sorunlarını çözebilme kapasitesini artırması şeklinde yansımakta ve bu ailelerdeki çocukların yaşam doyum düzeyini arttırmaktadır. Balaban (2015) tarafından yapılan çalışmanın sonuçlarına göre SED hizmetinden yararlanan ailelerin yaşam doyum düzeyi genel olarak düşük bulunmuştur. Ancak katılımcıların eğitim seviyesi ve aylık gelir düzeyleri arttıkça, yaşam doyumlarının da arttığı gözlemlenmiştir. Özellikle lisans ve lisansüstü mezunu olan katılımcılar ile yüksek aylık gelire sahip olan katılımcılar, daha yüksek yaşam doyumunu rapor etmişlerdir. Buna karşın ekonomik yeterliliğe sahip olmanın yanı sıra eğitim düzeyi de yüksek olan ebeveynlerin çocuklarının yaşam doyum düzeylerinin düşük olması, bilinç düzeyi yüksek olan ebeveynin, çocuğa sınır koyma, kurallara uyması için yönlendirme gibi otorite uygulamalarında bulunabilmesi ve çocuğun buna uyum sağlayıp sağlamama durumu ile ilişkilendirilmiştir. Bu noktada ebeveynin; yeterli ekonomik ve eğitim seviyesinin ışığıyla etkili ebeveynlik tutumu göstermek için çabaladığı ancak yetersiz veya eksik bilgi nedeniyle bunda başarılı olamadığı, ideal ebeveynlik tutumundan uzaklaştığı, çocuğunun bireysel farklılıklarına göre tutum benimseyemediği, dolayısıyla çocuk üzerinde baskı oluşturduğu gibi ihtimallerle çocuğun yaşam doyumunu olumsuz etkilediğini düşünmek mümkündür. Öte yandan ebeveynin ideal bir tutum sergilediği hallerde ise çocuğun kendisinden beklenen kural, başarı, sınır gibi hususlara uyum sağlamak istememesi veya direnç göstermesinin çocuğun yaşam doyumunu olumsuz etkilediğini söylemek mümkündür.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırma bulgularına göre çocukların yaşam doyum düzeyine etki eden unsurlara dair sonuçlar listelenmiş, bu sonuçlara yönelik önerilerde bulunulmuş ve araştırma sonuçlarında dikkat çeken diğer hususlara yer verilmiştir.

Araştırma neticesinde;

- SED hizmetinden hiç faydalanmamış olan çocukların yaşam doyum düzeyi, SED hizmetinden faydalanan çocuklardan yüksektir,
- Ebeveyn kaybı olmayan çocukların yaşam doyum düzeyi, ebeveyn kaybı olanlardan yüksektir,
- Bakım sorumluluğunu anne ve babanın birlikte üstlendiği çocukların yaşam doyum düzeyi; sadece annenin, sadece babanın da ya da diğer bakım verenlerin üstlendiği çocuklardan yüksektir,
- Bakım vereni çalışmayan çocukların yaşam doyumu, bakım vereni çalışan çocukların yaşam doyumundan yüksektir,
- Araştırma bulgularına göre evli olan bakım verene/ebeveyne sahip çocukların yaşam doyum düzeyi, diğer medeni durumlara sahip olanlardan yüksektir,
- SED hizmetinden faydalanan çocukların bakım verenlerinin eğitim seviyesi arttıkça çocukların yaşam doyum düzeyleri yükselirken, SED hizmetinden faydalanmayan çocuklarda ise ebeveynin eğitim düzeyi arttıkça çocukların yaşam doyum düzeyi düşmektedir sonuçlarına ulaşılmıştır.

SED hizmetinden hiç faydalanmamış olan çocukların yaşam doyum düzeyinin, SED hizmetinden faydalanan çocuklardan yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmada saptandığı üzere; SED hizmetinden faydalanan çocukların genellikle düşük ekonomik duruma sahip olmaları, ebeveynlerinin engelli bireylerle ilgilenme sorumluluğuyla daha sık karşılaşması ve SED hizmeti dışında bir başka sosyal yardımdan daha faydalanmaya ihtiyaç duymaları gibi durumların hizmetten faydalanan çocukların yaşam doyumlarının daha düşük saptanmasıyla ilişkili olduğu değerlendirilmiştir. Araştırma bulgularına bakılarak yapılan ailenin ekonomik durumu iyileştikçe çocuğun yaşam doyumunun yükseldiğine ilişkin çıkarımdan hareketle, ilk ve en mühim çözüm önerisinin toplumdaki her bir ailenin kendi kaynaklarıyla

geçinebilen, sosyal desteğe ihtiyaç duymayan bir refaha kavuşturulması olmalıdır. Bunun için ülkemizdeki ekonomik ve sosyal politikalardan var olanların iyileştirilmesi, gerekli olanların ise ihtiyaca binaen oluşturulması atılacak ilk adım olmalıdır. 2024-2028 yılları için geçerli 12. Kalkınma Planı'na bakıldığında bu hedefe yönelik çalışmalar yapılmakta olduğu görülmektedir. 12 Kalkınma Planı'nın "Nitelikli İnsan, Güçlü Aile, Sağlıklı Toplum" ekseninde; insan odaklı, kapsayıcı bir kalkınma yaklaşımı benimsendiği görülmüştür (T.C. SBB, 2023). Bu doğrultuda bireyleri nitelikli hale getirmeyi niteliğini geliştirmeyi, ailenin korunması ve güçlenmesini sağlamayı, refahın adil bir şekilde paylaşılmasını hedef edinen politika ve tedbirler belirlendiği dikkat çekmiştir. Öte yandan ülkemizde ekonomik refahın, bir ailenin dahi sosyal destek almaya ihtiyaç duymayacak duruma yükselmesinin kısa vade için gerçekçi bir beklenti olmayacağı da düşünülmektedir. Bu sebeple hayata geçirilebilir bir çözüm önerisi olarak oldukça yaygın şekilde sunulmakta olan SED hizmetinin etkililiğinin artırılmasını önermek yerinde olacaktır. Araştırmada SED hizmetinden faydalanan 60 çocuğun ebeveyninden 22'si aldığı sosyal yardımın çocuğunun ihtiyaçlarını karşılayamaya yetmediğini; 34'ü ise SED hizmeti dışında bir başka sosyal yardımdan daha faydalandığını belirtmiştir. Bu durum SED hizmetinin ekonomik olarak çocuğun yaşam doyumunu yükseltmede beklenen etkiye sahip olmadığını göstermektedir. Bu kapsamda verilmekte olan SED hizmeti ödemesinin, çocuğun temel ihtiyaçlarının karşılanmasının ötesinde isteklerine de yetebilecek miktara çıkarılması önerilmektedir. Böylece ailenin SED hizmeti almasına rağmen geçim zorluğu yaşanması, alınan hizmetle asgari düzeyde geçim sağlayarak çocuğunun yalnızca temel ihtiyaçlarını karşılaması gibi durumları ortadan kaldırarak hizmetten yararlanan çocuklar ile, en az asgari düzeyde geçim sağlayan çocukların sosyal ve ekonomik imkanlarının aynı veya benzer seviyeye çıkarılması sağlanabilecektir.

SED hizmetinden faydalanan çocukların yaşam doyum düzeylerinin yükseltilebilmesi için ise ihtiyaç sahibi kişilerce SED hizmetinin daha bilinir hale gelmesini sağlamak önem arz etmektedir. İhtiyaç duyduğu ve hizmet almaya uygun olduğu halde SED hizmetinden faydalanmamakta olan ailelerin tespit edilebilmesi, bu hususta okullar, mahalle muhtarlıkları gibi kaynaklarla iş birliği sağlanması gerekmektedir. Böylece SED hizmetine ihtiyaç duyan ailelerin hizmete erişimi

sağlanarak ailenin ekonomik durumunun desteklenmesinin/iyileştirilmesinin çocuğun yaşam doyumunu olumlu yönde etkileyeceği değerlendirilmektedir.

Araştırma sonuçlarına bakıldığında; Devletin bir sosyal hizmet modelinden (SED hizmeti) faydalandığı halde çocukların yaşam doyumunun hizmetten faydalanmayanlardan düşük olduğu görülmüştür. Çocuk refahının; çocuğun sağlık, eğitim, gelir düzeyi ve sosyal katılım boyutlarında iyi olma hali olduğu göz önüne alındığında SED hizmetinin direkt olarak çocuğun refahına hizmet eden bir uygulama olduğu dikkat çekmektedir. Nitekim SED hizmeti sunduğu ekonomik destek ile çocuğun gelir düzeyinin iyileşmesini, sağlık ve eğitim ihtiyaçlarının karşılanmasını sağlamayı hedeflemekteyken; sunduğu sosyal destek ile ise çocuğa ve ailesine rehberlik ve yönlendirmelerde bulunarak çocuğun sosyal katılımını arttırmayı hedeflemektedir. Bu bağlamda SED hizmetinin çocuğun aile yanında kalmasını sağladığı ancak ailenin içinde bulunduğu dezavantajlı durumu beklenen ölçüde iyileştiremediği, hizmet alan ve almayan grupların ekonomik ve sosyal olanaklarını benzer hale getirmekte yetersiz kaldığı, çocuğun korunmaya muhtaç duruma düşmesini önlemekle sınırlı kaldığı, çocuğun yaşam standardını yükseltmede beklenen etkiyi sunamadığı, özetle, çocuğun yaşam doyumu ve refahı ekseninde asgari düzeyde fayda sağladığı görülmektedir. Bu değerlendirmelerden hareketle, SED hizmetinin çok boyutlu sorun alanlarında yetersiz bir araç durumunda olduğunu ve uygulamanın çocuğun refahını ve yaşam doyumunu arttıracak şekilde geliştirilmesinin elzem olduğunu söylemek yerinde olacaktır.

Buna karşın SED hizmetinden faydalanma durumuna bakılmaksızın araştırmaya katılan çocukların genel olarak yaşam doyum düzeyinin orta seviyenin üzerinde olduğu ve araştırmaya katılan SED hizmetinden faydalanan 60 çocuğun ebeveyninden 38'i aldığı sosyal yardımın çocuğunun ihtiyaçlarını karşılayamaya yettiğini belirttiği sonuçları dikkat çekmektedir. Bu iki durum birlikte değerlendirildiğinde mevcut durumda sunulmakta olan SED hizmetinin iyileştirmeye muhtaç yönleri bulunsa dahi ihtiyaç sahibi kişilerin beklentisini asgari düzeyde de olsa karşılayabildiği, çocuğun temel ihtiyaçlarının karşılanmasını sağlayarak aile yanında kalmasına imkân verdiği, bu sayede çocuğun korunmaya muhtaç duruma düşmesini önlemek adına hizmetin işe yaradığı, dolayısıyla çocuğun öznel iyi oluşunda ve yaşam

doyumunda olumlu rol oynadığını söylemek mümkündür. SED hizmetinden faydalanan çocuklar hizmete ihtiyaç duymadığı için hizmetten faydalanmayan çocuklarla kıyaslandığından araştırma bulgularına göre kimi yönden dezavantajlı olarak görülmektedir ancak hizmete ihtiyaç duyduğu halde hizmetten faydalanmamakta olanlar ile hizmete ihtiyaç duyarak hizmetten faydalananların kıyaslanmasının SED hizmetinin etkililiğini daha belirgin şekilde ortaya koyacağı düşünülmektedir. Bu yüzden bu konunun da araştırma konusu olarak ele alınmasının faydalı olacağı değerlendirilmiştir.

Araştırmadan elde edilen bulgular ve sonuçlar değerlendirilmiş ve SED hizmetindeki eksikliklerin telafi edildiği, yeniden düzenlendiği, çocuğun yaşam doyumunun ve refahının kalıcı şekilde yükseltilmesinin amaç edinildiği bir model önerisi tasarlanmıştır. Bu model, SED hizmetinin sosyal hizmet kuramlarından güçlendirme yaklaşımı esas alınarak sunulmasını önermektedir. Bilindiği üzere güçlendirme yaklaşımında müracaatçı özne konumundadır. Kendi kaderine yön verebilen, kendisini ve çevresini değiştirebilen, bunun için gerekli güç ve etkiye sahip olan, gerekli rolü üstlenip harekete geçmesi gereken bir birey olarak görülmektedir. Sosyal çalışma görevlisi ise süreci kolaylaştıran, müracaatçıyı destekleyen (Erbay, 2019:43), müracaatçının geçmiş yaşam deneyimlerinden faydalananak sorunla baş etme becerilerini kullanmasını sağlayan bir yardımcı konumundadır. İşte, süreli SED hizmetinin sunumunda bu bakış açısı temel alınarak hizmet sürecinde aileye sunulan ekonomik destek ve rehberliğin yanı sıra çocuğun bakımını sağlayan kişinin/kişilerin akademik, kişisel ve sosyal olarak kendini geliştirmesini mecbur kılacak yeni bir uygulama eklenmeli ve velinin kendisini geliştirmesi, güçlenmesi hizmetin devamı açısından elzem olmalıdır. Bunun için hizmet içeriğine ebeveynlere yönelik amaç ve kazanımlar eklenerek hizmetin kapsamı genişletilmeli ve bu haliyle yeniden tanımlanması sağlanmalıdır. Bu sayede süreli SED hizmetinden faydalanmak için başvuruda bulunacak her kişinin bu hizmetin kendini geliştirmeyi zorunlu kıldığını bilmesi, bir gelişim sürecine gireceğinin farkında olması ve bunun gereklerini yerine getirmeyi göze alarak başvuru yapması, aksi takdirde hizmetin sonlanacağını bilmesi sağlanmalıdır. Hizmet başlangıcında çocuk adına SED hizmetine başvuran yetişkin sosyal çalışma görevlilerince yapılacak yönlendirmelerle akademik, kişisel ve sosyal

alanlarda gelişim sürecinin gereklerini yerine getireceğini aksi takdirde hizmetten vazgeçeceğini yazılı olarak taahhüt etmelidir. Süreç içinde yapılan periyodik izlemelerde müracaatçının akademik, kişisel ve sosyal açıdan gelişim süreci takip edilmeli, kazanımlarına dair geri dönüşleri gözlenmeli ve gerekli rehberlik sunulmalıdır. Örneğin; sosyal çalışma görevlisi vakanın uygunluğuna göre ekonomik destek ödemesi sağlamalı, ebeveyn bu ödemeyi çocuğun ihtiyaçlarına göre kullanmayı öğrenmelidir, sosyal çalışma görevlisi çocuğun gelişimsel ihtiyaçlarına göre rehberlikte bulunmalı, ebeveyn çocuğun gelişimsel ihtiyaçlarını öğrenmelidir, sosyal çalışma görevlisi etkili ebeveynlik tutumlarına dair öğretilerde bulunmalı, ebeveyn ideal ebeveyn tutumu ve sorun çözme becerisini geliştirmelidir. Ayrıca süreli SED hizmetinden faydalanan yetişkinlere yönelik Millî Eğitim Bakanlığı bağlı kuruluşları başta olmak üzere, üniversiteler, sivil toplum kuruluşları vb. kurumlarla iş birliği sağlanarak formal bir eğitim programı tasarlanmalı, kişilerin eğitim seviyelerine, ihtiyaçlarına ve ilgilerine uygun konularda (okuma yazma öğrenme, akademik eğitime devam etme, kişisel gelişim, ebeveynlik ve çocuk gelişimi, sağlık, finans, hukuk vb.) toplu veya bireysel olarak eğitim almaları sağlanmalı, bu eğitimler sonunda kişiye resmi olarak yeterlilik sağlayan sertifika veya diploma benzeri belge verilerek kazanımların somutlaşması ve işlevselleştirilmesi sağlanmalıdır. Kısacası, hizmet sürecinde sosyal çalışma görevlisinin ve sistemin yapacağı rehberlik ve yönlendirmelerle müracaatçı yol kat etmeli ve günün sonunda kendine yeter hale gelmelidir. Böylece bir çocuk süreli SED hizmetinden faydalanmaya başladığı andan itibaren ebeveyni sistematik olarak güçlendirilmeye başlanmalı, süreç içindeki kazanımlarla kendine yetebilen, içinde bulunduğu durumu tahlil edebilen, kendisinin ve çocuğunun güçlü ve zayıf yanlarını ayırt edebilen, çocuğunun üstün yararına gözetebilen, karşılaştığı sorunlara çözüm üretebilen, elindeki maddi ve manevi kaynakları yönetebilen birey haline gelerek sürekli sosyal destek ihtiyacı duyan, verilen ekonomik desteğe bağımlı olan bir kişi olmaktan çıkmalıdır. Güçlendirme yaklaşımıyla sunulan bu hizmetin sonucunda güçlenen ebeveynin kendisini geliştirmiş, bağımsızlaşmış, kendisi ve çocuğundan sonra son aşamada topluma dahi hizmet edebilecek bir birey haline gelmesi hizmetin temel amaçlarından biri olmalıdır. Mevcut durumda sunulan SED hizmetinde başvuruda bulunan ve çalışmasına engel teşkil eden bir durumu olmayan kişilerin İş-Kur veya meslek kurslarına başvurusu

zorunlu tutulmaktadır ancak kişinin kendisini geliştirmesi zorunlu tutulmamaktadır. Bu konuda bir teşvik ve denetim bulunmadığından kendisini gerekli şekilde geliştiremeyen kişi için istihdam imkânı kısıtlı kalmakta, bu sebeple de kişilerin iş hayatına kazandırılmasını hedefleyen bu zorunlu uygulama amacına ulaşmamaktadır. Süreli SED hizmetinin güçlendirme yaklaşımı esas alınarak sunulacak yeni halinde ebeveyne yönelik amaç ve kazanımların zorunlu tutulmasıyla hizmetin maddi destekle sınırlı kalmasının önüne geçileceği, ebeveynin donanımını arttırarak çocuğa en kalıcı ve sürdürülebilir iyi olma halini sunacağı ön görölmektedir. Buna ek olarak mevcut haliyle SED hizmetinde çocuğun bakım sorumluluğunu üstlenen kişilere yönelik doğrudan bir sosyal destek mekanizması bulunmamakta olup süreli SED hizmetine dair önerilen bu yeni modelde bu eksikliğin de giderilmesi sağlanacaktır.

Ebeveyn kaybının çocukluk dönemi yaşam doyum düzeyini olumsuz etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Ebeveyn kaybı, çocuklarda düşük yaşam doyum düzeyine neden olmanın yanı sıra öz denetim, özgüven, kişiler arası güven, dış dünyaya karşı algı gibi birçok yönden daha çocukları olumsuz etkilemektedir. Bu noktada çocuğun karşılaştığı olumsuz yaşam deneyinin etkisini en aza indirebilmek için; ölümlü, hangi gelişim döneminde nasıl algıladığının bilinmesine, gelişimsel düzeyi ve ihtiyaçlarını bilen yetişkinlerce desteklenmesine, diğer ebeveyni hayatta ise onun tarafından nasıl desteklenmesi gerektiğinin içselleştirilmene ihtiyaç vardır. Bu sebeplerle okul tabanlı danışmanlık programları ile ve sağlık kuruluşları aracılığıyla oluşturulacak uzman rehberlik hizmetleri ile ebeveyn kaybı hususunda ebeveynlere yönelik önleyici nitelikte, çocuklara yönelik ise destekleyici nitelikte eğitim ve bilinçlendirme çalışmalarının hayata geçirilmesi ve yaygınlaştırılması sağlanmalıdır. Hayatta kalan diğer ebeveynin tepkilerinin çocuğun yas sürecindeki önemi göz önüne alındığında, ebeveynin böylesi bir durumda ne yapması gerektiğini biliyor olması hayati önem taşımaktadır. Bu sebeplerle ebeveynlere yönelik yapılacak bilinçlendirme çalışmalarıyla çocuğun ölümlü nasıl kavradığı, ebeveyn kaybı yaşadığında çocukların hangi duygular içine girebileceği, sonrasında hangi davranış sorunlarının görölebileceği, bu sorunlarla nasıl baş edileceği, kimden/nereden destek alınabileceği, yas sürecini nasıl yönetmeleri gerektiği gibi hususlarda toplumun bilinçlenmesini sağlamak faydalı olacaktır. Hayatta kalan ebeveyn her ne kadar ölümlü ve çocuk

konularında bilgili olsa da duygusal olarak çocuğunu desteklese de eşini kaybetme duygusu içinde olacağından, belki travma yaşamakta olacağından, çocuğun desteklenmesi için bir profesyonelden yardım alınması sürecin sağlıklı yürütülmesi için önemli bir ihtiyaçtır. İşte bu ihtiyacın karşılanmasının zorunlu hale getirilmesi, resmi bir prosedür addedilerek ebeveyn kaybı yaşanan her ailenin direkt olarak bu destek sürecine dahil edilmesi, olumsuz yaşam deneyimi (ebeveyn ölümü) halen çok yeniyken ve etkileri devam etmekteyken uygun koşullarda destek sağlamakta yetkin olan, gerekli desteği ailenin özelliklerine, çocuğun bireysel farklılıklarına ve gelişimsel özelliklerine göre sunabilecek olan ruh sağlığı uzmanlarının destek sunarak çocuğun korunmasına yardımcı olması faydalı olacaktır.

Bakım sorumluluğunu anne ve babanın birlikte üstlendiği çocukların yaşam doyum düzeyinin; bakım sorumluluğunu sadece annenin, sadece babanın da ya da diğer bakım verenlerin üstlendiği çocuklardan yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu hususta iyileşme sağlanmasının ve ebeveynlerin çocuğun bakım sorumluluğunu paylaşmasının birinci koşulu bu tespitin bilinir hale gelmesi olduğu düşünülmüştür. Bu doğrultuda ebeveynlerin çocuğun bakım sorumluluğunu paylaşmalarının çocuğun yaşam doyumuna olumlu etki ettiği hususunda toplumsal farkındalık çalışmaları yapılmalı, bakım sorumluluğunun paylaşılması teşvik edilmelidir. Bunun için kamu spotları çekmek, film ve dizilerde bu konuyu işlemek, okullar ve aile hekimlikleri gibi çocuk ve aileye direkt temas eden yerler aracılığıyla bilinçlendirme çalışmaları yürütmek faydalı olabilecektir. Böylece geleneksel anne ve baba rollerinden çıkılarak çocuğun üstün yararına uyumlu şekilde yeni ebeveynlik algısının toplumca benimsenmesi sağlanmalıdır.

Bakım vereni çalışmayan çocukların yaşam doyum düzeyinin, bakım vereni çalışan çocuklardan yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu doğrultuda tüm çocukluk çağında olmasa da çocuğun kişilik gelişiminin temellerinin atıldığı, oyun çocuğu değil ana kucağı döneminde olduğu 0-3 yaş bebeklik döneminde çocukların, temel bakım nesnesi olan annelerinden ayrılmadan büyümelerinin sağlanmasının, bunun için yapılacak resmi ve kanuni düzenlemelerle kamuda çalışan kadın memurların ücretsiz izin hakkının iki seneden üç seneye çıkarılmasının, hatta statüsü ve sınıfı fark etmeksizin çalışan kadınlara, iş hakları saklı kalacak şekilde, üç yıl süreyle ücretsiz

izin hakkı verilmesinin, böylece çocuğun okul öncesi eğitime başlaması için ideal olan 3 yaşına gelene dek annesinden ayrılmadan bakılmasına imkân verilmesinin önemli olduğu, annenin çalışmadığı durumlarda ailenin çocuğuna yeterli ekonomik şartlarda bakabilmesi için ise yeni sosyal politikaların üretilmesinin ve ailelerin ekonomik olarak desteklenmesinin faydalı olacağı düşünülmüştür. Burada ele alınması gereken bir husus daha bulunmaktadır. Araştırma sonuçlarına bakıldığında ebeveyni çalışmayan çocukların yaşam doyum düzeyinin daha yüksek olduğu ortaya konmuştur. Buna karşın SED hizmetinden faydalanan çocukların bakım verenlerinin %90'ı çalışmamaktayken bu çocukların yaşam doyum düzeyinin daha düşük olduğu bulunmuştur. Bu çelişkili durum SED hizmetinin, genellikle çalışmayan ebeveynlere sunulmasına rağmen, çocuğun yaşam doyumunu yükseltmede işlevsiz; çocuğun refahını sağlamakta etkisiz kaldığını göstermektedir. SED hizmetinin çocuğun yaşam doyumuna ve refahına istenen katkıyı sunabilmesi için ebeveynlere yönelik amaç ve kazanımlar edinmesi gerekmektedir. SED hizmeti alan ailelere her çocuğun özel gereksinimli ve bakıma muhtaç şekilde doğduğu, ebeveynin çocuk üzerindeki etkisinin her şeyden daha önemli, derin ve kapsamlı olduğu yönünde bilinç kazandırılması gerekmektedir.

Evli olan bakım verene/ebeveyne sahip çocukların yaşam doyum düzeyinin, diğer medeni durumlara sahip olanlardan yüksek olduğu sonucuna varılmıştır. Bu sebeple evliliklerin huzurlu biçimde sürmesini sağlamak adına sosyal politikalar geliştirilmeli ve kişinin isteğine bağlı olmaktan öte zorunlu yaptırımlar hayata geçirilmelidir. Örneğin; ülkemizde boşanmaların %32,7'sinin evliliğin ilk beş yılı içinde gerçekleştiği verisine (TÜİK, 2022) dayanarak, bu kritik dönemde bulunan evli çiftlere yönelik karşılaşılabilecek sorunlarla baş etme yollarında rehberlik sunulan danışmanlık ve destek hizmetlerinin verilmesi zorunlu hale getirilebilir. Evliliğinin ilk beş yılı içerisinde gerekli danışmanlıkları zorunlu olarak almasına rağmen yine de boşanmaya karar veren ve boşanmak için işlem başlatan çiftlere boşanma davasının açılması için zorunlu bir ön koşul olarak boşanma öncesi, süreci ve sonrası hakkında danışmanlık almaları zorunlu kılınabilir. Böylece çiftlerin yaşadıkları sorunu aşmaları için bir ihtimal varsa bunu profesyonel destek ile sağlamaları, boşanma konusunda sağlıklı karar verebilmeleri, çocuklu çiftlerin boşanmadan sonra da iş birliği içinde

sağlıklı ebeveynlik yapabilmeleri için bilinçlendirilmeleri sağlanabilir. Bu gibi desteklerle aile birliği güçlendirilerek ve var olan evliliklerin devamı sağlanarak çocuğun yaşam doyumuna yatırım yapılması, sonlanacak evliliklerde ise çocuğun boşanmadan en az zararı alması mümkün kılınabilir. Buna ek olarak Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından Sosyal Hizmet Merkezleri ve Aile Danışma Merkezleri kurumları aracılığıyla sunulan aile danışmanlığı, boşanma süreci danışmanlığı gibi hizmetlerin daha bilinir hale getirilmesi adına gerekli tanıtım ve bilgilendirme çalışmalarının yapılması, bu hizmetlerin etkin şekilde sunulabilmesi için gerekli personel yeterliliğinin ve donanımının sağlanması etkili olabilir. 12. Kalkınma Planı'na bakıldığında bu hususun 'psikososyal destek sunan personelin hizmet içi eğitimlerle niteliği artırılacaktır' hedefi ile plana dahil edildiği görülmüş olup (T.C. SBB, 2023), dolayısıyla bu önerinin gerçek bir ihtiyaç olduğu değerlendirilmiştir.

Araştırmada, çocukların ebeveynlerinin eğitim durumları ve ekonomik durumları ile yaşam doyumları arasında anlamlı bir fark tespit edilmiştir. SED hizmetinden faydalanan çocukların bakım verenlerinin eğitim seviyesi arttıkça yaşam doyum düzeylerinin yükseldiği görülmüştür. Ulaşılan bu sonucun, literatürdeki diğer araştırmalarla da uyumlu olduğu görülmektedir. Kong ve You (2013) tarafından yapılan bir çalışmada, eğitim durumu, sosyoekonomik faktörler ve sosyal destek ile yaşam doyumunu arasında pozitif bir ilişki olduğu bulunmuştur. Onyishi, Okongwu ve Ugwu (2013) ise yaşam doyumunun kişilerin beklentileriyle ilişkili olduğunu ve bireyin eğitim seviyesi ve sosyal çevresindeki refah durumunun yaşam doyumunu olumlu yönde etkilediğini belirtmiştir. Bu doğrultuda SED hizmetinden faydalanan çocukların ailelerine yönelik; çocukların yaşam doyumlarının artırılması için ebeveynlerin eğitim durumlarının yükseltilmesinin amaç edinilmesi yerinde olacaktır. Eğitim seviyesinin yükselmesi kişinin daha iyi iş imkanlarına erişebilmesinin de önünü açtığından ailenin maddi durumunu, çocuğun ulaşacağı imkanları ve dolayısıyla yaşam doyumunu arttıracak değerlendirilmiştir. Bunun sağlanabilmesi için SED hizmeti kapsamındaki ebeveynlere uygun şekillerde sorumluluklar (uygun süre içinde okuma yazmayı öğrenmesi veya zorunlu eğitimini bitirmesi gibi) verilmesinin sağlanması, bunun için ebeveynlere de rehberlik edilerek yardımcı olunmasının, sosyal destek sağlanmasının SED hizmeti kapsamına alınması, ya da Milli Eğitim

Bakanlığınca SED hizmeti alan ebeveynlere yönelik eğitim seviyelerinin artırılmasını sağlayan, motive edici kurs ve uygulamaların tasarlanması ve hayata geçirilmesinin etkili olabileceği düşünülmüştür.

Araştırmada, SED hizmetinden faydalanan çocukların aksine SED hizmetinden faydalanmayan çocukların ebeveyninin eğitim seviyesi arttıkça çocukların yaşam doyum düzeyinin düştüğü tespit edilmiştir. Bu durum, kamusal desteğin tek boyutunun ekonomik refah olmadığını ortaya koymuştur. Bilindiği üzere ülkemizde sosyal yardım belirli bir gelir seviyesinin altındaki kişilere sağlanmaktadır. Ancak çalışmanın ortaya koyduğu bu sonuç sosyal ve ekonomik olarak yeterli olan ailelerin çocuklarına yönelik de bir hizmet anlayışı benimsenmesi gerekliliğine dikkat çekmektedir. Eğitim, kariyer ile yakından ilişkilidir. Kariyer ise sınıfsal bir kavramdır. Kariyer sahibi ailelerde ebeveynler işe/eğitime vakit ayırmak durumunda da kendine dönük olabilmekte, iş-aile çatışması yaşayabilmekte, evine ve ailesine karşı sorumlulukları ile işine karşı sorumlulukları arasında kalarak zorluk yaşayabilmektedir. Yapılan literatür taramasında bu konunun ele alındığı ‘Çift Kariyerli Aile’lere yönelik ülkemizde henüz son yıllarda araştırma yapılmaya başlandığı ve bu konudaki araştırmaların oldukça kısıtlı olduğu göze çarpmıştır. Bu kapsamda bu sınıfların özellikleri, sorunları, baş etme becerileri gibi hususlarda bilimsel çalışmalar yapılmalı ve uygun hizmetler geliştirilmelidir. Bugün gelinen noktada çocukların sosyal deneyimleri çeşitlenmiş, ekonomik krizler, şiddet, boşanma, istismarın biçim değiştirmesi, mahremiyet ölçütleri, medya, dijitalleşme gibi risk kabul edilen faktörler kapsamlı ve örtük bir hale bürünmüştür. Bu sebeple SED gibi gelir kriteri bazlı müdahale araçları çocuğu korumada, çocuğun yaşam doyumunu anlama ve yükseltmede çağdaş kriterlerden uzak kalmıştır. Bu nedenle ailelerin, sosyal ve ekonomik durumlarından bağımsız şekilde, çocuğun üstün yararı odağında desteklenmeli önem arz etmektedir. Bunun için ekonomik durumuna bakılmaksızın ailelerin ücretsiz danışmanlık hizmeti alabilmesi adına, Millî Eğitim Bakanlığı başta olmak üzere Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ve üniversitelerin iş birliği içinde bu konuda araştırmalar yapması ve farkındalık sağlamasının faydalı olacağı düşünülmektedir. Buna ek olarak ekonomik yeterliliğe sahip olmanın yanı sıra eğitim düzeyi de yüksek olan ebeveynlerin bilinç düzeyinin yüksek olması, çocuğa sınır

koyma, kurallara uyması için yönlendirme gibi otorite uygulamalarında bulunabilmesi, ancak ideal ebeveynlik tutumundan uzaklaşma veya çocuğunun bireysel farklılıklarına göre tutum benimseyememe gibi sebeplerden kaynaklanabileceğiyle ilişkilendirilmiştir. Öte yandan ebeveynin ideal bir tutum sergilediği hallerde ise çocuğun kendisinden kural, başarı, sınır gibi hususlarda beklenti içinde olan bilinç sahibi ebeveyninin bu isteğine uyum sağlamak istememesi veya direnç göstermesi ile ilişkili olabileceğini söylemek mümkündür. Bu bağlamda, SED hizmetinden faydalanmayan çocukların ebeveynlerine etkili-ideal ebeveynlik tutumları, çocuğun gelişimsel ihtiyaçları, bireysel farklılıkları, öğrenme stilleri gibi hususlarda okullarda eğitim ve destek programları sağlanarak ailelerin bilgilendirilmesinin yararlı olacağı düşünülmüştür.

Araştırmada, SED hizmetinden faydalanan çocukların cinsiyetlerine göre yaşam doyum düzeyleri incelenmiş ve anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Bu bulgu, literatürdeki bazı araştırmalarla kısmen benzerlik göstermektedir. Örneğin, Hyde'ın (2005) araştırmasında, yaşam doyumunu konusunda kadınlar ve erkekler arasında küçük farklılıklar olsa da genel olarak her iki cinsin yaşam doyumlarında anlamlı bir fark bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Ancak, literatürde erkeklerin yaşam doyumlarının kadınlardan veya kadınların yaşam doyumlarının erkeklerden daha yüksek olduğunu gösteren araştırmalar da mevcuttur. Örneğin, Li, Liu, Yao ve Chen (2019) tarafından yapılan bir araştırmada, erkeklerin yaşam doyumlarının kadınlardan daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Araştırmada analizler sonucunda, katılımcıların yaşlarına göre yaşam doyumunu arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Bu sonuç, literatürdeki bazı çalışmaların bulgularıyla kısmen farklılık göstermektedir. Diener (1984) tarafından yapılan bir araştırmada, yaşın artmasıyla birlikte bireylerin yaşamdan daha tatmin olmuş hale geldiği ve daha dengeli bir yaşam sürdüğü belirtilmiştir. Bu nedenle, sosyal ve ekonomik destek hizmet modelinden yararlanan katılımcıların yaşları ile yaşam doyumlarının daha geniş örneklem ve farklı araştırma desenleriyle incelenmesinin yerinde olacağı sonucuna varılmıştır.

Araştırma sonucunda çocuğun bakım sorumluluğunu üstlenen kişilerin çocuklarıyla birlikte düzenli etkinlik yapma durumunun her ne kadar çocukların yaşam

doyma düzeylerine herhangi bir etkisi olmadığı saptandıysa da SED hizmetinden faydalanan ebeveynlerin önemli bir kısmının günlük yaşamlarında sosyal etkinliklere katıldığı ve çocuklarıyla düzenli etkinlikler yaptığı dikkat çekmiştir. Bu noktada SED hizmetinden faydalanan çocukların bakım sorumluluğunu üstlenen kişilerin eğitim düzeyleri düşük saptanmasına karşın çocuğuyla birlikte ödev yapma, oyun oynama gibi düzenli etkinlik yapmalarında çocuklarına karşı ilgili ve sorumluluk bilincine sahip olmalarının yanı sıra Sosyal ve Ekonomik Destek hizmeti kapsamında sosyal çalışma görevlilerince ‘sosyal destek’ kısmında ailelere sağlanan rehberlik ve yönlendirmelerin önemli bir etkisinin olduğu düşünülmektedir. Burada ebeveyn ve çocuğun birlikte yeterli düzeyde bir sosyal aktiviteyi değil daha çok birlikte ödev yapma, oyun oynama, resim veya yürüyüş yapma gibi maddi kaynak gerektirmeyen etkinlikler yaptıkları dikkat çekmiştir. Bu durumun ailenin içinde bulunduğu yaşam koşullarının zorluğundan kaynaklandığını söylemek mümkündür.

SED hizmetinden faydalanan çocukların büyük çoğunluğu; hizmetten faydalanmayan çocukların ise tamamı eğitimlerine devam etmektedir. Elde edilen bu bulgularda göze çarpan husus, ailelerin SED hizmeti almaya ihtiyaç duyacak derecede ekonomik yoksunluğa sahip olmasına rağmen çocuklarının okula devam oranının yüksekliğidir. Bu durumda; günümüzde toplumsal olarak eğitime verilen önemin ve eğitim konusunda ailelerin bilinç düzeyinin eskiye kıyasla artmasının etkisinin olduğu bilinmekte olup önemli olduğu düşünülen iki sebep daha değerlendirilmiştir. Bunlardan biri SED hizmetinin eğitim ön koşulu olmasıdır. Hizmet başlangıcında aileler, eğitime devam etmeyen çocuklarını okula yazdırdıktan sonra başvuruya gelmeleri için yönlendirilmekte, SED hizmetine başvurabilmeleri için aileler çocuğun öğrenci belgesini ibraz etmeleri hususunda zorunlu tutulmakta, SED hizmetinde çocuk adına aileye verilen nakdi yardım miktarı çocuğun okul düzeyine göre belirlenmekte, çocuğun eğitim düzeyi arttıkça verilen ödeme artmakta, eğitim çağında olup okula devam etmeyen çocuklar için ise çocuğun yaşına bakılmaksızın en düşük olan nakdi yardım miktarı sağlanmaktadır. İşte bu koşullar çocukların eğitimlerine devamı için bir itici güç oluşturmaktadır. Ayrıca hizmet başlatılan ailelere yapılan periyodik izlemelerle hizmetin devamı için çocuğun okula devamının sağlanması hususlarında rehberlik ve yönlendirmelerde bulunmaktadır. SED hizmeti kapsamında çocuğun

eğitime devam etmesi hususu başta olmak üzere aileye yapılan çocuk odaklı rehberlik ve yönlendirmeler her ne kadar faydalı sonuçlar vermekteyse de alan uygulamalarında personel yetersizliği, iş yükü yoğunluğu gibi sebeplerle kimi zaman hizmet takibinin istenen verimde yapılamadığı durumlar ile karşılaşılmakta, bu hususta ülke çapında bir standart sağlanamadığı görölmektedir. Örneğin; dosya sayısı görece az olan bir sosyal çalışma görevlisi SED hizmeti ile takip ettiği çocuğu tüm gelişim alanlarında sıkı takip edebilmekte, okul ve sosyal çevresiyle istenen çalışmaları yürütebilmekte, çocuk odaklı danışmanlık sunarak hizmeti bütünsel bir şekilde sunabilmekte iken dosya sayısı çok olan, iş yükü ve çeşidi fazla olan sosyal çalışma görevlilerinin detaylı takip ve izleme yapmakta zorlandığı, hatta kimi zaman altı ayda bir yapılan zorunlu periyodik izlemeleri dahi güçlölkle yetiştirebildiğine rastlanmaktadır. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığınca 2014 yılında gerçekleştirilen Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmetlerinin Değerlendirilmesi Projesi kapsamında yapılan araştırma sonucunda; SED hizmetinden faydalanan 2345 aileye SED hizmeti kapsamında danışmanlık ve rehberlik alma durumları sorulmuş, 219 ailenin danışmanlık ve rehberlik hizmeti aldığını, 2126 ailenin ise böyle bir hizmet almadığını belirttiği ortaya konmuştur. Araştırma sonucunda bu durum iki hususla ilişkilendirilmiştir. Bunlardan biri hizmetten faydalanan ailelerin yetersiz farkındalık düzeyleri sebebiyle meslek elemanının yaptığı önerileri ve yönlendirmeleri bir rehberlik ve danışmanlık hizmeti olarak algılamaması olmuştur. Diğerisi ise meslek elemanlarının iş yükü fazlalığı sebebiyle danışmanlık ve rehberliği istenilen yeterlilikte yerine getirememeleri olarak belirtilmiştir (T.C. ASPB, 2015: 118). Çocuğun hayatına dokunan SED hizmetinin çeşitli nedenlerle etkisiz sunulması, çok mühim ve geliştirilmeye muhtaç bir durumdur. Bu sebeple hizmet sunumuna dair standartlar geliştirilmesi (örneğin, bir sosyal çalışma görevlisine verilebilecek SED hizmeti dosya sayısı için alt ve üst sınır belirlenebilir, hizmetin etkililiği için zorunlu mesleki çalışmalar belirlenebilir) ve ülke çapında uygulamada birlik sağlanması önerilmektedir. Ayrıca SED hizmetleri kapsamında gerekli görölen bu psikolojik ve sosyal destek faaliyetleri için Millî Eğitim Bakanlığı ile veya Sağlık Bakanlığı ile daha etkin iş birliklerinin yürütölmesi, buralarda çalışan ve sosyal çalışma görevlisi tanımına uymakta olan öğretmen, psikolog, sosyal çalışmacı, çocuk gelişimci vb. unvanlardaki çalışanların da hizmet

sunumunda paydaş olmasının sağlanması iş yükünün paylaşılması ve çocuğa disiplinler arası şekilde yaklaşılmasını sağlaması açısından faydalı olacaktır.

SED hizmetinden faydalanan çocukların ebeveynlerinin, gündelik hayatta sportif etkinliklere katılım oranı hizmetten faydalanmayan çocukların ebeveynlerinin katılım oranına göre daha düşüktür. SED hizmetinden faydalanan çocukların ebeveynlerinin arkadaşlarıyla vakit geçirme oranı, hizmetten faydalanmayan çocukların ebeveynlerinininkinden daha düşüktür. Bu durumların ebeveynlerin içinde bulundukları ekonomik durum ve sahip oldukları refah düzeyi ile kendi yaşam doyumları ve mutluluk düzeyleri arasındaki ilişkiyle bağlantılı olduğu değerlendirilmiştir. Nitekim veri toplama sürecinde ebeveynler ile yapılan görüşmelerde; çalışmaktan fırsat bulamadığı için, çalışmaktan yorulduğu ve enerjisi kalmadığı için, ‘çocuğum bir şey isterse alamam’ diye dışarı çıkmaktan çekindiği için, ‘eve misafir çağırırsam masraf oluyor, zaten dışarıda bir yere hiç gidemeyiz’ diye düşündüğü için, sportif etkinliklere katılmadığını ve arkadaşlarıyla vakit geçirmediğini belirten ebeveynler olduğu tespit edilmiştir.

Veri toplama araçlarından Aile Bilgi Formu, çocukluk dönemi yaşam doyumu üzerinde etki edebileceği düşünülen değişkenler saptanarak araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Bu kapsamda Murray Bowen’ın Aile Sistemleri Kuramı’nda yer verdiği doğum sırası/kardeş konumu ile yaşam doyumu ilişkilendirilmiştir. Bowen’a göre çocuğun kardeşleri içindeki doğum sırası, yani kardeş konumu aile ilişkilerinde üstlendiği misyonu (mutlu çocuk, gamsız çocuk vs.) ile, kişilik gelişimi ile, ileriki yaşamında sergilemek üzere benimseyeceği davranış örüntüleri ile doğrudan ilişkilidir. Öyle ki doğum sırası, öngörülebilir karakteristik özellikler dahi ortaya koymaktadır (Murdoch ve Gore, 2012). Daha önce de bahsedildiği üzere yapılan araştırmalarda tam da bu özellikler ile yaşam doyumu arasında güçlü bir etkileşim bulunduğu ortaya konduğundan aile bilgi formuna doğum sırası/kardeş konumu verisine yönelik soru da konulmuştur. Ancak araştırma sonucunda SED hizmetinden faydalanan ve faydalanmayan 8-13 yaş grubundaki çocukların doğum sıraları ile çocukluk dönemi yaşam doyumları arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Bu nedenle, çocuğun doğum sırası ve yaşam doyumu arasındaki ilişkinin daha geniş örneklem ve farklı araştırma desenleriyle incelenmesi önerilmektedir.

Sosyal hizmet, uygulamalı bir akademik disiplindir. Sosyal devlet mantığıyla sunulan politika ve hizmetlerin hem oluşturulmasına hem uygulanmasına aracılık etmektedir. Bu çalışma, genelde korunmaya muhtaç çocuklara yönelik hizmetlere, özelde ise SED hizmetine eleştirel bir perspektifle yaklaşarak hizmetlerin geliştirilmesine katkıda bulunmaktadır. Çalışma, çocuk koruma politikaları açısından, aile odaklı hizmet modellerinden olan SED hizmetine ilişkin sahadan elde edilen bilgileri akademik bilgiler ile birleştirerek var olan hizmetin iyileştirilmesi adına öneriler sunmaktadır. Bu öneriler, çalışmanın sonuçlarına dayanarak sosyal politika, ekonomi, toplum sağlığı, aile ve çocuk refahı gibi hususlarla ilgilenen kuruluşlar için yol gösterici olabilir. Ancak, bu önerilerin uygulanabilirliği ve etkinliği için ilgili paydaşlarla birlikte daha detaylı değerlendirme ve planlama yapmak önemlidir.

7. KAYNAKLAR

- Abukan, B. (2020). Çocukluk çağı travmalarının koruyucu aile içinde sağaltımı üzerine bir değerlendirme. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 31(1), <https://doi.org/10.33417/tsh.681890>
- Açıkel-Gülel, E., Daşbaş, S. (2019). Suça sürüklenmiş erkek çocuklarla aile aidiyeti ve yaşam doyumu ilişkisi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 30(3), <https://doi.org/10.33417/tsh.622589>
- Açıkgöz, S. (2019). Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmet Modelinden Yararlanan Ailelerin Öz Şefkat ve Yaşam Doyumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: Çankırı Örneği. (Yüksek lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Alabay, E., Ersal, H. (2022). Çocukların problem davranışlarında annelerin ve büyükannelerin tepkilerinin incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 9(1), <https://doi.org/10.21020/husbfd.940973>
- Alpaslan, A. H. (2014). Çocukluk döneminde cinsel istismar. *Kocatepe Tıp Dergisi*, 15(2), <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/161236>
- Altay, D., Ekşi, H. (2018). Çocuklar için yaşam doyumu ölçeği geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. İçinde 5. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Sempozyumu Tam Metin Bildiri Kitabı*. (s. 354- 362). İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi.
- Arslan, Y. (2017). Çocukluk Döneminde Ebeveyn Kaybı Yaşayan Bireylerde Duygusal Zekânın Sosyal Uyum ve Yaşam Doyumu Arasındaki İlişki. (Yüksek lisans tezi). Nişantaşı Üniversitesi, İstanbul.
- Ateş, G. E. (2016). Rehabilitasyon Merkezlerinde Eğitim Alan Otizm Tanısı Almış Olan Çocuklara Sahip Ebeveynlerin Yaşam Doyumunun, Aile İşlevlerinin ve Öğrenilmiş Güçlülüğünün İncelenmesi. (Yüksek lisans tezi). Beykent Üniversitesi, İstanbul.
- Avşaroğlu, S., Hudaynazarova, A., Nurkoyuncu, S. ve Başarıkan, R. (2021). Yetişkinlerin yaşam doyumu, yalnızlık ve öz-tiksinme düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(1), <https://doi.org/10.33206/mjss.812760>
- Aydiner-Boylu, A. (2014). Tek ebeveynli ailelerde finansal sıkıntı ve fonksiyonlar arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 32(1), <https://doi.org/10.17065/huiibf.34906>
- Aydoğdu, F., Gürsoy, F. (2018). Çocuk evi ve ailesi yanında kalan ergenlerin ihtiyaç doyum düzeylerinin incelenmesi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 22(1), <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tsadergisi/issue/36249/304222>
- Aykut, N. (2019). Çalışan ve Eğitime Devam Eden Suriyeli Çocuklarda Yaşam Doyumu ile Depresyon Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. (Yüksek lisans tezi). Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Ankara.
- Bağcı, Z., Kolbaşı, E. (2019). İş doyumu ve yaşam doyumu ilişkisi: Bir kamu kurumu üzerinde analitik bir araştırma. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(4), <https://doi.org/10.18506/anemon.471496>

- Bağcı-Çetin, B. (2021). Prososyal Davranış Psikoeğitim Programının Okul Öncesi Dönem 5-6 Yaş Çocuklarının Prososyal Davranışlarına, Sosyal Duygusal Uyumuna ve Yaşam Doyumuna Etkisi. (Doktora tezi). Pamukkale Üniversitesi, Denizli.
- Bahadır, M. (2018). Korunma Altındaki Çocuklarla Çalışan Bakım Elemanlarının Mesleki Algı ve Motivasyonları- İstanbul Çocuk Evleri Örneği. (Yüksek lisans tezi). Üsküdar Üniversitesi, İstanbul.
- Bai X., Guo Y., Fu Y. Y., (2017). Self-image and intergenerational relationships as correlates of life satisfaction in Chinese older adults: will gender make a difference? *Ageing Society*, 1-18.
- Bakalım, O., Muyan, M. (2020). Yalnızlık ve yaşam doyumu ilişkisinde pozitif ve negatif duyguların aracı rolü. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, (50), <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1130208>
- Balaban, E. (2015). Çocuk Destek Merkezlerinde Kalan 12-18 Yaş Arasındaki Ergenlerin Stresle Başa Çıkma Tarzlarının Yalnızlık ve Yaşam Doyumu Değişkenleri ile İlişkilerinin İncelenmesi. (Yüksek lisans tezi). Ufuk Üniversitesi, Ankara.
- Başer-Şeker, G. (2009). Lise Öğrencilerinin Bağlanma Stilleri ve Yaşam Doyumlarının İncelenmesi. (Yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Baykan, Z., Baykan, A., Naçar, M. (2010) Kronik hastalıklı çocukları olan ailelerin yaşam doyumlarının incelenmesi. *Yeni Tıp Dergisi*, 27(3), <https://www.acarindex.com/pdfs/387493>
- Baysal, A. E. (2017). Koruyucu Aile Uygulamaları ve Sonuçları: İstanbul Örneği. (Yüksek lisans tezi). İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, İstanbul.
- Bibi, F., Chaudhry, A. G., Awan, E. A. (2015). Impact of gender, age and culture on life satisfaction. *Pakistan Association of Anthropology*, 27(2), 1649-1652.
- Bilen, D., Kıran, B. (2020). Suriyeli mültecilerin çeşitli travmatik yaşantıları nasıl deneyimlediklerine göre travma sonrası stres bozukluğu ve yaşam doyumu düzeylerinin incelenmesi. *OPUS International Journal of Society Researches*, 15(26), <https://doi.org/10.26466/opus.658813>
- Bilgin, Ö. (2019). Sosyal hizmetin bir aracı olarak sosyal ve ekonomik destek modeli: Vak'a sunumu. *Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 3(2), <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/920717>
- Brooks-Gunn, J., Duncan, G. J. (1997). The effects of poverty on children. *The Future of Children*, 7(2), <https://doi.org/10.2307/1602387>
- Buz, S., Ayyıldız, A.A. (2020). Çocuk refahı çalışanlarının farklı sosyal hizmet sunum modellerindeki deneyimleri: Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu ile Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı dönemleri. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 31(2), <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1072748>
- Cavga, Z. (2019). Lise Öğrencilerinde Aile Yaşam Doyumu ile Psikolojik Dayanıklılık ve Sosyal Medya Kullanım Bozukluğu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. (Yüksek lisans tezi). İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, İstanbul.

- Cheung, F., Lucas, R. E. (2015). Income inequality is associated with stronger social comparison effects: the effect of relative income on life satisfaction. *Journal of Personality and Social Psychology*, 110(2), <https://doi.org/10.1037/pspp0000059>
- Chipperfield, J. G., Havens, B. (2001). Gender differences in the relationship between marital status transitions and life satisfaction in later life. *The Journals of Gerontology Series B: Psychological Sciences and Social Sciences*, 56(3), <https://doi.org/10.1093/geronb/56.3.P176>
- Çakmak Tolan, Ö. (2023). Boşanma ve etkileri: çocuklar ve ergenler üzerindeki psikolojik sonuçları. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 50, <https://doi.org/10.52642/susbed.1221560>
- Çeçen, A. R. (2007). Çocuk cinsel istismarı: sıklığı, etkileri ve okul temelli önleme yolları. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 1(4), <https://core.ac.uk/download/pdf/268072105.pdf>
- Çivitci, A. (2009). İlköğretim öğrencilerinde yaşam doyumu: bazı kişisel ve ailesel özelliklerin rolü. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(1), <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/153354>
- Çocuk Destek Merkezi Yönetmeliği (2015, 29 Mart). Resmî Gazete. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2015/03/20150329-1.htm>
- Çocuk Koruma Hizmetleri Planlama ve Çocuk Bakım Kuruluşlarının Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik (2022, 6 Eylül). Resmî Gazete. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2022/09/20220906-12.htm>
- Çocuk Koruma Kanunu (2005, 3 Temmuz). Resmî Gazete. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2005/07/20050715-1.htm>
- Çocuk Koruma Kanununa Göre Verilen Korumacı ve Destekleyici Tedbir Kararlarının Uygulanması Hakkında Yönetmelik (2006, 24 Aralık). Resmî Gazete. <https://www.mevzuat.gov.tr/File/GeneratePdf?mevzuatNo=10884&mevzuatTur=KurumVeKurulusYonetmeligi&mevzuatTertip=5>
- Demirel, E. T. (2017). Çift kariyerli eşler (aileler) sorunu. Fırat Üniversitesi Kamusal Açık Arşiv. <https://openaccess.firat.edu.tr/xmlui/handle/11508/9756>
- Diener, E., (1984). Subjective well-being. *Psychological Bulletin*, 95, <https://doi.org/10.1037/0033-2909.95.3.542>
- Diener, E., Emmons, R. A., Larsen, R. J. ve Griffin, S. (1985). The satisfaction with life scale. *Journal of Personality Assessment*, 49 (1), 71-75.
- Dowdney, L. (2000). Childhood bereavement following parental death. *Journal of Child Psychology and Psychiatry and Allied Disciplines*, 41 (7), <https://doi.org/10.1017/S0021963099006216>
- Durualp, E., Kara, F. N., Yılmaz, V., Alabeyoğlu, K. (2010). Kronik hastalığı olan ve olmayan çocukların ve ebeveynlerinin görüşlerine göre yaşam kalitelerinin karşılaştırılması. *Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Mecmuası*, 63(2), https://doi.org/10.1501/Tipfak_0000000761

- Easterbrooks, M. A., Goldberg, N. A (1984). Toddler development in the family impact of father involvement and parenting characteristics. *Child Development*, 55, 710- 752.
- Ekşi, H., Çini, A., Sevim, E. (2020). Çocuklarda okul temelli yalnızlık ve yaşam doyumu arasındaki ilişkide algılanan stresin aracı rolü. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 28(3), <https://doi.org/10.24106/kefdergi.4128>
- Elmacı, D. (2016). Koruma Altındaki Çocukların Korunmasında Okulun Rolüne İlişkin Öğretmenlerin, Yöneticilerin ve Alandaki Uzmanların Görüşleri. (Doktora tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Elmas, İ. H. (2013). Ortaöğretim Öğrencilerinin Hayat Tatmin Düzeyleri. (Yüksek lisans tezi). Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Gaziantep.
- Erbay, E. (2019). Güç ve güçlendirme kavramları bağlamında sosyal hizmet uygulaması. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 42, <https://doi.org/10.21560/spcd.vi.546674>
- Erbay, E., Çalış, N. (2021). Türkiye’de koruyucu aile hizmetlerine yönelik uzman görüşleri. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(40), <https://doi.org/10.46928/iticusbe.793311>
- Erdal, L. (2014). Türkiye’de sosyal politika ve koruyucu aile hizmet modeli. *Sosyoekonomi*, 22, <https://doi.org/10.17233/se.27202>
- Erdim, L., Ergün, A. (2016). Boşanmanın ebeveyn ve çocuk üzerindeki etkileri. *Sağlık Bilimleri ve Meslekleri Dergisi*, 3(1), <https://doi.org/10.17681/hsp.13621>
- Erdoğan, F., Arı, E., Cin, F. M. (2018). İki dünya arasında: işitme engelli ebeveynlerin işiten çocuklarının (CODA’ların) kimlik gelişimleri. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 16(35), <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/515331>
- Ergün, B. (2016). İş Doyumu ve Yaşam Doyumu Arasındaki İlişki: Öğretmenler Üzerinde Bir Araştırma. (Yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Ersoy, A. F., Hurasan, M. (2017). Sosyal ve ekonomik destek hizmeti alan çocukların sosyal etkinliklere katılımlarına ilişkin ailelerinin değerlendirmeleri. *Uluslararası Kültürel ve Sosyal Araştırmalar Dergisi (UKSAD)*, 3(2), <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/395639>
- Feyzioğlu, S., Kuşçuoğlu, C. (2011). Tek ebeveynli aileler. *Aile ve Toplum*, 7(26), <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/198025>
- Gadermann, A. M., Schonert-Reichl, K., Zumbo, B. (2010). Investigating Validity Evidence of the Satisfaction with Life Scale Adapted for Children. *Social Indicators Research*. 96, <https://doi.org/10.1007/s11205-009-9474-1>
- Garip, S. (2023). Sosyal bilimlerde nicel araştırma geleneği üzerine kuramsal bir inceleme. *Uluslararası Sosyal Alan Araştırmaları Dergisi*, 12(1), <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ijssresearch/issue/77777/1187635>
- Göker, Y. (2013). Türkiye’de Öğrenim Gören Yabancı Uyruklu Üniversite Öğrencilerinin Yaşam Doyumları ve Psikolojik Yardım Almaya İlişkin

- Tutumlarının İncelenmesi. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Gül, T. (2020). Geçmişte Çocuk İşçiliği Deneyimi Olan Üniversite Öğrencilerinin Benlik Saygılarının ve Yaşam Doyumlarının Öz-Belirleme Kuramı Çerçevesinde Araştırılması. (Doktora tezi). Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta.
- Gülcan, A., Nedim-Bal, P. (2014). Genç yetişkinlerde iyimserliğin mutluluk ve yaşam doyumunu üzerindeki etkisinin incelenmesi. *Asya Öğretim Dergisi*, 2(1), <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/17656>
- Güler, A. (2014). Şizofreni Tanılı Hastalarda Çocukluk Çağı Travmalarının Etkileri. (Yüksek lisans tezi). Haliç Üniversitesi, İstanbul.
- Gümüş, H. (2015). Evli Bireylerin Algılanan Sosyal Destek Düzeyi ve Yaşam Doyumları ile Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişki. (Yüksek lisans tezi). Yalova Üniversitesi, Yalova.
- Gümüşbaş, B. (2008). Stresle Başa Çıkma Yolları Eğitim Programının İlköğretim 2. Kademe Öğrencilerinin Stresle Başa Çıkma Yöntemleri ve Yaşam Doyumu Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi. (Yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Gündoğar, D., Sallan-Gül, S., Uskun, E., Demirci, S., Keçeci, D. (2007). Üniversite öğrencilerinde yaşam doyumunu yordayan etkenlerin incelenmesi. *Klinik Psikiyatri*, 10, https://www.researchgate.net/publication/329268354_Universite_Ogrencilerinde_Yasam_Doyumunu_Yordayan_Etkenlerin_Incelenmesi
- Hampton, N. Z., Marshall, A. (2009). Culture, gender, self-efficacy, and life satisfaction: a comparison between Americans and Chinese people with spinal cord injuries. *Journal of Rehabilitation*, 66(3), 21.
- Hapunda, G. (2015). Mental health situation and resilience among orphans and vulnerable children in sub-Saharan Africa: a review. *International Journal of Emergency Mental Health and Human Resilience*, 17(4), <https://doi.org/10.4172/1522-4821.1000291>
- Hasanovic, M., Sinanovic, O., Selimbasic, Z., Pajevic, I., Avdibegovic, E. (2006). Psychological disturbances of war-traumatized children from different foster and family settings in Bosnia and Herzegovina. *Croatian Medical Journal*, 47, <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC2080380/>
- Hyde, J., (2005). The gender similarities hypothesis. *The American Psychologist*, 60(6), 581–592.
- İncekara, T. (2018). Üniversite Öğrencilerinde Vücut Algısı ile Yaşam Doyumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. (Yüksek lisans tezi). Haliç Üniversitesi, İstanbul.
- İnik, A. (2020). Çocukluk Çağı Travmatik Yaşantıların, Yetişkinlik Dönemi Özgül ve Yaşam Doyumu ile İlişkisinin İncelenmesi. (Yüksek lisans tezi). İstanbul Gelişim Üniversitesi, İstanbul.

- İzci, L., Sarı, K. S., Uyanık, M. N. (2021). Aile odaklı hizmet modeli olarak koruyucu aile uygulaması. *T. C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Çocuk Politikaları Serisi*, 1(3), <https://aile.gov.tr/media/80618/cocuk-politikalari-serisi-3-3.pdf>
- Joshanloo, M., Jovanovic, V. (2019). The relationship between gender and life satisfaction: analysis across demographic groups and global regions. *Archives of Women's Mental Health*, 23(3), <https://doi.org/10.18009/jcer.1211838>
- Kalfa, S. (2017). Spor Bilimleri ve Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Yaşam Doyumu ve Serbest Zaman Doyumunun İncelenmesi (Uşak Üniversitesi Örneği). (Yüksek lisans tezi). Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Muğla.
- Kaner, S., Büyükoztürk, Ş., İşeri, E. (2012). Connors-Wells öz-bildirim ölçeği kısa formunun Türk ergenlere uyarılama çalışması. *Klinik Psikiyatri*, 15, <https://toad.halileksi.net/olcek/connors-wells-oz-bildirim-olcegi-kisa-formu/>
- Karaaslan, A. (1995). Anne- çocuk ilişkisi. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi*, 11(1), <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/836746>
- Karakaş, B., Çevik, Ö. C. (2016). Çocuk refahı: çocuk hakları perspektifinden bir değerlendirme. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 18(3), <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/286735>
- Karasar, N. (2011). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Kılıç, S. (2013). Örneklem yöntemleri. *Journal of Mood Disorders*, 3(1), <https://doi.org/10.5455/jmood.20130325011730>
- Kocatürk, M. (2021). Yetişkin tek çocukların çocukluk, ergenlik ve yetişkinlik dönemi deneyimleri ile kişilerarası ilişkileri. *Journal of Qualitative Research in Education*, 25, <https://doi.org/10.14689/enad.25.8>
- Koçak, Ö. F. (2016). Kişilerarası çatışmalar ve yaşam doyumu ilişkisi: üniversite öğrencileri üzerinde bir araştırma. *Journal of International Social Research*, 9(43), <https://doi.org/10.17719/jisr.20164317765>
- Kong F., You X., (2013). Loneliness and self-esteem as mediators between social support and life satisfaction in late adolescence. *Social Indicators Research*, 110, <https://doi.org/10.1007/s11205-011-9930-6>
- Konuk-Şener, D. K., Ocakçı, A. F. (2014). Yoksulluğun çocuk sağlığı üzerine çok boyutlu etkileri. *Ankara Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 13(1), https://doi.org/10.1501/Ashd_0000000098
- Korkmaz, B. C. (2019). Korunma ihtiyacı olan çocukların Kaldıkları Kurumlara İlişkin Memnuniyet Düzeyleri ile Yaşam Doyum Düzeyleri Arasındaki İlişki Üzerine Bir Araştırma. (Yüksek lisans tezi). Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas.
- Korkut, Ş. (2012). Lise Öğrencilerinde Çocukluk Örselenme Yaşantıları ve Öfke İfade Biçimleri ile Benlik Saygısı ve Yaşam Doyumu Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi. (Yüksek lisans tezi). Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Koruyucu Aile Yönetmeliği (2012, 14 Aralık). Resmî Gazete. Erişim adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/12/20121214-2.htm>

- Kramer, L., Kowal, A. K. (2005). Sibling relationship quality from birth to adolescence: the enduring contributions of friends. *Journal of Family Psychology*, 19(4), <https://doi.org/10.1037/0893-3200.19.4.503>
- Lakdawalla, Z., Hankin, B. L., Mermelstein, R. (2007). Cognitive theories of depression in children and adolescents: a conceptual and quantitative review. *Clinical Child and Family Psychology Review*, 10(1), <https://doi.org/10.1007/s10567-006-0013-1>
- Levin, K. A., Dallago, L., Currie, C. (2012). The association between adolescent life satisfaction, family structure, family affluence and gender differences in parent-child communication. *Social Indicators Research*, 106(2), <https://doi.org/10.1007/s11205-011-9804-y>
- Li, R., Liu, H., Yao, M., Chen, Y. (2019). Regulatory focus and subjective well-being: the mediating role of coping styles and the moderating role of gender. *The Journal of Psychology*, 153(7), 1-18.
- Ma, C. Q., Huebner, E. S. (2008). Attachment relationships and adolescents' life satisfaction: Some relationships matter more to girls than boys. *Psychology in the Schools*, 45(2), <https://doi.org/10.1002/pits.20288>
- Mammadova, A. (2016). Çocuk Cezaevindeki Ergenlerle Ailesiyle Birlikte Kalan Ergenlerin Yaşam Doyumu ile Umutsuzluk ve Öğrenilmiş Güçlülük Düzeylerinin Karşılaştırılması. (Yüksek lisans tezi). Beykent Üniversitesi, İstanbul.
- Mamur, B. (2020). Yetişkin Bireylerin Çocukluk Çağı Travmaları, Nesne İlişkileri ve Yaşam Doyumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. (Yüksek lisans tezi). İstanbul Gelişim Üniversitesi, İstanbul.
- Mamur, M. (2014). Kamu Kuruluşlarında Yöneticilerin İş Doyumu ve Yaşam Doyumu Düzeyleri Üzerine Bir Araştırma: İstanbul ili Sultangazi ilçesi. (Yüksek lisans tezi). Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Gaziantep.
- Mayraz, G., Wagner, G. G., Schupp, J. (2009). Life satisfaction and relative income-perceptions and evidence. *Discussion Paper Series*, 4390, <https://docs.iza.org/dp4390.pdf>
- McGinnis, E. W., Anderau, S. P., Hruschak, J., Gurchiek, R. D., Lopez-Duran, N. L., Fitzgerald, K., Rosenblum, K.L., Muzik, M., McGinnis, R. S. (2019). Giving voice to vulnerable children: Machine learning analysis of speech detects anxiety and depression in early childhood. *IEEE Journal of Biomedical and Health Informatics*, 23(6), <https://doi.org/10.1109/JBHI.2019.2913590>
- Murdock, N. L., Gore, P. A. (2004). Stress, coping, and differentiation of self: a test of Bowen theory. *Contemporary Family Therapy: An International Journal*, 26(3), 319-335.
- Nasıroğlu, S., Çeri, V. (2016). Posttraumatic stress and depression in Yazidi refugees. *Neuropsychiatric Disease and Treatment*, 12, <https://doi.org/10.2147/NDT.S119506>
- Nazlı, A. (1995). Çalışan Evli Kadınlar için Normatif Öncelik Sorunu (İzmir Örneği) (Doktora Tezi). Ege Üniversitesi, İzmir.

- Ogurlu, Ü., Birben, F. Y., Öpengin, E., Yalın, H. S. (2016). Üstün zekâlı ergenlerde yalnızlık ve yaşam doyumu ilişkisi. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 31, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/251819>
- Ong, K. I. C., Yi, S., Tuot, S., Chhoun, P., Shibanuma, A., Yasuoka, J., Jimba, M. (2015). What are the factors associated with depressive symptoms among orphans and vulnerable children in Cambodia?. *BMC Psychiatry*, 15, <https://doi.org/10.1186/s12888-015-0576-9>
- Onyishi I. E., Okongwu, O. E., Ugwu, F. (2013). Personality and social support as predictors of life satisfaction of Nigerian prisons officers. *European Scientific Journal*, 8(20), <https://doi.org/10.3923/sscience.2013.5.12>
- Öngider, N. (2013). Boşanmanın çocuk üzerindeki etkileri. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 5(2), <https://doi.org/10.5455/cap.20130510>
- Özateş, Ö. S., Atauz, S. (2011). Sosyal hizmet uzmanlarının aileye dönüş ve aile yanında destek projesine ilişkin değerlendirmeleri. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 22(2), <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/797468>
- Özel Kreş ve Gündüz Bakımevleri ile Özel Çocuk Kulüplerinin Kuruluş ve İşleyiş Esasları Hakkında Yönetmelik (2015, 30 Nisan). Resmî Gazete. Erişim adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2015/04/20150430-4.htm>
- Özer, M., Karabulut, Ö. Ö. (2003). Yaşlılarda yaşam doyumu. *Geriatrics*, 6(2), https://geriatri.dergisi.org/uploads/pdf/pdf_TJG_146.pdf
- Özkara, A. B., Kalkavan, A., Çavdar, S. (2015). Spor bilimleri alanında eğitim alan üniversite öğrencilerinin yaşam doyum düzeylerinin araştırılması. *International Journal of Science Culture and Sport*, 3, <https://doi.org/10.14486/IJSCS293>
- Paltalı, İ. H. (2017). Çift Kariyerli Ailelerde Yaşanan Sorunlar. (Yüksek lisans tezi). Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Gaziantep
- Park S., Smith J., Dunkle R. E., (2014). Social network types and well-being among South Korean older adults. *Aging Ment Health*, 18(1):72-80.
- Recepoğlu, E. (2013). Öğretmen adaylarının yaşam doyumları ile öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Özel (1), <http://www.efdergi.hacettepe.edu.tr/yonetim/icerik/makaleler/297-published.pdf>
- Robson, S., Sylvester, K. B. (2007). Orphaned and vulnerable children in Zambia: the impact of the HIV/AIDS epidemic on basic education for children at risk. *Educational Research*, 49(3), <https://doi.org/10.1080/00131880701550508>
- Sancakoğlu, S. S. (2019). Psikososyal Yaklaşımla Özel Eğitime Gereksinimi Olan Çocukların Annelerine Yönelik Bir Araştırma. (Doktora tezi). Yalova Üniversitesi, Yalova.
- Saygılı, S., Çankırılı, A. (1992). Çalışan Kadın ve Problemleri Çocuklar. İzmir: Feza Yayınları.
- Sezgin, A. A., Yolcu, T. (2016). Göç ile gelen uluslararası öğrencilerin sosyal uyum ve toplumsal kabul süreci. *Humanitas*, 4(7), <https://doi.org/10.20304/husbd.14985>

- Silverman, P., Hecht, L., McMillin, J. D. (2000). Modeling life satisfaction among the aged: a comparison of Chinese and Americans. *Journal of Cross-Cultural Gerontology*, 15(4), <https://doi.org/10.1023/a:1006793304508>
- Sosyal Hizmetler Kanunu (1983, 24 Mayıs). Resmî Gazete. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.2828.pdf>
- Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü Çocuk Evleri Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik (2008, 5 Ekim). Resmî Gazete. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2008/10/20081005-1.htm>
- Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmetleri Hakkında Yönetmelik (2015, 3 Mart). Resmî Gazete. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2015/03/20150303-3.htm>
- Soto, C. J., Luhmann, M. (2013). Who can buy happiness? personality traits moderate the effects of stable income differences and income fluctuations on life satisfaction. *Social Psychological and Personality Science*, 4(1), <https://doi.org/10.1177/1948550612444139>
- Sönmez, S. (2015). Çocukluk Çağında Ruhsal Travma Yaşamış Yetişkin Bireylerin Depresyon Düzeylerinin ve Yaşam Doyumlarının İncelenmesi. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Beykent Üniversitesi, İstanbul.
- Suldo, S. M., Huebner, E. S. (2006). Is extremely high life satisfaction during adolescence advantageous. *Social Indicators Research*, 78(2), <https://doi.org/10.1007/s11205-005-8208-2>
- Şahin, A. (2019). Üniversite öğrencilerinde bilinçli farkındalık ile yaşam doyumu ve iyi oluş arasındaki ilişkiler. *Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8, <https://doi.org/10.32739/uskudarsbd.5.8.61>
- Şenocak, H. (2006). Korunma ihtiyacı olan çocuklara sağlanan bakım yöntemleri. *Journal of Social Policy Conferences*, 51, <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/9187>
- Şimşek, Z., Erol, N., Öztop, D., Özer-Özcan, Ö. (2008). Kurum bakımındaki çocuk ve ergenlerde davranış ve duygusal sorunların epidemiyolojisi; ulusal örnekleme karşılaştırmalı bir araştırma. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 19(3), <https://search.trdizin.gov.tr/tr/yayin/detay/82521/kurum-bakimindaki-cocuk-ve-ergenlerde-davranis-ve-duygusal-sorunlarin-epidemiyolojisi-ulusal-ornekleme-karsilastirmali-bir-arastirma>
- Tatar, A., Çamkerten, S. (2021). Hemşirelerde iş performansı, iş doyumu ve yaşam doyumu arası ilişkilerde iş stresinin rolü. *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 13(1), <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1392296>
- T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, (2023). Faaliyet raporu: 2022 yılı. https://www.aile.gov.tr/media/142243/ashb_faaliyet_raporu_22092023.pdf
- T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, (2015). Sosyal ve ekonomik destek hizmetlerinin değerlendirilmesi projesi araştırma sonuç raporu: 2014 yılı. <https://docplayer.biz.tr/86500-Sosyal-ve-ekonomik-destek-hizmetlerinin-degerlendirilmesi-projesi-arastirma-sonuc-raporu.html>

- T.C. Strateji ve Bütçe Başkanlığı, (2023). On ikinci kalkınma planı (2024-2028). https://onikinciplan.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2023/11/On-Ikinci-Kalkinma-Plani_2024-2028.pdf
- Tezel, Z., Demirel, B., Kaya, Z. Ş. (2018). Ailelerin koruyucu aile olmaya karar vermelerinde etkili olan etmenler ile koruyucu aile olmanın anlam ve önemi. *Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 19(43), <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/609827>
- Thurman, T. R., Kidman, R. (2011). Child maltreatment at home: prevalence among orphans and vulnerable children in KwaZulu-Natal, South Africa. *New Orleans: Tulane University School of Public Health*, 201(1), https://pdf.usaid.gov/pdf_docs/PA00M22Q.pdf
- Toksoy, Ş. E. (2005). “Liseli Ergenler Üzerinde Ebeveyn Ölümünün Psikososyal Etkileri”. (Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Topkaya, N., Büyükgöze-Kavas, A. (2015). Algılanan sosyal destek, yaşam doyumu, psikolojik yardım almaya ilişkin tutum ve niyet arasındaki ilişkiler: bir model çalışması. *Turkish Studies*, 10(2), <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.7768>
- Traube, D., Dukay, V., Kaaya, S., Reyes, H., Mellins, C. (2010). Cross-cultural adaptation of the child depression inventory for use in Tanzania with children affected by HIV. *Vulnerable Children and Youth Studies*, 5(2), DOI: <https://doi.org/10.1080/17450121003668343>
- Tuncer, B., Erdoğan, T. (2018). Korunma ihtiyacı olan çocuklar ve korunma ihtiyacı olan çocuklara sağlanan bakım yöntemleri. *Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi* (IBAD), 3(2), <https://doi.org/10.21733/ibad.417251>
- Tuzgöl-Dost, M. (2007). Üniversite öğrencilerinin yaşam doyumunun bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(22), <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/114706>
- Türkarslan, N. (2007). Boşanmanın çocuklar üzerine olumsuz etkileri ve bunlarla baş etme yolları. *Aile ve Toplum*, 3(11), <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/198238>
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) (2023, 24 Şubat). Haber Bülteni, Evlenme ve Boşanma İstatistikleri, 2023. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Evlenme-ve-Bo%C5%9Fanma-%C4%B0statistikleri-2022-49437&dil=1#:~:text=Bin%20n%C3%BCfus%20ba%C5%9F%C4%B1na%20d%C3%BC%C5%9Fen%20evlenme,binde%206%2C76%20olarak%20ger%C3%A7ekle%C5%9Fti.&text=Bo%C5%9Fanan%20%C3%A7iftlerin%20say%C4%B1s%C4%B1%202021%20y%C4%B1%C4%B1nda,binde%202%2C13%20olarak%20ger%C3%A7ekle%C5%9Fti>
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) (2023, 24 Şubat). Haber Bülteni, Yaşam Memnuniyeti Araştırması, 2023. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Yasam-Memnuniyeti-Arastirmasi-2022-49691>

- Türk Medeni Kanunu (2001, 22 Kasım). Resmî Gazete. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.4721.pdf>
- Uluğ, Ö. Ş. (2008). Üniversite Öğrencilerinde Depresyon Düzeyine Ebeveyn Kaybının ve Anne Baba Ayrılığının Etkisi. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Kocaeli Üniversitesi, Kocaeli.
- Yaşar, M. C., Aral, N. (2010). Yaratıcı düşünme becerilerinde okul öncesi eğitimin etkisi. Kuramsal Eğitim Bilim Dergisi, (3)2, <https://www.acarindex.com/pdfler/acarindex-8383-4589.pdf>
- Yenihan, B., Öner, M., Balcı, B. (2016). İş doyumu ve yaşam doyumunun demografik özelliklerle ilişkisi: Sakarya'daki AVM'lerin çalışanları üzerine bir araştırma. *Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 4(1), <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1023604>
- Yıkılmaz, M., Demir-Güdül, M. D. (2015). Üniversite öğrencilerinde yaşamda anlam, bilinçli farkındalık, algılanan sosyoekonomik düzey ve yaşam doyumu arasındaki ilişkiler. *Ege Eğitim Dergisi*, 16(2), <https://doi.org/10.12984/eed.09530>
- Yıldırım, S., Hız, Ö. (2018). Türkiye’de çocuk refahı bağlamında korunma ihtiyacı olan çocuklara sunulan bir hizmet: koruyucu aile hizmeti. *Fırat Üniversitesi Uluslararası İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 2(1), <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/532220>
- Yıldız, A. (2004). Çocuk, ölüm ve kayıp. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(12), <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/863937>
- Yıldız Akkuş, S., Bütün Ayhan A. (2018). Kronik hastalığı olan çocukların davranışlarının ve yaşam kalitelerinin incelenmesi. *Türkiye Çocuk Hastalıkları Dergisi*, 14, <https://doi.org/10.12956/tjpd.2018.394>
- Yıldız, M. A. (2010). Sokakta Çalışan ve Çalışmayan İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Benlik Saygısı, Yaşam Doyumu ve Depresyon Düzeylerinin İncelenmesi (Diyarbakır ili örneği). (Yüksek lisans tezi). İnönü Üniversitesi, Malatya.
- Yiğit, R., Dilmaç, B., Deniz, M. E. (2011). İş ve yaşam doyumu: Konya emniyet müdürlüğü alan araştırması. *Polis Bilimleri Dergisi*, 13(3), <https://www.acarindex.com/dosyalar/makale/acarindex-1423910999.pdf>
- Yoshikawa, H., Aber, J. L., Beardslee, W. R. (2012). The effects of poverty on the mental, emotional, and behavioral health of children and youth: implications for prevention. *American Psychologist*, 67(4), <https://doi.org/10.1037/a0028015>

8. EKLER

Ek-1: Aile Bilgi Formu

Değerli Veliler,

Bu çalışma, Çanakkale ilinin Biga ilçesinde ikamet eden 8-13 yaş grubundaki çocuklardan içinde bulundukları yetersiz sosyal ve ekonomik durum nedeniyle Sosyal ve Ekonomik Destek (SED) Hizmeti'nden faydalanan çocuklar ile içinde bulundukları yeterli sosyal ve ekonomik durum sayesinde bu hizmete ihtiyaç duymayarak hizmetten hiç faydalanmamış olan çocukların çocukluk dönemi yaşam doyumları arasındaki ilişkinin ortaya konmasını amaçlamaktadır.

Sizden, iki bölüm ve 28 sorudan oluşan bu Aile Bilgi Formu'nun her sorusunu dikkatlice okuyarak doldurmanız beklenmektedir. Cevaplarınız yalnızca araştırma kapsamında kullanılacak ve verdiğiniz bilgiler tarafımda saklı tutulacaktır.

Çalışmaya ve bilime verdiğiniz katkı için teşekkür ederim.

A. ÇOCUK HAKKINDA BİLGİLER

1. **Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmetinden faydalanma durumu nedir?**
☐ Faydalandı ☐ Hiç Faydalanmadı
2. **Yaşı kaçtır?**
☐ 8 ☐ 9 ☐ 10 ☐ 11 ☐ 12 ☐ 13
3. **Cinsiyeti nedir?**
☐ Kız ☐ Erkek
4. **Herhangi bir hastalığı/engeli var mı?**
☐ Yok ☐ Var (Belirtiniz.....)
5. **Eğitime devam etme durumu nedir?**
☐ Devam ediyor ☐ Devam etmiyor
6. **Okul öncesi eğitim aldı mı?**
☐ Evet ☐ Hayır
7. **Kardeşi var mı?**
☐ Yok ☐ Var (Kaç tane olduğunu belirtiniz.....)
8. **Kaçıncı çocuk?**
☐ İlk çocuk ☐ İkinci çocuk ☐ Üçüncü çocuk ☐ Diğer (Belirtiniz.....)

9. Gündelik yaşantısında bir sosyal etkinliği var mı?

- ☐ Arkadaşlarıyla vakit geçirir
☐ Sportif etkinliklerde bulunur (yüzme, voleybol/futbol oynama, bisiklet binme vb.)
☐ Sanatsal etkinliklerde bulunur (müzik kursuna gitme, resim yapma, tiyatro izleme vb.)
☐ Diğer (Belirtiniz:.....)

10. Bakım sorumluluğunu kim üstleniyor?

- ☐ Anne ve baba ☐ Yalnızca anne ☐ Yalnızca baba ☐ Diğer (Belirtiniz:.....)

11. Ebeveyn kaybı var mı?

- ☐ Yok ☐ Var (Belirtiniz:.....)

12. Çocuğun ebeveyn birliktelik durumu nedir?

- ☐ Birlikte ☐ Ayrı

13. Çocuğun ebeveynleri ayrıysa çocuk diğer ebeveyn ile görüşüyor mu?

- ☐ Evet (☐ Düzenli/Sık görüşüyor ☐ Düzensiz/Seyrek görüşüyor)
☐ Hayır

B. HANE BİREYLERİ HAKKINDA BİLGİLER

1. Yaşınız:

- ☐ 18-30 ☐ 31-45 ☐ 46-60

2. Medeni durumunuz:

- ☐ Bekâr ☐ Evli ☐ Ayrı yaşıyor ☐ Boşanmış ☐ Eşi vefat etmiş ☐ Nikâhsız birliktelik

3. Sağlık durumunuz:

- ☐ Engel sahibi ☐ Sürekli tedavi /ilaç kullanımı ☐ Herhangi bir rahatsızlığı yok.

4. Eğitim durumunuz:

- ☐ Okuryazar değil ☐ ilkokul ☐ Ortaokul ☐ Lise ☐ Üniversite ☐ Yüksek Lisans/Doktora

5. Çalışma durumunuz:

- ☐ Çalışıyor ☐ Çalışmıyor

6. Gündelik yaşantınızda bir sosyal etkinliğiniz var mı?

- ☐ Yok ☐ Sportif etkinlik yapma (yüzme, koşu, bisiklete binme vb.)
☐ Arkadaşlarla vakit geçirme ☐ Sanatsal etkinlik (sinemaya/tiyatroya gitmek vb.)
☐ Diğer (Belirtiniz:.....)

7. Çocuğunuzla birlikte düzenli olarak yaptığınız bir etkinlik var mı?

- ☐ Yok ☐ Sportif ekinlik yapma (birlikte yürüyüş, koşu, bisiklete binme vb.)

- ☐ Oyun oynama ☐ Sanatsal etkinlik yapma (birlikte sinemaya/tiyatroya gitmek vb.)
☐ Ödev yapma ☐ Diğer (Belirtiniz:.....)
- 8. Çocuklar dışında evde bakmakta olduğunuz başka bir hane bireyi var mı?**
☐ Yok ☐ Var
- 9. Hanenizde sağlık sorunu/engeli olan birey var mı?**
☐ Yok ☐ Var (Bu kişi çocuğun bakım sorumluluğunu üstlenen kişi mi? ☐ Evet ☐ Hayır)
- 10. Hanenizde düzenli olarak çalışan birey var mı?**
☐ Yok ☐ Var (Bu kişi çocuğun bakım sorumluluğunu üstlenen kişi mi? ☐ Evet ☐ Hayır)
- 11. Yaşadığınız evin kira durumu nedir?**
☐ Kira vererek oturuyoruz ☐ Kira vermeden oturuyoruz
- 12. Haneye giren toplam geliriniz nedir?**
.....
- 13. Ekonomik durumunuzu nasıl değerlendiriyorsunuz?**
☐ Düşük ☐ Orta ☐ İyi ☐ Çok iyi
- 14. Haneye giren toplam gelir ile çocuğunuzun/çocuklarınızın temel ihtiyaçlarını (barınma, gıda, sağlık, eğitim vb.) karşılayabiliyor musunuz?**
☐ Evet ☐ Hayır
- 15. Herhangi bir sosyal yardımdan/destekten faydalanma durumunuz nedir?**
☐ Sosyal yardım/destek alıyorum ☐ Sosyal yardım/destek almıyorum

Ek-2: Çocuklar için Yaşam Doyumu Ölçeği

Sevgili Çocuklar,

Aşağıda kişilerin kendi hayatlarını tanımlarken kullandıkları ifadeler sıralanmıştır. Her bir cümleyi dikkatlice okuyun. Cümleleri okuduktan sonra, (1) Hiç katılmıyorum, (2) Çok katılmıyorum, (3) Kararsızım, (4) Biraz katılıyorum ve (5) Tamamen katılıyorum seçeneklerinden size en uygun olanı (X) işaretiyle belirtin.

Bu bir sınav değildir, hiçbir sorunun doğru cevabı yoktur. Size en uygun gelen cevap, en doğru cevaptır. Cevaplarınız gizli kalacak ve sadece çocuklarla ilgili bir araştırmada kullanılacaktır. Lütfen tüm sorulara cevap verin ve hiçbir soruyu boş bırakmayın.

Katkılarınız için teşekkür ederim. ☺

① Hiç katılmıyorum ② Çok katılmıyorum ③ Kararsızım ④ Biraz katılıyorum ⑤ Tamamen katılıyorum					
1. Hayatım birçok yönden olmasını istediğim gibidir.	①	②	③	④	⑤
2. Hayatımdaki her şey mükemmel	①	②	③	④	⑤
3. Hayatımdan mutluyum.	①	②	③	④	⑤
4. Şimdiye kadar hayatta önem verdiğim şeylere sahip oldum.	①	②	③	④	⑤
5. Eğer hayatımı yeni baştan yaşayabilseydim, her şeyin yine aynı olmasını isterdim.	①	②	③	④	⑤

Ek-3: Millî Eğitim Bakanlığı İzin Yazısı

T.C.
ÇANAKKALE VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-60305806-44-72646664
Konu : Anket Çalışması (Kubra Zeynep ÇAKOĞLU)

20.03.2023

MİLLÎ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜNE ÇANAKKALE

İlgi : Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğünün 14/03/2023 tarihli ve 83383 sayılı yazısı.

Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Sosyal Hizmet Tezli Yüksek Lisans öğrencisi Kubra Zeynep ÇAKOĞLU'nun "Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmetlerinden Faydalanan ve Faydalanmayan 8-13 Yaş Grubundaki Çocukların Yaşam Doyumlarının Karşılaştırmalı Analizi: Biga Örneği" konulu tez çalışması kapsamında hazırlanan anket/ölçek formlarının, 2022-2023 eğitim öğretim yılında Çanakkale ili Biga ilçesinde bulunan Sakarya İlkokulu ve Biga Ortaokulunda öğrenim görev öğrencilere, denetimi ilgili okul/kurum müdürlüğünde olmak üzere kurum faaliyetlerini aksatmadan, gönüllülük esasına göre yapılma isteği Müdürlüğümüz Anket/Araştırma İnceleme Komisyonunca incelenerek uygun görülmüştür.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde, Olurlarınıza arz ederim.

Hasan ERGÜVEN
Şube Müdürü

OLUR

Ferhat YILMAZ
Millî Eğitim Müdürü

Ek :
1-Komisyon Raporu (1sayfa)
2-Mühürlü Ölçek Formu (1 sayfa)

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Adres : Cevatpaşa Mah. Kayserili Ahmet Paşa Cd. Hükümet Konağı

Belge Doğrulama Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/meb-ehys>

Telefon No : 0286 217 11 35 11

E-Posta : argel17@meb.gov.tr

Kep Adresi : meb@hs01.kep.tr

Bilgi için: Turkan YÜCEKAYA

Unvan : Şef

İnternet Adresi : Faks:

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden **e493-6f89-3388-b58f-0dd6** kodu ile teyit edilebilir.

Ek-4: Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı İzin Yazısı

T.C.
AİLE VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI
Eğitim ve Yayın Dairesi Başkanlığı

23/09/2022

Sayı : 73595336-605.01[605.01] – 285
Konu : Bilimsel Araştırma Talebi (Kubra Zeynep ÇAKOĞLU)

BAKANLIK MAKAMINA

Onyediyüzyıl Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans öğrencisi olan ve aynı zamanda Biga Sosyal Hizmet Merkezi Müdürlüğünde Çocuk Gelişimcisi olarak görev yapan Kubra Zeynep ÇAKOĞLU' nun "Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmetinden Faydalanan ve Faydalanmayan 8-13 Yaş Grubundaki Çocukların Yaşam Doyumlarının Karşılaştırmalı Analizi: Biga Örneği" konulu Yüksek Lisans Tez Çalışmasını Biga Sosyal Hizmet Merkezi Müdürlüğünde sunulan Sosyal ve Ekonomik Destek hizmetinden faydalanan 8-13 yaş grubundaki çocuklara yönelik uygulayabilme talebi Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından uygun görülmüştür.

Çalışmanın, İl Müdürlüğünün koordinasyonunda, kuruluş idarelerinin gözetim ve denetiminde, yapılacak araştırmaya katılım hususunda katılımcıların gönüllülüğü esas alınarak, uygulamalarda elde edilecek kimlik bilgilerinin ve özel hayatın gizliliğine riayet edilerek, ses ve görüntü kaydı alınmaksızın ve fotoğraf çekimine izin verilmeksizin, kişisel özgürlükleri ve kişilik hakları korunacak şekilde gerekli tedbirler alınarak, kuruluş işleyişini aksatmayacak şekilde mesai saatleri içerisinde, araştırmaya ilişkin makale, bildiri vs. oluşturulduğunda herhangi bir yerde yayınlanmadan önce Bakanlığımızdan izin alınması, araştırmanın bitiminde basılı birer örneğinin Başkanlığımıza ve Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğüne teslim edilmesi ve taahhütname imzalatılması koşulları ile gerçekleştirilmesi hususunu;

Olurlarınıza arz ederim.

Ahmet Abdullah SEZEN
Eğitim ve Yayın Dairesi Başkanı V.

OLUR

23/9/2022

İsmail ERGÜNEŞ
Başkan/Yardımcısı

Ek: 1-17.08.2022 tarihli ve E.4479599 sayılı yazı. (1 Sf.)
2-Taahhütname (1 Sf.)
3-29.07.2022 tarihli ve E.4280914 sayılı yazı. (1 Sf.)
4-05.07.2022 tarihli ve E.4102036 sayılı yazı. (1 Sf.)

Ek-5: Ölçek Kullanım İzni

[IOS için Outlook](#) uygulamasını edinin

Kimden: Halil EKŞİ

Gönderme tarihi: Perşembe, Mayıs 12, 2022 6:26 ÖÖ

Kime:

Konu: Re: Çocuklar için Yaşam Doyum Ölçeği Kullanım İzni Talebi

Merhaba Zeynep

Memnuniyetle kullanabilirsin

İyi çalışmalar dilerim

12 May 2022 14:55 tarihinde

yazdı:

Merhaba Halil Hocam,

Ben Kubra Zeynep ÇAKOĞLU. Bandırma Onyedİ Eylül Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Sosyal Hizmet Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisiyim. Aynı zamanda Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı taşra teşkilatında çocuk gelişimci olarak görev yapıyorum. Tez çalışmam kapsamında araştırma konumu 'Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmetinden Faydalanan ve Faydalanmayan 8-13 Yaş Grubundaki Çocukların Yaşam Doyumlarının Karşılaştırmalı Analizi: Biga Örneği' olarak belirledim.

Ölçeği etik kurallar çerçevesinde izniniz dâhilinde kullanabilmem için yazılı izne ihtiyaç duymaktayım. Bu hususta bana yardımcı olabilirsiniz çok sevinirim.
Teşekkür ederim.
Saygılar.

Ek-6: Etik Kurul İzni

Evrak Tarih ve Sayısı: 28.02.2022-64

T.C.
BANDIRMA ONYEDİ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
SAĞLIK BİLİMLERİ GİRİŞİMSEL OLMAYAN ARAŞTIRMALAR ETİK KURULU
TOPLANTI TUTANAĞI

GÜNDEM: Doç. Dr. Adem BÖLÜKBAŞI 'ın 2022-16 numaralı başvurusunun değerlendirilmesi

KARAR: Etik Kurulumuzun 07.02.2022 tarihinde saat 14.00'te yapılan 2022-2 sayılı toplantısında Doç. Dr. Adem BÖLÜKBAŞI danışmanlığında Kubra Zeynep ÇAKOĞLU tarafından yürütülmesi planlanan 2022-16 başvuru sayılı "**Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmetinden Faydalanan ve Faydalanamayan 8-13 Yaş Grubundaki Çocukların Yaşam Doyumlarının Karşılaştırmalı Analizi: Biga Örneği** " konulu çalışma etik açıdan uygun bulunmuştur.

Toplam 1 sayfadan oluşan bu belge, 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu'nun 5. maddesi uyarınca güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

e-imzalıdır

Kurul Başkanı

Üyeler

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. Evrak sorgulaması {VALURL} adresinden yapılabilir.

9. ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER	
Adı Soyadı	: Kubra Zeynep ÇAKOĞLU
Medeni hali	: Evli
Uyruğu	: T.C.
EĞİTİM	
Lise	: Çankaya Milli Piyango Anadolu Lisesi
Lisans	: Hacettepe Üniversitesi
Yüksek lisans	: Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi Sosyal Hizmet Anabilim Dalı- Devam Ediyor
YABANCI DİL BİLGİSİ	
İngilizce	: Orta
MESLEKİ DENEYİM	
Çocuk Gelişimci, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı- 9 yıl	
ÜYE OLUNAN MESLEKİ KURULUŞLAR	
-	
YAYINLARI	
Çakoğlu, K. Z., Bölükbaşı, A. (2023), Psikoanalitik Aile Danışması Kuramına göre Atıklarınca Filminin Analizi, 5. Uluslararası Multidisipliner Sosyal Bilimler Kongresi- (21-22 Mayıs 2023), Ankara.	